AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

KIBRIS TÜRKTÜR

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Sene : 3, Cilt: IX, Sayı: 139

Rüzgarlı Sok. Ovehan
Kat: 3, Daire: 7
P. K. 582 — Ankara
18992 (Yazı İsleri)
15221 (İdare)

Fiatı: 60 Kuruş.

Neşriyat Müşaviri :
Metin TOKER

●

İmtiyaz Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden Mes'ûl Müdür:
Yusuf Ziya ADEMHAN

●

Umumi Neşriyat Müdürü
Hamdi AVCIOĞLU
Teknik Sekreter :
M. Nevzat ÜNLÜ

Karikatür |
TURHAN

●

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
Osman ÖZCAN
ASSOCIATED PRESS
TÜRK HABERLER AJANSI

●

Klişe :
Doğan Klişe ATELYESİ

Müeesese Müdürü :
Mübin TOKER

Abone Şartları :

3 aylık	(12 nüsha) :	6 Lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 Lira
1 senelik	(52 saika) :	24 Lira

●

İlan Şartları :
2 renkli arka kapak (Tam Sayfa) : 350 Lira
Kapak içi 300 Liraa, metin sayfaları Santimi 4 Lira

Dizildiği ve Basıldığı Yer :
Rüzgarlı Matbaa — ANKARA
Tel: 15221
Basıldığı tarih : 3.1.1957

Kapak resmimiz :

Dr. Fazıl Küçük

Bir cemaatın kaderi

Kendi Aramızda

Kalkınma hakkında

Her akşam saat 18'de Ankara Radyosu on dakika gibi küçük bir şaman içerisinde büyük bir kütleye hitap eder. Sözlerini ister dinleyen olsun, ister olmasın hitap ettiği kütle hakkında sitayiskâr sözler sarfeder. Sık sık da büyük kurtarıcının bu kütle için iltifat buyurdukları "Köylü yurdun efendisidir" cümlesini tekrar eder. Fakat, bu güne kadar olduğu gibi bugün 'bir defa daha efendinin ikinci plânda kaldığından bilmem haberiniz var mı? Bulunduğum muhitte, akar yakıt tevzie tabi tutulduğu günden bugüne kadar bir çok köyler en mübrem ihtiyaçlarından biri olan gaz'dan ancak yarım veya bir litre gibi cüz'i bir miktar alabilmişlerdir. Diğer taraftan "efendi' ye nazaran "uşak"ın gaz sobasına varıncaya kadar ihtiyacı hesaplanıyor, veriliyor. Köylüyü karanlık muhitinde, gene karanlıkla başbaşa bırakırken insan üzüntüden kendini kurtaramıyor.

Turgut Sungur - Akşehir

●

Başbakanın tekzibini gazetelerde okuyalı, radyolarda dinleyeli şunun şurasında kaç gün oldu? Başbakan imar vesilesiyle yaptığı meşhur "açıklama" da hususi arabalardan vergi alınmayacağı gibi, böyle bir şeyin de düşünülmediğini söylememiş miydi? Maliye Bakanlığı da bütçe kanunu tasarısı ile Başbakanı tekzip etmiş olmuyor mu? Hem esbabı mucibesi de "Ecnebi memleketlerde olduğu gibi" ile baslıyor. Ecnebi memleketlerde olup da bizde olmayan yalnız bu mu? Hayat seviyesine ne buyrultu?.

İ. Züğürdoğlu - İstanbul

Bir mektup hakkında

Sayın dekan Prof. Sedat Alp, Fuzili'nin ölüm yıldönümü ile iktisadi kalkınmamız arasındaki münasebeti söylemekle hayretimizi bertaraf edip bizleri tenvir buyurdular. Sağ olsunlar! şimdi artık öğrendik ki, bu münasebet "muvazilik"ten ileri gelirmiş. Yalnız meselenin anlıyamadığımız ufak bir ciheti kaldı: Bir hatta muvazi sayısız hatlar bulunur. Bunun gibi "nurlu iktisadi kalkınmamız"da Fuzuliye muvazi namütenahi hatlardan biridir. Bu namütenahi hatlar içinde bahsi için tercih sebebi olacak ufak bir münasebetin daha bulunması lâzım gibi geliyor bize. Bu da izah buyurulursa, minnettarlığımız artmış olur.

B. Öztemir - Gaziantep

*

AKİS'in 15 Aralık 1956 tarihli nüshasında "Kendi Aramızda" sütununda iki müneyyerin birbirine tezat teşkil eden yazılarını okudum. Bunlardan Prof. Sedat Alp şöyle diyor: "Memleketimizde son yıllarda büyük bir hızla gelişen imar ve kalkınma hamleleri ile araştırma faaliyetlerimiz arasındaki muvaziliğe, işaret ettim. Bütün memleketin gözü önünde çereyan eden kalkınma hareketlerinden birkaç cümle ile bahsetmemin..."

Peyami Safa ise, "Demokrat memleketlerde ilim adamı politikaya karışmaz, faal siyasi gazetelere ve dergilere yazı yazmaz. Yazdığı zaman da iktidar lehinde veya aleyhinde imalar yapmaz" diyormuş. Üstadın bu sözleri Turhan Feyzioğluna ve diğer ilim adamlarımıza tatbik edilmiştir, acaba Prof. Sedat Alp'a da tatbik edilecek mi? İşte bunu merak ediyoruz.

Naci Aksoy - Giresun

*

137 Sayılı AKİS'in 11 inci sayfasındaki Prof Alp'in tekzip yazısını büyük Türk şairi Fuzuli'ye olan hayranlığım dolayısıyla dikkatle ve tekrar tekrar okudum. Türk Edebiyatıma tedris edildiği bir fakültenin dekanı olarak yapılan bir konuşmada, Fuzuli hakkında sadece üç kelime -o da son paragrafta- bulunması elbette aydınların gözünden kaçmamıştır. Acaba sayın dekanın törenin asıl mevzuu olan Fuzuli hakkında söyliyecek bir cümlecik olsun sözü yok muydu? Bu sözler - o da belki - fakültenin açılış töreninde söylenebilirdi. Fakat Fuzuli'nin 400 üncü ölüm yıldönümünde değil..

T. Müderrisli - Ankara

Basın hakkında

200 milyonluk Rusyada Pravda'nın 5,5 milyonluk tirajını pek yüksek saymıyorsunuz. Yani 35 kişiye bir gazete!. Ya bizim 25 milyon nüfusumuza göre 35 kişiye bir gazete düşseydi, meselâ Zafer'in tirajının kaç olması lazımgeldiğini hiç hesapladınız mı?

Nur Başaran - Ankara

●

Tirajının 20000 üzerinde olduğunu iftihar vesilesi sayarak size bildiren "Yeni Asır" gazetesi son günlerde, yeni bir kampanyaya girdi. Hemen hergün Avrupa şehirlerindeki benzin sıkıntısını temsil eden resimlerle baş sayfalarını süsleyip, aklı sıra D.P. iktidarını bensin bahsinde mazur göstermeğe çalışmaktadır. Güzel, güzel ama, Avrupada başka şeyler de var; Meselâ hürriyetler.. Ondan da aynı şeklide bahsetmesini ne kadar isterdik.

Ziya Birakçeeğlu - Nazilli

Yeni Asır gazetesi müdürünün mecmuanıza gönderdiği tekzipten bu şöhretli gazetenin "yalnız İzmir bölgesindeki tiraj'ı'nın 20 binin üstünde olduğunu öğrendiğimizde ben dahil, bütün İzmirliler gülmekten bayıldık. Bir defa bir gazete tirajının "yalnız İzmir bölgesindeki" diye ifade edilmesine ilk defa rastlıyorduk. Bizim bildiğimiz, tiraj diye umumi baskı yekûnuna derler. Sonra 20 binin üstünde!. Hah. hah, hah... Burada en çok satan Demokrat İzmirin baskısı bile o kadar değil. Nerde, Yeni Asırın!..

Erdem Kutay • İzmir

YURTTA OLUP BİTENLER

B. M. M.

Acı hatıra

Geçen haftanın sonunda Türkiye Büyük Millet Meclisinde, bu Meclisin zabıtlarında hiç bulunmaması hakikaten şayanı arzu bir vahim hâdise cereyan etti.

O gün -28 Aralık Cuma günü- hükümet Büyük Mecliste Dış politika ile ilgili sözlü soruları cevaplandıracaktı. On gün kadar önce, bir hafta evvelki Çarşamba günü, Başbakan Adnan Menderes bunun için Meclisin müsâadesini almıştı. Fakat Çarşamba, günü hükümet adına Dış İşleri Bakanı Ethem Menderes mühletin iki gün daha uzatılmasını rica etmiş. Umumi Heyet de buna rıza göstermişti. Bu bakımdan Dış politika meselelerinin Cuma günü ele alınması kafi olarak kararlaştırılmıştı. Cuma günü Meclis, Başkan vekillerinden Fikri Apay-, dının başkanlığında toplandığında sıraların hemen tamâmı dolmuştu. Yalnız Hükümete ayrılan yer tenhaydı ve ne Adnan Menderes, ne Ethem Menderes gelmişlerdi. Yoklamadan sonra Apaydın gündem ile ilgili bir takririn bulunduğunu" haber iverdi. "Gündem ile ilgili takrir'in mânâsını artık herkes biliyordu. Bu neviden takrirler daima bir D. P. milletvekili tarafından veriliyordu ve takrir kanunların sözlü sorulardan evvel görüşülmesini teklif ediyordu. Nitekim Başkan vekili, takriri reye koymadan evvel, hükümetin sözlü sorulara da cevap vereceğini ilân etmek İhtiyatsızlığında bulundu. Demek ki hükümet, henüz hazırlanamamıştı ve belki de yapılacak beyanatın son rötuşları için birkaç saata muhtaçtı. Fakat Başkanlık divanının gündemi hükümetin arzusuna göre tanzimi, bir teamül dahi değildi. Nitekim Hür. P, adıına Turan Güneş bunu tebarüz ettirmek fırsatını kaçırmadı. Başkan vekilinin sözlü soruların da görüşüleceğini bildirmesi üzerine usul hakkında söz alıp kürsüye geldi ve hakikaten mühim olan bu meseleyi bir mim koymakla iktifa etti. Gündemle ilgili takrir reye kondu, D. P. li milletvekillerinin ekseriyetiyle kabul olundu ve kanunlar ele alındı. Bu kanunlar hakkında söz isteyen pek çıkmadı; bu bakımdan müzakereler reyleme mahiyetinde cereyan etti. Gündemin o fasılları bittiğinde Meclis bir bekleyiş hayası içine girdi. Reyler tasnif olunuyordu. O, iş de sona erdi ve Apaydın neticeleri ilân" etti. Sıranın sözlü sorulara gelmiş bulunduğu ortadaydı. Fakat hükümet hâlâ' hazırlanamamıştı ki Başkan vekili celseye yarım saat ara verdi. Milletvekilleri dışarı çıktılar.

Yarım saat yarım saati hayli geçti. Nihayet ziller çalındı ve milletvekilleri yerlerini aldıktan sonra Meclis Başkanı Refik Koraltan frak giymiş olduğu halde kapıdan girdi, Başkanlık kürsüsüne çıktı. Celseyi açtığını bildirdi ve sözlü sorulara geçti. Bu sırada hükümete ayrılan yerde Dış İşleri Bakan vekili Ethem Menderesin bulunduğu göze çarpıyordu. Başbakan yoktu. Halbuki ilk sözlü soru Hür. P. milletvekillerinden Ziya Termen tarafından verilmişti ve Başbakanla ilgiliydi. Ziya Termen Menderes IV. kabinesinin programındaki maddelerden hangilerinin tahakkuk ettirildiğini soruyor ve tahakkuk ettirilmeyenlerin niçin tahakkuk ettirilmediğini öğrenmek istiyordu. Meclis Başkanı Başbakanın hazır bulunmadığını söyliyerek sözlü soruyu "gelecek oturum"a bıraktığını bildirdi. Bu sırada Ziya Termenin söz istediği görüldü. Refik Koraltan evvelâ bunu görmemiş gibi sözlü soruların ikincisine geçti. Fakat Ziya Termen ve onunla beraber Hür. P. Grubu elleriyle sıralara vuruyorlar-

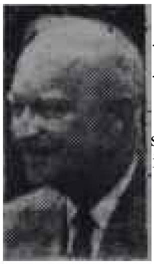
YILIN ADAMLA'RI

AKİS yazı heyeti, 1956 için "Yılın. Adamları"nı tesbit etmiş bulunuyor. Bu tesbit sadece ve sadece hâdiselere tesir bakımındandır. Hareketlerin faydası veya zararını gözönünde tutan sübjektif ölçüler hiç bir surette kaale alınmamıştır. AKİS yazı heyeti şu, sualin cevabım vermeye çalışmıştır: "İçte ve dışta 1956 yılında hâdiselere en ziyade tesir icra eden şahsiyetler kimler olmuştur?"

DIŞTA

İç politikamızda İktidara, hükümet icraatı değil, bilhassa, İktidar icraatı sayılacak sahalarda Devlet Başkanı Celâl Dayarın zihniyeti ve yüksek şahsiyeti hakini olmuştur. O sahalarda istikameti Celâl Bayar vermiştir. AKİS yazı heyeti bugünkü neticeleri, Adnan Menderes dahil, Celâl Bayarın eseri olarak mütalâa etmiştir.

Dünya politikasının en büyük hâdisesi Amerika Birleşik Devletlerinin kendi üzerine düşen rolü anlamış olması ve harekete geçmiş bulunmasıdır. Şimdi siyasî gelişmelerde Amerikanın parmağının izi kendisini belli etmektedir. Dünya için hayırlı olacağı işaretini taşıyan bu tutumun motoru, doğrudan doğruya Başkan Eisenhower'dır.

İktidarın, karşısına çıkan kuvvet her şeyden çok İsmet İnönü olmuştur. İç politikamızda İsmet mönünün şahsiyeti topyekûn bütün muhalefet partilerinden tesirli bir rol oynamıştır. AKİS yazı heyeti bilhassa dış politika hâdiselerinin ön plâna çıktığı günlerde milletin gözünün İnönüye çevrilmiş olmasını, dikkate **şayan** bulmuştur.

Dünyadaki son gelişmeler, hatta Amerikanın aldığı vaziyet Krutçef'in 1956 yılııdaki hareketleri vç tesiri ile birinci derecede alâkalıdır. Polonyadaki ve Macaristandaki hadiseler AKİS yazı heyetinin hatırana herkesten çok Krutçef'in is-; mini getirmiştir. Hatta Amerikanın vaziyet alması bile Rus liderinin hareketlerinin neticesi sayılabilir.

BİR YILIN BAŞINDA

Bundan tam bir yıl evvel, bu hafta pek de üzülmeksizin uğurladığımız 1956'yı karşılarken, memleketimizin tek hayati dâvası olduğumda zerrece şüphe bulunmayan Demokratik rejim meselesi ışıklı bir yola girmişe benziyordu. 1955 bu rejime taraftar olanların olmayanlara karşı verdikleri büyük savaş yılıydı. Yılın sonunda manzara, birincilerin muharebeyi kazandıklarını gösteriyordu. Harbin bitmiş olduğu elbette ki kimsenin hatırına gelmiyordu. Böyle mücadelelerin tek savaşla sona erdirilemeyeceği aşikardır. Ama totaliter sistem taraftarları bir mağlubiyete uğramışlardı ve yelkenleri suya indirmiş görünüyorlardı. Bu yüzdendir ki AKİS, 1955 yılının son sayısında şu temenniyi ileri sürüyordu: "Ümit edelim ki 1956 başladığı gibi bitsin. Ümit edelim ve bunu el birliği ile temine çalışalım". Temenninin gerçekleşmiş olduğunu söylemek, bugün son derece güçtür.

1955'de Demokratik rejim yolunu aydınlatan, İktidar partisi Meclis Grubunun silkinmesi olmuştu. Bu silkinme, muhtelif sahalarda 1954 seçimlerini takiben girişilen sindirme tedbirlerine karşı o sahaların her birinde celadetle karşı koyan insanların çıkmış olması neticesiydi. Onların mücadeleleri, onlara reva görülen haksızlıkların aksülameli, onlardan gelen cesaret -meşhur tâbirle- vatan sathında Demokratik rejim içinde yaşama ateşini bir anda körüklemiş, bu ateş tabiatiyle İktidar partisinin Meclis Grubuna sirayet etmişti. O günlerde Grup içinde esen hava. Demokrasilerdeki İktidar Grupları içinde esen havadan zerrece farklı değildi. Ama karşı taraf, kızılsa da takdir edilmemesi imkânsız bir taktikle vaziyete tekrar hâkim olmayı bilmiştir.

Evvelâ Grup, icra kuvvetine karşı kendi haklarının korunmasında, murakabe vazifesinin lâyıkı veçhile ifasında liderlik yapabilecek kuvvetli şahsiyetlerden mahrum kalmıştır. Böyle şahsiyetlerin "Sonbahar temizliği "nde parti dışı bırakddıkları hakikattir. Ama eş çapta olanlardan. Parti içinde kalanlar da vardı. Onların hareketsizliğidir ki, onların atı alanlar Üsküdarı geçtikten sonra davranmaya kalkışlarıdır ki Grubu, bir tâbir olarak, eli kolu bağlı halde tekrar icra kuvvetinin kucağına atmıştır. Yoksa hissi harekete biraz irade katılabilseydi, heyecana şuur eklenebilseydi 1956 yılının sonunda Demokrasi yolunda inanılmaz bir mesafe almış olacağımız muhakkaktı. Kaçan fırsata esef etmekten başka bir şey yapılamaz.

Buna mukabil karşı taraf, hiç beklemediği anda önüne çıkan tehlikeden ibret almasını bilmiştir. Bir çok nutukta, alenen, "geçen sonbahar hadiselerinin tekrarına müsaade edilmeyeceği" ifade olunmuştur. Hakikaten bunun tedbirleri de bir yıl boyunca birbirini takip, etmiştir. Grup içinde kuvvet kazanıldıktan sonra asıl sebebin, yani 1955 yazında memlekette uyunan havanın bir daha doğmasına mani olacak bütün duvarların örülmesine girişilmiştir. Artık duvarlar yükselmiş. Grup üzerinde hakimiyet tam olarak kurulmuştur. Hatta öylesine kurulmuştur ki bugün, küçük öç almalar şeklindeki kuvvet denemeleri yapılmaktadır. Düşününüz, bir yıl evvel alayıvâlâ ile. tempolu "istifa et" sesleri arasında alaşağı edilen siyasi şahsiyetler bugün, sadece eski mevkilerine getirilmekle kalmamakta, üstelik bu şahsiyetler aynı Gruba avuçları kızarıncaya kadar alkışlatılmaktadır.

İktidar Gruba havasında bir yıl içinde vakfı, bulan bu tahavvül elbette ki hüzün vericidir. Üstelik son derece mühimdir. Zira 1958'e kadar memleketteki hiçbir değişikliğin bu topluluktan başka bir yerden gelmesi bahis mevzuu değildir ve olamaz, olmamalıdır. Ama 1956'nın, totaliter idareye dönüş taraf tartarının muzaffer görünen edasıyla kapanmasına rağmen bu zafer, aynı zihniyetin 1954'ün sona erdiği zaranki muzafferiyetine pek ama pek benzemektedir. Şiddet, tedbirlerinin birçok zayıf karakteri "uslu münevver" haline getirdiği ortadadır. Ancak demokrasi dâvam, için kaybolan birin yerine beş yeninin çıktığını görmemek de imkânsızdır. Jericho'nun boruları öttüğü zaman bütün duvarların nasıl yerle bir olduğunu tarih kitabı okumuş olanlar bilirler. Zafer kazanan kumandanlar içinde Pyrrhus'ün de bulunduğu ise herkesin malûmudur. Türkiyede Demokratik yolda ilerlemeyi engellemek isteyen zihniyetin her zaferi, bir Pyrrhus zaferi olmaktan başka mahiyet asla ve asla taşımayacaktır.

Bu bakımdan 1957 e. Demokrasi taraftarlarının, imanlarından birşey kaybederek girmelerine hiçbir sebeb mevcut değildir. Bilâkis! Evet, bilâkis. Zira, yükseltilen duvarların dahi kâfi görülmediğinin delilleri ortadadır. Ne var ki duvarcılar, bu işin bir duvar meselesi olmadığını görüp anladıklarında borular çoktan çalmış olacaktır. Kabahat kendilerinde olduğuna göre, arkalarından bir tek damla göz yaşı döken dahi bulunmayacaktır.

AKİS

di. Başkan söz vermeyeceğini bildirerek Ziya Termenden niçin söz almak istediğini sordu. Ziya Termen "usul hakkında" dedi. Başkan "Söz vermiyorum" diye devam etti ve gene ikinci sözlü soruyu okumaya koyuldu. Fakat Ziya Termen ve Hür. P. Meclis Grubu iç tüzük gereğince Başkanın bu şekilde hareket edemiyeceğini ısrarla belirtiyorlardı. Refik Koraltan tekrar "Söz vermiyorum" diye bağırdı, ona Ziya Termen "Söz vermeye mecbursunuz" diye mukabele etti. Hür. Partili milletvekili, bu sırada ayağa kalkmış ve kürsüye doğru ilerlemişti. Başkan tekrar "Söz vermiyorum, yerinize oturun", Ziya Termen "Söz vermeye mecbursunuz" cümlelerini tekrarladılar. Hür. P. milletvekilleri "İç tüzük hükümlerine göre Başkan böyle hareket edemez" diye hıykırıyorlardı. Fakat Refik Koraltan yeniden "Söz yer

Ziya Termen

Hak arama Uğrunda

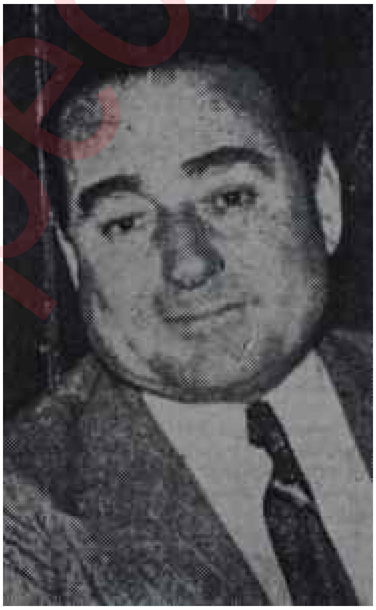
miyorum" dedi ve ilâve etti: "Yerinize oturun, size ilk ihtarı yapıyorum". Gürültüler büsbütün arttı. Ziya Termen direniyor ve tüzüğün çiğnenemiyeceğini ifade ediyordu. Başkan "Size ikinci ihtarı da yapıyorum" dedi. Ziya Termen hâlâ "Usul hakkında konuşmak üzere söz vermeye mecbursunuz" diyordu. Refik Koraltan "Söz vermiyorum" diye tekrarladı ve Ziya Termenin celseden çıkarılmasını reye koydu. Bir kısım D. P. milletvekilinin eli havaya kalktı. Refik Koraltan "Çıkın dışarı" deyip yeniden sözlü sorulara dönmek istedi. Fakat Ziya Termen yerinden kıpırdamadığı gibi Hür. P. sıralarındaki gürültü de dinmedi. Muhalefet milletvekilleri tüzüğün ayaklar altına alındığını iddia ediyorlardı.

Bu sırada Meclis İdare âmirlerinden Ahmed Kocabıyıkoğlu ve Nusret Akının Ziya Termenin yanına geldik-

BÜYÜK MECLİSTEKİ DIŞ POLİTİKA

Bundan bir müddet evvel Meclisteki, Üniversite hadiseleriyle ilgili İktidar - Muhalefet çatışması sırasında ki, iktidar görülmemiş bir hezimete, uğramıştı- Başbakan Adnan Menderes, Hükümetinin Dış Politikasını izah ettiğinde D. P. İktidarının bir zafer kazanacağını bildirmişti. O tarihte bu lâfı herkes kulak arkast etmişti. Adnan Menderes geçen haftanın sonunda sözünü tuttu. Cuma günü, karşısına çıkan dört muhalifin üçüyle kelimenin tam manasıyla oynadı, dördüncüsünü de, bir ara köprüye gelmiş olmasına rağmen sayı hesabıyla yenmeğe muvaffak oldu. Bu yüzdendir ki o gün Meclisten çıkan Demokrat milletvekilleri uzun zamandan beri hasret kaldıkları bir hisle doluydular: Muzafferiyet hissi. Ancak içlerinden pek azı bu galibiyeti Adnan Menderesin, Dış Politikasının haşarısından ziyade rakiplerinin zayıflığı ve kendisinin taktikteki ustalığı sayesinde kazandığını düşündüler. Hakikaten Meclis kürsüsünde Dış İlleri Bakan vekilinin ağzından ifade edilen Dış Politika, D.P. Genel Başkanının sağladığı neviden bir zaferi haklı gösterecek pek az unsur taşıyordu. Buna rağmen, karşı taraf öyle hatalar yaptı ki Adnan Menderes defne dallarını kendi başına oturtmakta en ufak müşkilât çekmedi.

Muhalefet mücadeleye dört sözlü soruyla girmişti. Soru sahiplerinin ikisi Hür. P., ikisi C.M.P. mensubuydu. İbrahim Öktem ve Ahmed Bilgin Orta Doğu hadiseleri hakkında malûmat istiyor, Mehmed Mahmudoğlu Başbakanın Dış Politika mevzuunda Meclise niçin, bilgi vermediğini soruyor, Cihad Baban Kıbrıs dosyasını açıyordu; Müzakereler boyunca görüldü ki ilk üç hatibin, ele aldıkları meselelerin esası hakkında hiç bir bilgileri yoktur ve üçü de kürsüye ağızdan doldurulmuş tüfek gibi çıkmışlardır. Nitekim her biri Dış İşleri Bakan vekili izahat verdikten sonra, bu izahatı almazdan evvel hatırladıkları -veya hazırlattıkları- metinleri hemen aynen okumak garabetini gösterdiler. Eğer okudukları bazı rakamlar, bazı hâdiseler, bazı beyanat olsaydı hiç kimse birşey söyliyemezdi. Ama okudukları, biraz evvel işittikleri malûmat etrafındaki görüşleriydi! Bu yüzden Başbakan, salona girdiğinde kendisine hâkim görünen sinirlilikten süratle kurtuldu ve müteaddit defa kürsüye gelerek rakiplerinin zaafım teferruatına, kadar teshir etmek fırsatını kaçırma di. Bu adeta bir gladyatör oyunu oldu ve Adnan Menderes rakiplerine karşı hiç bir merhamet göstermedi. Hele C.M.P. li hatiplerin Meclis kürsüsünden Osman Bölükbaşıya attıkları istimdat nazarları ve Osman Bölükbaşının, kudreti nisbetinde onlara yardım gayreti yürekleri paralayıcı bir manzara teşkil etti. Hür. P. Genel Sekreterini ise, bu vaziyete düşmekten İsmet İnönünün bir alkışı kurtardı. Başkan, Dr. Öktemin evvelden hazırlanmış tefsirlerine karşı Orta Doğuda hiçbir taahhüde girmediğimizi söyleyince CHP. Genel Başkanı tek başına el çırptı, onu bir anlık tereddütten sonra bütün Muhalefet takip etti. Böylece Dr. öktemin sorusunun Adnan Menderesi bu açıklamayı yapmaya mecbur ettiği havası uyandırıldı, müteakiben kürsüye çıkan soru sahibi de fırsattan istifade ederek teşekkürle yetindi ve yakasını Başbakanın elinden, daha doğrusu dilinden kurtardı.

Adnan Menderes
İyi güreşti

İktidarın, rakip olarak karşısına böyle hatipler çıkarılmışken bir umumi müzakere açılmasını kabul etmesi delilik olurdu. Nitekim etmedi ve izahatı sözlü soruların tahdit edici usulleri içinde verdi. Kabahat Muhalefetindi. Bir mücadelenin ağızdan dolma tüfeklerle kâzanılmıyacağını bilmeli ve kendisini daha vukuflu, daha becerikli kimselerle temsil ettirmeliydi.

Soru sahiplerinden yalnız Cihad Baban, ilk konuşması sırasında. Adnan Menderese müşkil anlar vasattı. Dosyasını iyi hazırlamıştı, O da bazı kısımları okudu ama, onun bu hareketi hiç garipsenmedi. Zira bunlar tefsir değil, hâdiselerdi. Meselesin tarihçesini ve bizim tutumumuzla İngilizlerin tutumunun ana hatlarını çok güzel çizdi. Bir ara Başbakanın ve yanındakilerin telâşa düşmesi, Mecliste hazır bulundurulan Muharrem Nuri Birgi ile temasa geçilmesi, derhal bazı vesikalar getirtilmesi bu yüzdendi. Cihad Baban konuşmasının o ilk kısmında Menderes hükümetlerinin 1954'den bu yana Kıbrıs mevzuunda ne kadar taviz verdiklerini mükemmel şekilde gösterdi.. Hâdiselerin hakiki istikametini de iyi belirtti. Kıbrıs meselesi, en belirli taraflarıyla onun anlattığı şeklideydi ve bunun böylece tesbit edilmesi lâzımdı. Ancak Cihad Babanın nefesi, -yani tecrübesizliği- mücadelesini, sonuna kadar aynı başarıyla götürmesine mani oldu. Kendisinden sonra konuşan Adnan Menderes birçok açık verme pahasına vaziyete tekrar hâkim olmayı bildi. Elbette ki bu, tehlikeli bir taktikti. Zira Cihad Baban ikinci defa kürsüye geldiğinde bu açıklardan kolaylıkla faydalanabilir ve Başbakana çok sor anlar yaşatabilirdi. Meselâ Adnan Menderes havayı kendi tarafına çevirmek için "Şimdi taksimi beğenmek istemeyenlere sormak isterim, ne zamandan beri Kıbrısın heyeti umumiyesini Türkiye lehine kaydü tescil ettirmişlerdir de şimdi Adadan fedakârlık yapmakta olduğumuzu söylemek üzeref kürsüye gelmişlerdir" diye sormak ihtiyatsızlığında bulundu. Eğer Cihad . Baban bizzat Menderes adına Fatin Rüştü Zorlunun gene o kürsüden "İngilizler giderse Ada bizimdir" dediğini, şimdi Başbakanın taksim plânını alkışlayan aynı Demokrat milletvekillerinin o sözleri alkışladıklarını, buna mukabil taksimden bahseden Hikmet Bayurun lâfının sıra kapakları gürültüsüyle kesildiğini, nihayet Adanın tamamının bir D.P. Meclis Grubu tebliğinde "Anavatanın parçası" olarak tarif edildiğim zayıf hafızalara hatırlatmak basiretini gösterebilseydi bu ihtiyatsızlığı pahalıya ödetirdi. Ama o gün Cihad Baban, ancak bir yakın istikbal için iyi Dış Politika sözcüsü olacağını ortaya koydu, onun ilerisine gidemedi. Hakikaten ilk konuşmasıyla ikincisi arasında çok fark vardı ve Başbakana zaferi bu fark kazandırdı.

Hükümetin Dış Politika izahlarının, her türlü taktik ustalığının ötesinde öğrettiği bir kısım hususlar vardı ki, meselenin mühim tarafı oydu. Evvela, bizzat Ethem Menderes, örtülü kelimelerle de olsa Balkan Paktının fiyaskosunu ilan etti. Buna bir mim koymak lâzımdı. Bir muvakkat devrenin ortaya çıkardığı menfaatlerin -bilhassa Yugoslav menfaatlerinin- mümkün kıldığı bu anlaşma, müttefiklerimiz arzuladıkları noktaya ulaşınca *de facto* "caduc" hale düşmüştü. Bu bize ders olmalıydı. Bizim menfaatlerimizin devamlı olduğu yerlerde, müttefiklerimizin maymun iştahlı olmaları ihtimaline

MÜZAKERESİNİN HATIRLATTIKLARI

Öktem - Mahmudoğlu - **Baban** - Bilgin
Tuşa gelen pehlivanlar

karşı daha sağlam garantiler aramalı, başka ihtimalleri göz önünde tutmalıydık.

İşin ehemmiyetlisi, bu hakikati Orta Doğuda da anlamışa benzemiyorduk. Ethem Menderes konuşmasında öyle bir açıklamada bulundu ki bunun üzerinde durmamak için soru sahiplerinin hakikaten söylenilen sözlerin mânâsını anlamamaları lazımdı. Dış İşleri Bakan vekili aynen şöyle dedi:

"Mısır ve Suriye matbuatının ve radyolarının yaptıkları neşriyat meydandadır. Memleketimizdeki sefaretlerinin dahi, maalesef, tahammülü aşan hareketleri karşısında milletlerarası kaideler mucibince bazı tedbirler almağa bile mecbur olacağız".

Bu, hükümetin işi Mısır ve Suriye ile diplomatik münasebetleri kesmeğe kadar götürmek niyetinde olduğunun en açık ifadesiydi. Böyle birşey hasıl düşünülebilirdi! Anlaşılıyordu ki Ankarada Orta Doğu meseleleri hakikî veçheleriyle görülemiyor. Nitekim Başkan Eisenhower'in sonradan aldığı vaziyet karşısında hükümetin bu projesinden vaz geçmiş olduğu tahmin edilebilir. Ama Türkiye demek ki yanlış bir adım atmak üzereydi. Sonra Türkiye Dış İşleri Bakan vekilinin, hem de Meclis kürsüsünden, münasebette bulunduğumuz iki devletin hükümetinin o memleketler halkını temsil etmediğini ileri sürmesi tarifi gayrıkabil bir siyasi hataydı. Mısır ve Suriye hükümetlerini gayrımeşru ilân etmek, onlarla münasebetlerimizi ancak kötüleştire bilirdi. Üstelik, bunun devletlerarası münasebetlere uyan bir tarafı yoktu. Böyle bir söz mesul hükümet adamımızın ağzından nasıl çıkmıştı! Hakikaten akıl durur.

Zaten Ethem Menderesin Orta Doğu politikası olarak çizdiği, ancak Irakın görüşü olabilirdi. Biz, birbirlerini yiyen Arap devletlerinin, hatta devletlerinin de değil, devlet adamlarının arasına niçin giriyor, birini ötekinin aleyhine olarak destekliyorduk? Bizim menfaatimiz, teşvikten ve tahrikten, cesaret yermekten, taraf tutmaktan şiddetle kaçınmak değil miydi? Sonra, İsrailden elçimizi sırf Araplara şirin görünmek için çektiğimizin hazin itirafı çok acıydı. Üstelik, Araplara şirin de görünememiştik.

Bugün unutulmaması lâzımgelen husus, o izahatın bundan sadece bir hafta evvel verilmiş olduğudur. Yani Amerikanın Orta Doğuda yeni bir politikayı açıklamasından sadece üç gün önce.. Demek ki o politikanın işaretlerini görmemişiz. Üç gün önceden göremememişiz. Halbuki herşey öylesine açıktı ki ve düşünülsün, şu son haftalar zarfında sadece havayı koklamak bile hâdiselerin hükümetin zannettiği istikamette gelişmediğini farketmeğe yeter de artardı bile. Hatırlardadır, Başbakan Adnan Menderes Yugoslavyadan dönerken Belgrada iki gün sonra Krutçefin geleceğinden haberdar değildi, Dış İşleri Bakanlığı bu malûmatı kendisine verememişti. Ethem Menderesin konuşması, -o da eline yazılı olarak verilmiş metni okuyanlardandı, zira konuşmayı bizzat Adnan Menderes kaleme almıştı- Dış İşleri Bakanlığında hâdiselerin tahlilinde de hâdiselerin istihbaratında olduğundan tahlili bulunulmadığını gösteriyordu. Başbakanın Orta Doğu politikamızı başarılı göstermek gayretleri de, rakiplerinin belirtmemelerine rağmen tatminkâr olmaktan çok uzaktı. Hele Arap memleketlerinde aleyhimizde yapılan nümayişleri İsrailden elçimizi çekmemizin müsbet neticeleri olarak tefsire çalışması, ancak hayret uyandırabilirdi. Sadece son "Eisenhower Plânı" Orta Doğuda yanlış ata oynamış olduğumuzun -hem de bütün ikazlara .rağmen- en açık deliliydi. Başbakan Mecliste, bunu sadece teyid etti.

Kıbrıs mevzuunda nihayet realizme gelinmiş olması memnuniyet vericiydi. Ama Muhalefet, hükümetin buraya nereden gelinmiş olduğunu elbette ki belirtecekti. "Kıbrıs bizimdir" diye yükselen resmi sedaların akisleri Adnan Menderes taksimi överken Meclisin af âkından henüz kaybolmamıştı. İktidar bütün Ada üzerinde hak iddiasıyla ortaya çıkmış, bu yüzden dünya umumi efkârının Yunan tezini haklı bulmasını kolaylaştırmıştı. Eğer eski vaziyet bugünkü teklife gelmek için bir pazarlık idiyse, taktik bakımından gene hataya düşülmüştü. Bırakılmalıydı pazarlığı resmi değil, gayriresmi ağızlar yapsın ye hükümet, bir plân olarak formüle dahi edilmemiş olan bir fikrin üzerine Mecliste yaptığı gibi atlar görünmesin. Şimdi Yunanlılar bundan istifade fırsatını kaçırmıyacaklardır.

Ama olan olmuştur. Madem ki hükümet şimdiden vaziyet almıştır ve alınan vaziyet hem realist, hem menfaatlerimize uygundur onu desteklemek büyük fayda temin eder. Ne var ki lütfen Adanın tamamından başlayıp bir kısmına razı olan İktidar da bunu bir çalım vesilesi yapmak ihtiyatsızlığında bulunmasın. Zira masaların üzerine inen yumruklar, bugüne kadar bize zaten pek çok şey kaybettirmiştir.

leri görüldü. Hür. Partili milletvekilini dışarı çıkarmak istiyorlardı. Ziyâ Termen ve Hür. P. Grubu buna şiddetle itiraz ettiler. Refik Koraltan dışarı çıkarmak kararını dahi usulü gereğince almamıştı. Böyle reye koyma nerede görülmüştü, hangi tüzüğün icabıydı ? Muhalif millevekilleri "Aksi reye konmadı" diye bağırıyorlardı. Hakikaten Başkan sadece teklifini kimlerin kabul ettiğini sormuş, kabul etmeyenlerin reylerini almaya lüzum görmemişti. Bu bakımdan "dışarı çıkarma kararı" mevcut değildi. Refik Koraltan "Dışarı çıkın"'diye bağırıyor, muhalif milletvekilleri "aksini reye koymadınız" tarzında mukabele ediyorlardı. Salonda müthiş bir gürültü vardı. Başkan tekrar "Kabul edenler?" dedi. Gene bir kısım D. P. milletvekilinin eli havaya kalktı! Refik Koraltan Ziya Termene döndü; ye "Çıkın dışarı" dedi- Hür. Partili milletvekilleri adeta yerlerinde! tepiniyorlardı. Böyle reye koyma muamelesi belki de şimdiye kadar Meclis tarihinde görülmemişti. Ziya Termen yerinden kıpırdamadı. Başkan hâlâ "Çıkın dışarı" diye bağırıyor, Meclis idare amirleri Hür. Partili milletvekilini dışarı çıkarmağa razı etmeğe uğraşıyorlardı. Hür P. sıralarından "Aksini reye koymadınız" sesleri yükseliyordu. Hakikaten adet "Kabul edenler?" dedikten sonra! "Kabul etmeyenler?" diye sormak ve rey nasıl tecelli etmişse, ona göre davranmaktı. Refik Koraltan ikinci suali ikinci defadır ki sormaya lüzum görmüyordu. Birçok D.P. milletvekilinin Başkanlık divanının hareket tarzı karşısında derin bir üzüntü içinde oldukları seziliyordu. Zira muamele, baştan, itibaren hatalıydı. Başkan usul hakkında konuşmak istediğini bildirin bir milletvekiline yalnız "Söz vermiyorum" diye cevap vermek hakkına tüzük gerekince sahip değildi. Hele hakkını arayan bu milletvekilini sadece "Kabul edenlerin reyile dışarı çıkarmak şimdiye kadar görülmemişti. Muhalefet sıraları tam bir kaynaşma içindeydi. Muhalifler elbetti, ki Mecliste ekalliyetteydiler, ama ekalliyetin dahi haklarını Başkanlık divanına karşı korumak ekseriyetin vazifesi değil miydi? D. P. sıralarında ise, sessiz ademi tasvipten başka aksülâmel yoktu, İdare âmirleri hâlâ Ziya Termeni Başkan Koraltanın usule tamamiyle aykırı şekilde verdiği bir karar gereğince dışarı çıkarmağa uğraşıyorlardı. Koraltan nihayet, itirazların şiddeti karşısında "Kabul etmeyenler?" dedi. Muhalefet sıralarında oturan herkesin eli havaya kalktı. D.P. Grubundan kalkan bir tek, ama bir tek el yoktu. Refik Koraltan bir sayma ameliyesine dahi lüzum hissetmeden Ziya Termene "Çıkın dışarı" diye tekrarladı. Hür. Partili milletvekili dışarı çıktı.

Biraz sonra Cihad Baban söz almak fırsatını bulduğunda hükümetin randevusuna bir saat geç gelmiş olmasına serzenişte bulunacak} ertesi gün toplanan Hür. P. Meclis Grubu da Başkanlık Divanını şiddetle protesto eden bir tebliğ yayınlıyacaktı. Ama asıl hâdise, D. P. Grubunun bir tek azasının dahi cereyan eden muamele karşısında en ufak tepki göstermeye yanaşmamasıydı.

Hükümet

Gelmeyen tekzipler

Bu haftanın sonlarına kadar Ulus gazetesinin yazı heyetinde birkaç tekzip beklenildi. Basın Kanunu bilhassa yalan havadislerin tekzibi kolaylaşsın diye tadil edilmiş, ağırlaştırılmamış mıydı? Basın, İktidar ileri gelenleri hakkında tamamiyle uydurma haberler yayarak kampanya açıyor, sonra da gönderilen tekziple-

Prof. Ahmet Özel
Tekzip göndermiyen Bakan

ri ya neşretmiyor, ya satırlar arasına kaydediyor, ya da tekzibi vesile ederek tecavüzlerini yeni sermayeler katıyordu. Kanuna öyle maddeler konulmalıydı ki bu "suiistimal" tamamiyle önlensin. Nitekim istenilen maddeler konuktu da. Şimdi, eğer Millî Eğitim Bakanı Prof. Ahmed Özel ve Adalet Bakanı Prof. Hüseyin Avni Göktürk kendilerine sorulan sualleri cevaplandırmak isteseler Ulus bunları birinci sayfasının en mutena köşelerinde, hususî çerçeveler içinde neşretmeye mecbur kalacaktı.

Tekzip, tavzih veya cevap ne isim verirseniz veriniz sadece Ulus ta değil, Türkiyenin en çok satan halk gazetesi Hürriyette de yer bu-labilecekti. Zira bahis mevzuu sualler Hürriyette de çıkmış, oradan da Bakanlara hususi surette tevcih olunmuştu. Hatta bir ara hemen bütün gazeteler o suallerin sorulduğunu haber vermişlerdi. Bu bakımdan Türk basını iki Profesör Bakanın emrine amadeydi.

Ama Bakanlardan bir tek satırlık yazı gelmedi. Halbuki tekzip hakkı neler ve neler dolayısıyla kullanılıyordu!.

Mühim sualler

Sualler esasında, Üniversitedeki son "İcranın kanuni tasarrufu" vesilesiyle Büyük Mecliste Muhalefet hatipleri tarafından iki Bakana karşı girişilen ithamlardı. Muhalefet hatipleri Hür P. nden Turan Güneş ile , C.H.P. den Nüvit Yetkindi. Nüvit Yetkine göre Prof. özel şimdi aleyhinde vaziyet aldığı Doçent Aydın Yalçının Profesörlük kararını imzalamış ve Başbakanlığa sevketmişti. Nüvit Yetkin bu iddiayı ileri sürerken "siyasî, hayatımıı ortaya koyarak söylüyorum ki.." demişti. Turan Güneşin bir iddiası da bunu teyid eder mahiyetteydi. Turan Güneşe göre Prof. özel, Millî Eğitim Bakanı olduktan pek az zaman sonra Enver Güreliye Aydın Yalçının Profesörlük kararını imzalıyacagını, böylece bu meseleyi halledeceğini bildirmişti. O gün kürsüden yöneltilen başka bir iddia şuydu: Prof. Ahmed Özel geçen sene, Fikir Klübünün tertiplediği münazarayı tasvip etmiş ve "Bunca mesele varken nelerle, vatansever memleket gençleriyle uğraşıyoruz" demişti. Bu iddia son derece mühimdi, zira o günkü celsede Prof. Özel Meclis kürsüsünden bahis mevzuu klübün faaliyetini ilim adamlarının gündelik politikayla uğraşmağa başlamalarının işareti olarak zikretmişti. Başka bir nokta, Adalet Bakanını alâkadar ediyordu. Turan Güneşin ileri sürdüğüne göre Prof. Göktürk Bakan olmadan evvel Forum mecmuasının Ankarada Büyük Sinemamn beşinci katındaki idarehanesine o kadar merdiveni tırmanarak gitmiş ye onu çıkaran genç arkadaşlarını büyükj bir memleket vazifesi yaptıklarından dolayı tebrik etmişti. Bunlara Hürriyet bir iddia daha eklemişti: Bir toplantıda Prof. Göktürk Forumda yazanları Prof. Özel'e "memleket hizmeti gören idealist arkadaşlar" olarak takdim etmiş, haklaıfında her türlü referansı vereceğini bildirmişti.

Bakanlar o gün Mecliste bunların hiç birine cevap vermeye yanaşmamışlardı. Bunun üzerine Utus, birkaç gün sonra, sualleri derli toplu halde ve madde madde sıralamış. Bakanlardan bunların doğru olup olmadığını sormuştu. Zira Ulusa göre sualler son derece mühimdi. Eğer iddialar hakikatse, üniversite meselesinin. bütün mahiyeti değişecekti. Hükümetin iddiaları ile iki Profesör Bakanın hareketleri taban tabana zıttı.

Prof. Hüseyin Avni Göktürk
Nefes darlığı çekmiyor

Yeni açıklamalar

Bakanların bu sualler vesilesiyle "kanuni hak"larını kullanmalarına intizar olunurken Ulusta Bülent Ecevit yeni ve bambaşka bir açıklamada bulundu. Prof. Feyzioğlu Mecliste kendisi hakkında yapılan ithamları cevaplandırırken ilmi konferanslara gönderilen polislerden bahsetmişti. Bunun üzerine Adalet Bakanı ve o zamanki İç İşleri Bakan vekili Prof. Göktürk bunu yalanlamıştı. Fakat arkadan Bülent Ecevit hem de Konferansın tarihini, Konferansın verildiği yeri, Konferansçının ismini, ve gelen zabıta mensuplarının eşkâlini zikrederek yalanlamayı yalanladı. Ulusun beklediği cevaplardan biri de oydu. Zira Bülent Ecevetin iddiaları tekzip olunmadığı takdirde hâdiselerin Prof. Göktürkün değil, Prof. Feyzioğlunun bildirdiği şekilde cereyan ettiği açıkça ortaya çıkacaktı. Ama bu satırların yazıldığı ana kadar o yolda bir tekzip de Ulusa gönderilmedi.

Bakanlar Mecliste sustukları gibi, umumî efkâr önünde de sükûtu muhafazayı tercih eder görünüyorlardı. Söz gümüşse sükûtun altın olduğu bir atasözüyse de bunun buraya uyan tarafını bulmak son derece zordu. Buna mukabil başka bir atasözünün sükûtun kabul mânası taşıdığını belirtiği, elbette ki hatırlara daha kolaylıkla geliyordu.

D.P.

Dikensiz gül aşıkları

Bir müddetten beri D. P, kongreleBirini gazetelerden takip edenler, -zira D. P. kongrelerine sık sık polis müdahalesi gerektiğinden bunlara gitmek artık cesaret meselesi olmuştu-, ileri gelen sözcülerin garip bir temenniyi tekrarlamaktan kendilerini alamadıklarını müşahede ediyorlardı. Bunun son misali geçen haftanın sonunda yapılan bir kongrede görüldü. İstanbuldaki bu kongrede İstanbul Milletvekili Firuzan Tekil ateşli bir konuşma yaptı ve bütün muhalif partilere ayrı ayrı hücum ettikten sonra önümüzdeki seçimler sonunda teşekkül edecek Büyük Meclîste sadece D. P. lilerin.bulunacağını arkadaşlarına müjdeledi. Bu beyanın, hele millet ekseriyetinin D.P. den tamamiyle uzaklaşmış olduğunun kuvvetli delilleri ortadayken, Kongre azaları için pek "tatlı bir söz" sayılması gerektiği muhakkaktı. Ne var ki, inananlar oldu mu acaba; işte mesele buydu! Ancak bir talanı D.P. erkânının Mecliste mevcut altmış muhalif milletvekiline dahi tahammül edemediği böylece ortaya çıkıyordu.

Hakikaten Firuzan Tekilden evvel de, hem D.P. Genel İdare Kurulunun bir azası, Tevfik İleri, partisinin Aydındaki kongresinde Genel Başkanı okşayıcı mutad sözlerden sonra önümüzdeki Meclisi bir gül bahçesine benzetmişti. Güller, D. P. milletvekilleriydi. Muhalefet, bahçenin diken kısmını teşkil, ediyordu. Seçimler artık "silme" kazanılacaktı. Millet Muhalefet hakkında ölüm kararı vermiş olmalıydı ki Tevfik İleri "Meclise silme gelmek"ten bahsediyordu. Evet, Muhalefetten hiç bir temsilci bulunmayacak ve böyle bir teşrii Mecliste D. P. harikalar yaratacaktı! Tevfik İleri, Prof. Fuad Köprülü

Tevfik İleri
. Dikensiz gül

Firuzan Tekil
Cumbadan Rumbaya

ile Genel Başkanın arasındaki soğukluktan sonra Parti işlerini fiilen tedvir vazifesini, aldığına göre onun bu sözleri Firuzan Tekilin Sözlerinden de daha ehemmiyetli bir mâna kazanıyordu. Sadece Demokratlardan müteşekkil bir Meclis! Bu hayalin pek çok Demokratı aşırı derecede cezbettiği, son günlerde sık sık ortaya çıkıyordu. Gayenin bu olduğu böylece ifşa edilmişti. Ama hâdiseler karşısında D. P. erkânının böyle bir ümide kapılmasını hiç mümkün görmeyenler, -zira onların memleketteki - siyasî havadan bu kadar habersiz bulundukları nasıl düşünülebilirdibunda sadece hayal değil, aynı zamanda taktik de görüyorlardı.

Hakikaten D.P. içinde hizip mücadeleleri D.P. Kongrelerini de aşmış ve başka cemiyetlerin toplantılarına sirayet etmişti. Bunun yeni misali Anıtları Koruma Derneğinin İstânbulda geçen hafta sonunda yaptığı kongreydi. D.P. nin Eminönü hizipler birbirlerini kötülemek - fırsatını orada ele geçirmişlerdi. Başlıcâ itham, ihtilastı, İşler öylesine karışmıştı ki kongreye, göz yaşartıcı bombalarla polisler müdahale etmek ve Demokrasinin icaplarını öyle korumak zorunda kalmışlardı. Biz zat partinin kongrelerinde ise, Orhan Köprülünün bütün gayretlerine ve itidal tavsiyelerine rağmen sandalyalar zaman zaman havada uçmâkta devam ediyordu.

Anadolunun birçok yerinde ise, bilhassa Muhalefet milletvekilllerinin müşahedesi, İktidar partisini arayanların Devletle karşı karşıya geldikleri riydi. Tabii bunların ikisi apayrı şeyler olduğuna göre D.P. 1950'nin

arifesindeki mahiyetini tamamiyle kaybetmişti. Her yerde, teşkilât olarak, birbirine bilhassa maddi meselelerle ilgili hususlar dolayısıyla düşmüş hizipler, daha doğrusu sahışlar vardı. Bunlar, etrafındaki eti çoktan kaybetmiş çekirdekler gibi cansızdılar. Bu gidişle yeni et bağlamayacakları da muhakkaktı. Bu elbette D. P. nin, bazı Muhalefet hatiplerinin iddia ettikleri gibi "vatan sathı"ndan kaybolduğunun işareti olmaktan çok uzaktı. Sandık başına gidildiğinde D.P. gene, milyonlarca rey sağlıyacaktı. 1950'de C.H.P. reylerin hemen, hemen yarısına yakın kısmını almamış mıydı? Ama Meclisi bir "Demokrat gül bahçesi" haline getirmek!. Buna inanmanın imkânı yoktu. Millet D. P. den tamamiyle ayrılmıştı. Parti olarak İktidara karşı duyulan hislerin, 1950 İktidarına karşı o tarihte duyulan hislerden zerrece farkı mevcut değildi. Arada bir tek fark bulunuyordu: O tarihte herkes "Demokrata vereceğim" diyordu. Bugün, öyle bir Muhalefet mevcut değildi ve İktidarın bütün avantajı da ondan ibaretti.

Kuvvet şurubu

Bu bakımdan, birçok Demokrat erkân için Muhalefetsiz Meclis bir ideal olmakla beraber bu yolda yapılan vaadler daha ziyade kuvvet şurubu mahiyetindeydi. Ama umumi efkârın böyle garip sözler karşısındaki aksülâmeli D.P. için faydadan çok zarar iras ediyordu. Artık herkes anlamıştı ki Demokrasi çok partili Meclis demektir, Demokrasi İktidarın karşısında kuvvetli Muhalefet demektir. D. P. yi, göz tutan başka bir teşekkülün bulunmadığı mucip sebebiyle desteklemek niyetini el'an muhafaza edenler dahi, onun karşısına sağlam bir Muhalefet çıkarmaya kararlıydılar. Halbuki dikensiz bahçelerin hasretini terennüm edenler ender birkaç "muharip Demokrat" a ümit vereceğiz diye D.P. nin bugünkü zihniyetine şiddetle aleyhtar olanların miktarını büsbütün arttırıyorlardı. Bunun D.P. Genel Kurmayını derin derin düşündürmesi lâzımdı.

Anıtlar Derneği Kongresi

Bombalı siyanet melekleri

Ama doğrusu istenilirse D. P. Genel Kurmayı diye birşey, geçen Sonbahar Temizliğinden bu yana büsbütün ortadan kaybolmuştu. Parti İçinde bir gelişi güzellik hüküm sürüyordu. En nikbinler "Menderes ne yapar eder, seçimleri kazanır" diye rehavete dalmışlardı. Tıpkı 1950'de C.H.P. de bir çok kimsenin "İnönü ne yapar eder, seçimleri kazanır" diye düşündükleri gibi.. Hakikaten 1958 seçimlerine yaklaşıldığı şu günlerde D.P. nin güvendiği, 1950'de C.H.P. nin güvendiklerine pek benzemiyordu. Aslında D.P. nin bir tek avantajı vardı: Karşısında 1950'nin Muhalefetinin şanslarına sahip bir rakibin b u l u n a - maması! Bu ise, elbette geçici bir avantajdı.

Dikensiz gül zihniyeti, D. P. ye rey sâğlıyacak bir zihniyet olmaktan çok uzaktı.

Dış İşleri

Teşkilâtta değişiklik

Şimdiye kadar Dış İşleri Bakanları tarafından yapılan beyanatları bir adam hazırlardı. Zayıf ince, zeki gözleri pırıl pırıl parlayan bir zarif adam: Muharrem Nuri Birgi. Geçen hafta Cuma günü Başbakan Adnan Menderes Dış İşleri Bakanlığı Genel Sekreteri tarafından hazırlanan metni beğenmedi ve Ethem Menderesin beyanatını bizzat hazırladı. Hükümetin o gün, Cihad Babanın belirttiği veçhile "randevusuna bir saat geç kalmış olması" nın hakiki sebebi buydu. Ethem Menderesin önündeki kâğıtların değişik boyları ve Bakan vekilinin zaman zaman takılması da bundan ileri geliyordu.

Beyanat, Muharrem Nuri Birginin beğenilmeyen ilk eseri değildi. Dış politika işlerini bizzat tedvir eden Adnan Menderes son zamanlarda Genel 'Sekreterin birçok şeyini beğenmez olmuştu. Hele . Birleşmiş Milletlerde cereyan eden bir reyleme mevzuunda Başbakan ile Genel Sekreter arasındaki anlaşamama, ihtilâta yol açmıştı. Bu arada Muharrem Nuri Birgi, kendisine Washington Büyük elçiliğinin teklif olunduğuna şahid oldu. Muharrem Nuri Birgi senelerdenberi dışarı çıkmamış, içerde terfi etmiş, en yüksek makamlara orada liyakat kesbetmişti. Birçok kimse için Genel Sekreter Dış İşleri Bakanlığının "sine quo non"su idi, onsuz işler yürümezdi. Fakat Muharrem Nuri Birgi itizar beyan etti: Washington'a gidemezdi, zira valdesini oraya götürmek müşküldü. Bunun üzerine, Londrada mutabık kalındı. Plâna göre, Suad Hayri Ürgüplü Washington'a gidecekti.

Muharrem Nuri Birgi

Yolcu

Başbakanın iltifatına artık mazhar olmayanlar arasında Orhan Eralp da vardı. Yüksek kademedeki bütün heyetlerimizin bu başarılı tercümanı bir müddetten beri Adnan Menderesin refakatine alınmıyordu. Orhan Eralp zaten elçiliğe hak kasbetmişti; Stokholme tâyini çıktı, birkaç gün sonra da İsveçle elçiliklerimizin karşılıklı olarak Büyük Elçiliğe çıkarılması üzerine kendisine bu paye verildi.

Fakat Dış İşleri Bakanlığında daha başka tâyinler bekleniyordu. Açık, dünya kadar elçilik vardı. Bunların ikisine yapılacak tâyini, gazetelerin dedikodu muharrirlerinin yazdığına göre "tanınmış iş adamı" Tütüncü İhsan Doruk yılbaşı gecesi Hiltondaki Karagöz barın civarında açıklamıştı. General Behçet Türkmen Bağdat, Bursa Valisi Şam elçisi oluyorlardı. Tahminlere gazeteler de katıldılar. Fakat asıl mesele Muharrem Nuri Birginin yerine kimin geleceğiydi. Makamın bir numaralı talibi Melih Esenbeldi. Bir ara Nureddin Vergin üzerinde durulmuştu. Şimdi Settar İlkselden bahsediliyordu. Mesele henüz tam manasıyla kararlaşmış değildi. Buna mukabil uzun zamandan beri bekleyen terfiler nihayet yapılmış ve hariciyeciler ferahlamışlardı. Ama elçilikler ve elçiliklerde münhaller gittikçe artıyor, Dış İşleri Bakanlığında da sabırsızlık barometresi aym nisbette yükseliyordu.

Ne var ki münhal olan ve doldurulması gereken bir başka makam daha mevcuttu: Bizzat Dış İşleri Bakanlığı!

Kapaktaki Kıbrıslı

Dr. FAZIL KÜÇÜK

Gecen ayın ortalarında, Başbakan Adnan Menderes İngiliz Müstemlekeler naziri Lennox-Boyd ile vaki görüşmesinden sonra acele beyanatını yaptığı sırada, Kıbnstaki Lefkoşe hava alanından kalkan bir Türk Havayolları uçağı Ankaraya iki yolcu getiriyordu. Bu yolculardan biri yaşlıca, diğeri orta yaşlıydı. Yaşlısı zayıf ve uzun boyluydu. Esmer teniyle tezat teşkil eden bembeyaz saçları ve eski moda gözlük çerçevesi ile nazarı dikkati çekiyordu. Adı Faiz Kaymak'tı. Orta yaşlı yolcu, buğday tenli ve tıknazcaydı. Neşeli bir mizaca sahip olduğunu gösteren yapısına rağmen, o gün pek düşünceli bir hali vardı. Adı Fazıl Küçük'tü ve doktordu. Fakat Kıbrıstaki şöhretini, mesleğinden çok siyasi sahadaki çalışmalarına borçluydu. Türk Hava Yolları uçağı ile Ankaraya gelen bu iki yolcu, Kıbrıs Türk cemaatının temsilcileriydi. Bu yolculuğa Türk Hükümeti tarafından yapılan bir davete icabet etmek maksadıyla çıkmışlardı. Cumhuriyet Hükümeti, Radcliffe plânını inceleyip bir cevap hazırlamaya çalışırken, önce öne süreceği mukabil teklifler baklanda Kıbnstaki Türk cemaatının da reyini almakta fayda görmüştü. Türk cemaatı temsilcileri Radcliffe plânıma bazı ufak tefek değişikliklerle pekâlâ işleyebileceği kanaatındaydılar. Meselâ Türk azınlığı temsilcilerine veto hakkı tanınması ve taraflardan birinin Türk cemaatına mensup olduğu hallerdeki mahkemelerin Türk hakimleri tarafından görülmesi gibi değişiklikler plânı sayanı kabul hale getirebilirdi. Fakat bu hal tarzına, Yunanlıların hüsnükabul göstermiyeceklerl muhakkaktı. Bu sebeble, Kıbnstaki Türk Cemaatının temsilcileri, Kıbns meselesine muhakkak bir kal tarzı bulunmak isteniyorsa, Taksim fikri üzerine eğilmenin en iyi yol olduğuna inanıyorlardı. Gerçi nüfus bakımından ekalliyette kalmalarına rağmen, mezru arazinin % 40 ından fazlasına sahip bulunan Türk cemaatının, hukukunun vikayeni Taksimin tahakkukunda birçok güçlüklere yol açacaktı. Ama bu güçlüklerin giderilmesi uzun müzakerelere ve Taksim prensip olarak taraflarca kabul edildikten sonra pekâla mümkün olabilirdi. Esasen, 120 bin Kıbrıslı Türkü etrafına toplayan "Kıbns Türktür Partisi"nin gayesi, Adanın Yunanistana ilhakını önlemekti. Bu partinin Başkanı olan Dr. Fazıl Küçük'ün uzun siyasi mücadelesi bu kelimelerle ifade edilebilirdi: Enosis'l önlemek, Türk cemaatının siyasi ve içtimai haklarını korumak..

Bundan 50 yıl önce Lefkoşe'de dünyaya gelen Fazıl Küçük, fakir bir ailenin çocuğuydu. Babası Mehmet Küçük, fakrü zaruret yüzünden mektebe gidememiş ve okuma yazma bile öğrenememişti. Bu sebeple 7 çocuğunu da okutmak için hiçbir fedakârlıktan kaçınmamıştı. Bir taraftan nalbantlık yapıyor, diğer taraftan çiftçilikle uğraşıyor ve çocuklarını "okumuş adam" yapmaya çalışıyordu. Mehmet Küçük, okuma yazma bilmemesine rağmen gündük hâdiselere karşı büyük bir merak beslerdi. Bu sebeble akşam eve gelirken birkaç gazete alır ve bunları oğlu "Fazıla okutarak dikkatle dinlerdi. İşte Fazıl Küçük'ün siyasetle teması ve bu bahislere karşı alâka duyması bu sıralarda başlamıştı. İlk ve orta tahsilini Lefköşede tamamlayan Fazıl Küçük sonra İstanbula gelerek liseyi bitirmiş ve tıbbiyeye girmişti. Fakat o sırada önüne çıkan bir fırsattan istifade ederek evvelâ Paris'e, sonra Lausanne'a geçmiş ve tıb tahsilini orada tamamlamıştır. İki sene İsviçre hastahanelerinde asistanlık yaptıktan sonra memleketine dönmüş, bir taraftan icrayı tababet ederken, diğer taraftan da siyasetle meşgul olmaya başlamıştı. 1942'de Kıbrıs'ın tek Türkçe gazetesinin -Söz Gazetesi- sahibi olan Remzi Okan hayata gözlerini kapayınca, Dr. Fasıl Küçük dostlarının ısrarıyla, İkinci Dünya Harbinin bütün şiddetiyle devam ettiği bir sırada Halkın Sesi'ni tesis ve çıkarmaya başlamıştı. Gazete çıkarmak Dr. Fazıl Küçük'ü büsbütün siyasi gailelerin içine sokmuştu. Harp sırasında yaptığı tenkitler Kıbrıstaki mahallî hükümetin hoşuna gitmediği İçin gazetesi önce 3 ay kapatılmış, tekrar İntişara başladığı zaman da kâğıt kontrolünü elinde tutan hükümet tarafından kağıtsız bırakılmıştı. O zamanlar 1 İngiliz lirası kıymetindeki bir top kâğıda karaborsa fiyatıyla 20 İngiliz lirası ödiyerek neşriyatını tatil etmeyen Fazıl Küçük, hazan gazetesini bakkal veya helvacı kâğıdına basmak zorunda kalmıştır. Bu haksızlığa karşı açtığı mücadele kampanyası, Fazıl Küçük'ün İngiliz , düşmanı olarak hükümetin kara listesine geçmesinden başka netice vermemişti. Bu hal tam dört sene, harbin sona ermesine kadar devam etmişti. Harbin sona ermesinden sonra 1931 Rum isyanıyla kaldırılan bası demokratik haklar, Kıbrıs halkına iada edilmişti. Bu tadilât neticesinde halkın belediye seçimlerine iştiraki mümkün kılındığı için Fazıl Küçük teşkil ettiği bir grupla seçimlere katılmış ve ezici bir çoğunlukla galip gelmiştir. Bu hâdiseden sonra kurulan Türk Azınlıktan Kurumu adlı siyasi partiye katılan Fazıl Küçük idare heyetindeki bazı kimselerin fikirlerine iştirak imkânını bulamadığı için bazı arkadaşlarıyla beraber istifa etmiş ve Kıbrıs Milli Türk Halk Partisini kurmuştur. Bu parti kısa zamanda halkın rağbet ve itimadına nail olmuş, birkaç ay içinde bütün kasaba ve köylerde teşkilâtını tamamlamıştı. Bu partinin gayesi Adanın Yunanistana ilhakim önlemek, Türkiye ile birleşmesini temin etmekti. Bu iki parti 1948 yılına kadar ayrı ayrı çalışmış ve bu tarihte Ankara ve İstanbuldan gelen bazı zevatın tavsiyesiyle birleşmiş ve ismi Kıbrıs Milli Türk Birliği olmuştur. Dr. Fazıl Küçük gene çoğunlukla bu partinin de Başkanlığına seçilmiştir. 1954'e kadar fan isini altında çalışan parti, bu tarihte ismini değiştirerek "Kıbrıs Türktür Partisi" adını almıştır. Halen Kıbrıs'taki tek Türk Partisidir. Partinin Başkam Dr. Fazıl Küçük, partisinin rakipsiz olduğunu ve 120 hin Türkü etrafına topladığını, birkaç sene önce baş, gösteren muhalefet cereyanının kökünün kazınmış olduğunu iftiharla söylemektedir. "Bugün artık ortada ne yaptığımız işlere muhalefet edecek tek bir şahıs, ne de bize hücum edecek diğer unsurdan eli kalem tutan kimse kalmamıştır. İftiharla söyliyebilirim ki, 120 bin Türk bugün tek bir cephe halinde birleşmiş, Adanın Yunanistana ilhakını önlemek, haktanımızın çiğnenmesine mani olmak için yanıbasımızda yer almıştır. , Bütün Ada Türklerinin gayesi 80 seneden beri hasretini çektiğimiz şanlı bayrağımıza kavuşmak, Türk idaresi altında yaşamaktır".

Dr. Fazıl Küçük bu neticeye varmak için geçilmesi gereken yolların ne gibi zorluklarla dolu olduğunu gayet iyi bilmektedir. Yunan taleplerinin hudutsuzluğunu, tedhiş hareketlerinin feci akıbetlerini gözleriyle görmüş, yakından takip etmiştir. Adadaki diğer cemaata karşı gazetesiyle giriştiği mücadele neticesinde 50 defadan fazla mahkemenin karşısına çıkmış ve Halkın Sesi bu yüzden para cezası ve tazminat olarak binlerce İngiliz lirası ödemek zorunda kalmıştır.

Lennox-Boyd'un Türkiye ve Yanistanı ziyareti, Başbakan Adnan Menderes'in acele beyanatı ve geçen hafta T. B. M. M. nde yapılan açıklamalar Kıbns Türk cemaatının gözlerini ve ümitlerini, her zamankinden daha çok, Cumhuriyet Hükümetine çevirmelerine yol açmıştır.

Kıbrıs Türk cemaatı arzu ettikleri neticelere ulaşmaya lâyıktır ve bu iş için gereken cesareti, mücadele azmini fazlasıyla göstermiştir.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

A. B. D.

Doğu - Batı

Beyazsaray, esinden Komüniz-min en iyi dostu" diye adlandırılan Nehru'yu bağrına bastıktan az sonra milliyetçi komünist Tito'yu kabule hazırlanmaktadır. Parlamentoda bir iki sağcı senatör, Tito Amerikaya ayak bastığı takdirde istifa edeceklerini söylemekteyseler de, gerek Parlamentoda, gerek, Amerikan halkı arasında bu ziyareti memnuniyetle karşılıyanların sayısı pek çoktur.

Washington'un Nehru ve Titoya karşı gösterdiği bu aşırı iltifat, yakında Amerikan siyasetinde yeni değişiklikler vuku bulacağını göstermektedir.

Eisenhower'in yeni durumu şu şekilde mütalâa etmesi pek mümkündür.

Cenevre Konferansından bu yana, sulh ümitleri gözle görülecek kadar aramakla beraber, sulhü müsbet olaral tesis etme yolunda hiçbir şey yapılmamış olduğu da muhakkaktır. Süveyş ve Macaristan hadiseleri sulhün ne kadar zayıf temellere dayandığını açıkça göstermiş bulunmaktadır.

Bu durum, karşısında Rusya ile tekrar müzakerelere girişmek bir zazaruret haline gelmiştir. Fakat Macar hâdiselerinin arifesinde, Amerikanın böyle bir teşebbüse girişmesini halk efkârı muhakkak ki hoş karşılamıyacaktı. Nitekim, Eisenhower bir Dörtler Toplantısı yapılması hususundaki Bulganinin teklifini yeni yıl arif **esline reddetti. Şu halde** münasip arabuluculara başvurmaktan başka çıkar yol yoktu. Müstakil siyaset takip etmelerine rağmen Moskova ile gayet dostane münasebetler tesis eden Tito ve **Nehru** bu iş için biçilmiş kaftandı.

Esasen Doğu Avrupa meselelerinde **Tito** ve Eisenhower'in görüşleri arasında uçurumlar mevcut değildi, hatta iki devlet adamının **fikirle**ri birçok meselede birleşiyordu: Her ikisi de peyklerdeki liberalleşme cereyanının, kan dökülmemek şartıydı devamını istiyorlardı. Keza Orta Doğu meselelerinde de **Nehru** ile Eisenhower tam bir görüş birliğine sahiptiler.

Geçen ayın ortalarında vuku bulan Nehru-Eisenhower mülakatının neticeleri hâlâ gizli tutuluyordu. Fakat Dünya meselelerim dikkatle takip edenler, bu mülakatın dünya için son derece mühim olduğunu farketmişlerdi. Nehru ve Tito gibi yeni elçileri . ilk elçi "Mr. H" idi - vasıtasıyla Rus blokııyla temasa geçen Amerika, Dünya Sulhunun temellerini hazırlamakla meşguldü.

1956 daki Amerikan Politikasının, hâlâ 1950 dekinin aynı olduğunu düşünmekte inat edenlerin gaflet uykusundan uyanmaları acaba mümkün olacak mıydı?

Mareşal Tito
Beklenen misafir

Fransa

Batı - Doğu

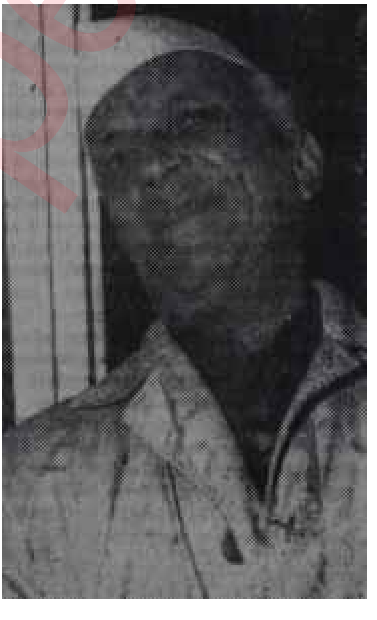
Geçen hafta Salı günü Fransız Meclisi, 600, küsur milletvekili içinden ancak 20 al tarafından sevilen, diğerlerinin bir kaşık suda boğmak için can attıkları bir adamın Batı-Doğu münasebetlerindeki son değişiklikleri inceleyen nutkunu dikkatle dinlediler. Mendes-France düşmanlığını prensip edinen meşhur "Figaro" bile bu nutuk hakkında şöyle yazdı: "Mendes-France'in müdahalesi merakla beklenmekteydi. Hatibin Rus-Amerikan münasebetlerinin seyrini inceleyen nutkunun ilk kısmı, Mecliste nadiren görülen bir dikkatle dinlendi..."

Herkesten Önce ve herkesten doğru görmek yüzünden bütün Fransız siyaset adamlarının nefretini kazanan sabık başkan Batı-Doğu münasebetlerini nasıl görüyordu?

Mendes-France'ın bizzat önayak olduğu Temmuz 1955 Cenevre Konferansı, soğuk harbe nihayet vermişti. Fakat o tarihten bu yana sulhun inşaası için hiç bir gayret sarfedilmemişti. Askerî emniyet ve silâhsızlanma mevzuunda bir arpa boyu yol alınmamıştı. Soğuk harp sona ermişti. Fakât sallantıdaki Dünya muvazenesine dokunmak cesaretini de kimse göstermemişti. Hatta Rusya ve Amerikada muvazeneyi sağlamlaştırmaktan korkarmış gibi bir halin mevcudiyeti inkâr edilemezdi. Dünya ikiye bölünmüştü, iki taraf da diğerinin nüfuz sahasına hürmet etmekle yetiniyordu. Her halü kârda, iki seneden bari yazısız bir anlaşmaya uyarak Birleşik Devletler ve Sovyetler Birliği uzun vadeli Plânla-

Dag Hammarskjoeld

Jawaharlal Nehru

misenltoroer'in yeni elçileri

rından vazgeçmekle beraber, mevcut statükonun en ufak bir değişikliğe maruz kalmaması için gayret sarfediyorlardı. Her iki taraf da propaganda ve şu veya bu prensibi hatırlatmak fırsatlarını kaçırmıyorlardı. Maamafih Rusya ve Amerika Assuan barajını finanse etmekten aynı anda vazgeçtiler. Belki de her iki taraf da bu stratejik bölgede politik neticeleri büyük olacak bir hareketten kaçınmaktaydılar.

1956'nın başında gerek Amerika, gerek Sovyet Rusya - herhalde statükoyu muhafaza endişesiyle olacak Cezayir meselesinin hallini Fransaya bırakmağa taraftar bulunuyorlardı.

Süveyş Kanalının işgali denemesinde İngiltere ve Fransa karşılarında Rusya ve Amerikayı birlikte buldular.

Mendes - France
Yalnız adam

Mendes-France, iki Büyüklerin bu siyaseti karşısında İngiltere ve Fransa gibi daha az büyüklerin durumlarını nasıl muhafaza, hatta ıslah edebileceklerini araştırmaktadır.

Doğu-Batı münasebetlerinin aldığı yeni şekilden. İngiltere ve Fransadan da daha az büyüklerin almaları gereken derslerin mevcut bulunduğu muhakkaktır.

Silâhsızlanma

Sulhün temeli

Uzun zamandanberi adı unutulan Birleşmiş Milletler Silâhsızlanma Komisyonu içinde bulunduğumuz ay, çalışmalarına tekrar bağlıyacak.

Sovyet Rusyanın 17 Kasım 1956 tarihli, silâhsızlanma hakkındaki notası Washington'da Rusların hakikaten müzakerelere hazır olduğu şeklinde tefsir edilmişti. Amerika, silâhsızlanma mevzuundaki ilk tekliflerinden, büyük ölçüde fedakârlıklar yapmak kararındaydı. Eisenhower'i'i "Açık Gök" plâm kabul edilmeden önce hiçbir müzakerenin mümkün olmıyacağını İddia eden Washington, artık bu fikrinde fazla ısrar etmiyecekti. Ruslar esasen "Açık Gök" plânının Avrupada tatbikini kabul etmiş bulunuyorlardı. Washington da Rusların teklif ettiği ""Karadan Kontrol"u ciddi olarak nazarı itibara alacaktı. Amerika silâhlı kuvvetlerini azaltmak için, kontrol sisteminin tesisini bile beklememeyi düşünüyordu. Hatta en mühimi Amerika, silâhsızlanma bahsinde bir karar istihsalini beklemeksizin, tek taraflı olarak bir kıt'adan diğer kıt'aya kabili sevk olan füzeler imâli teşebbüsünü durduracaktı. Amerika, kontrol sisteminin hazırlık devresinden itibaren Atom denemelerine de son verecekti.

Eisenhower'in Bulganin'in mesajına vereceği cevabın - Macar hâdiseleri yüzünden sert bir tonda yazılmış olsa bile - bu noktalar üzerinde müzakere kapısını açık tutmaya çalışacağı da önceden biliniyordu.

Hakikaten . sulhun inşaası, Atom silâhları yarışı devam ettikçe mümkün olamazdı. Sulh, ancak silâhsızlanma üzerine inşa edilebilirdi. Silâhsızlanma, Orta Avrupa ve Almanyanın birleştirilmesi meselelerinin hallini de kolaylaştıracaktı.

Bu da Ur yeni yıl rüyasıydı. Fakat bütün güçlüklere rağmen bu rüyanın tahakkukuna çalışmak, insanlığın selâmeti için zaruriydi.

Yoksa Mollet mi ?

Fransız Dışişleri Bakanı Pineau, sosyalist milletvekillerine izahat veriyordu:

"— Hariçte zerre kadar itibarı kalmadı. Dahilde zahiren durumu kuvvetli görünüyor ama, hakikatte hiç de öyle değil."

Bazı sosyalistler ciddi surette endişelendiler;

"— Allahaşkına kimden bahsediyorsunuz?"

"— Nâsır'dan!."

Orta Doğu

Bir rüya **daha**

Sir Anthony Eden diğer birçok asil İngiliz diplomatı gibi, delikanlılığı esnasında, henüz Eton sıralarında otururken görmeye başladığı bir revadan Jamaica tatilinden sonra dahi uyanmış değildi: Bağdadtan Şama, Ammândan Beyruta kadar uzanan büyük Haşimi Krallığını tesis etmek..

Gayet güzel Arapça konuşan İngiliz Başbakanı, ta başlangıcından itibaren Arap Birliğinin kuvvetlenmesi için gayret sarfetmişti. Arap Ligi, Eden'in bir eseriydi. 1954'de Süveyş Kanalı Bölgesini Nasıra cömertçe bağışlayan da Eden idi. Bugün Mısırın bu nankör evlâdını cezalandırmaya karar veren de gene Eden oldu. Pygmalion, senelerden beri emek verdiği eseri birden bire kırmaya kalkışmıştı. Nasır gitmeli, Mısırın yerini Irak almalıydı. Nuri Said Paşa bütün muvaffakiyetsizliklere ve postunu kaybetme tehlikesine rağmen, Nasırın yerini almak ümitlerinden birşey kaybetmemişti. Suriye-Irak mücadelesi, bu hikâyenin bir faslıydı.

Sir Anthony Eden
Gösterini kapayan centilmen

Hakikatten şimdiki Suriye parlar, mentosu, Irakla birleşmeye taraftar bir sürü milletvekilini. sinesinde barındırıyordu. Halkçı Partisine mensup bu milletvekilleri içinden hükümette mühim mevkiler işgal edenler de vardı. Süveyş buhranının başın dan beri Irakın Suriye üzerindeki tazyiklerinin artması, kendilerine Sosyalist adını veren aşırı milliyetçileri endişeye düşürmüştü. Halkçı Partisinin bir hükümet darbesi yapmâsından haklı olarak endişe ediyorlardı. Ordu istihbarat servislerinin, yani Albay Seracın keşfettiği komplo -asıllı veya asılsız- bu endişenizi ifadesiydi.

Ekseriyeti Halkçı Partisine mensup Irak taraftarı 47 siyasi şahsiyet tevkif edilmişti. Fakat Halkçı Partisi hükümete iştirak ettiği müddetçe bu mevkufların ithamı gayet

güç olacaktı. Suriye kabinesinin istifası bu durumun neticesiyle Siyasi kriz, görünüşe göre, Irak taraftarlarının iktidardan uzaklaştırılmasıyla sona erecekti. Şimdiden Suriye parlamentosunda Irak taraftarlarına karşı 70 kişilik (Umumî heyet: 42) bir nevi Halk Cephesi , teşekkül etmişti. Bu cephenin gayesi Suriyenin istiklalini korumak, Irak taraftarı hareketleri yok etmek, Bağdad Paktına karşı girişilen mücadeleye hız vermekti. Maamafih Irak taraftarları siyasi sahada küçümsenmiyecek kadar kuvvetliydiler. Fakat Orta Doğunun en sağlam iki siyasi kuvveti, Gençlik ve Ordu, milliyetçilere taraftar bulunuyordu. Orduyu elinde tutan tarafın bu iktidar mücadelesini kazanması gayet tabiiydi. Nitekim bu haftanın başında Sabri El Asali yeni kabineyi kurdu. Irak taraftarı Bakanlar yeni kabinede koltuklarını muhafaza etmeye muvaffak olamamışlardı. Yeni kabine deki en çok dikkati çeken değişiklik Savunma Bakanlığında vuku bulmuştu. Bu mevkie Albay Seraç'ın edamı olarak tanınan Halit El Azım getirilmişti. Siyasi buhran böylece Irak taraftarlarının mağlubiyeti ve Nasıra genç subayların galebesiyle sona eriyordu.

Siyasi buhranın bu şekilde halledildiği sırada, Şam'da teşekkül eden bir askeri mahkemede de mevkuf 47 siyasi şahsiyetin duruşmalarına başlanıyordu.

Savcının ithamnamesi, hükümet darbesi plânım bütün teferruatıyla açıklıyordu. Hükümet darbesi için, Suriye ordusunun İsrail hududunda meşgul, olduğu an seçilmişti. Orta Çağ ağalarından Emir Hasan El Atraş Dürzü dağlarını, kanun dışı Nasyonal Sosyalist Partisi Samı, sabık Yarbay Muhammed Maruf da Kuzey Suriyeyi ele geçirecekti. Yeni hükümet, sabık Bakan Münir Aclani veya Sami Kabbara tarafından kurulacaktı. Cumhurbaşkanı Şükrü El Kuvvetli ve Albay Seraç katledileceklerdi. Ye--i hükümet derhal ingiliz, Fransız, Irak ve Türk hükümetleri tarafından tanınacak ve desteklenecekti. Asiler muvaffakiyetsizlik halinde, Alaveyin dağlarına çekilecekler, Kıbrıstaki İngiliz ve Fransız kuvvetlerini imdada çağıracaklardı. Hükümet darbesini finanse etmek için Irak 5 milyon dinar vermişti. Iraklı general Gazi Dağıstani müşahit olarak hazır bulunacak ve askerî harekata nezaret edecekti.

Hikâye doğru veya baştan sona uydurma olabilirdi. Mühim olan nokta Suriyedeki Irak taraftarlarının partiyi kaybetmek üzere olmalarıydı.

Eton'lu centilmenin projeleri her taraftan darbe yiyordu. Esasen Eden'in gördüğü ve Nuri Saide gördürdüğü rüya bir yaz sonu rüyası - Süveyş hadisesiyle kırılmış bulunuyordu. Fakat gerek Sir Anthony, gerek Sir Nuri gözlerini kapalı tut makta hâlâ ısrar ediyorlardı.. Nuri Sa idin Amerikayı Bağdad Paktına girmeğe davet eden son teklifi cevapsız kalmıştı. Arap memleketleri arasındaki bir konferansa önayak olan İran'ın teşebbüsü reddedilmişti. Eisenhower, yeni Orta Doğu müşavirleri Hammarskjoeld ve Nehru ile birlikte, Bağdad Paktına rağmen, Orta Doğu İçin sulh projeleri hazırlanıyordu. Adeti veçhile Amerika, ilk adım olarak Orta Doğu İçin geniş bir iktisadî yardım plânı hazırlamıştı. Daha onbeş yirmi gün önce Ike'ın yardımdın, ve sözcüsü Nixon, bu fakir Arap memleketlerinin mahdut gelirlerini askerî masraflara tahsis zorunda kalmalarının günah olduğunu söylemiş, geniş bir iktisadi yardım programının lüzumunu belirtmişti.Amerika Orta Doğu memleketlerine ilk ağızda 400 milyon dolarlık bir.iktisadi yardım yapmayı kararlaştırdı. Ike'ın sulh projeleri ne Sir Anthonynin, ne de Sir Nurinin hoşuna gitmiyecekti.

Albay Seraç
Suriyeli Nasır

Maamafih Eisenhower'in lüzumu halinde Orta Doğuda silâhlı bir müdahalede bulunmak için Temsilciler Meclisinden selâhiyet istiyeceği haberi de Arapların pek hoşuna gitmemişti. Bu teşebbüste bir müstemlekecilik kokusu duymaya şimdiden hazırdılar. Aslında Eisenhovver'in teşebbüsü gayet makûldü ve Nehru'nun da tasvibini kazanmıştı,

Orta Doğuda sulh müzakereleri bağlıyacaktı. "Mr H"ın baş rolde oynamasına rağmen, asıl yük herkesin bildiği gibi, Amerikanın üzerine düşüyordu. Sulh yolundaki makûl çareleri gerek Araplara, gerek İsraile kabul ettirmek için, cepte bir takım kozların bulunması lâzımdı. Orta Doğuda herkes bilmeliydi ki, Dünya efkarının tasvip ettiği hal çarelerine kuvvetle karşı koymağa kalkışanlar derslerim almağa mahkûmdular.

İngiltere ve Fransada çıkan bazı gazeteler, bu haberi "sözde müstemlekeci olmayan Amerika Orta Doğudaki yerimizi almaya uğraşıyor" şeklinde tefsir ettiler.

Maamafih Orta Doğuda sulhun tesisinin gönül rızasıyla tahakkuk edemiyeceğini bilenler, Eisenhower'in teşebbüsünü memnuniyetle karşılıyorlardı.

Orta Doğuda İngilizlerden açılan boşluğu doldurmaya gönüllü olan

MUHARREM

Paris - Ocak..

Geçen ay NATO Konseyi münasebetiyle, heyetimizle beraber Parise gelen- Muharrem Nuri Birgi ile uzun bir görüşme yapmak imkânını bulduk. Böylece Başbakan Menderesin mütemadiyen gazetecilerden kaçmakla yarattığı boşluk -kısmen de olsa- doldurulmuş oldu. Muharrem Nuri Birgi bilindiği gibi, Dış İşleri Bakanlığı Genel Sekreteridir. Hariciyede dakik ve titiz çalışması, intizamı ve feragatli meslek aşkı ile tanınmıştır. Bu feragat o kadar ileri gitmiştir ki, Genel Sekreter 25 yılı aşan mesleki hayatında dış memleketlerde, arkadaşlarına nazaran pek az vazife almış, yıllarım merkezde geçirmiştir. Bir defa bile Elçi olmayan Muharrem Nuri, sebat ve çalışkanlığının semeresini Dış İşleri Bakanlığında en yüksek memur payesine, Genel Sekreterliğe yükselmekle görmüştür. O zamandan bu yana, Muharrem Nuri Birgi dış politikamızda faal bir rol oynamıştır. Dış politikamızdan birinci değilse bile, ikinci veya üçüncü derecede sorumludur. Bilhassa Fatin Rüştü Zorlunun hükümetteki vazifesinden ayrılmasından sonra. Muharrem Nurinin politik rolü büsbütün ehemmiyet kazanmıştır. Buna rağmen Genel Sekreterlikten çıkan en ufak yazflarla bile bizzat meşgul olmasa raporları defalarca gözden geçirmeden bırakmaması, bir noktalı virgül için bazan mesele çıkarması, en ehemmiyetsiz dosyalarla ve teferruatla dahi titizlikle ve saatlarca uğraşması, kasa anahtarlarım kimseye emanet .edemeyişi Hariciyemizde Muharrem Nuri Birgiye müstesna bir şöhret kazandırmıştır. Sonsuz çalışma ihtirası dışında hiçbir hususi merakı veya zaafı olmayan Muharrem Nuri geçen asırdan beri örnekleri çok az yetişen "ha-

Ruslar, Eisenhower'in ne demek istediğini herhalde herkesten iyi anlamışlardı.

Macaristan

Bir Noel rüyası

Geçen hafta Macaristanın bütün büyük şehirlerindeki mağzâ vitrinlerini, üzerinde şu sözler yazılı levhalar süslüyordu-: "İyi niyetli insanlar için, yeryüzünde sulh!."..

Noel gecesi, hükümet «rece sokağa çıkma yasağını kaldırmış, halkın kiliselerdeki ayinlere gidebilmesine böylece müsaade etmişti. Fakat siyasi durumda bir değişiklik yoktu. Kadar, bir alinde demir, diğerinde kadife birer eldiven bulunduğu halde kimini okşamağa, kimini tepelemeğe uğraşıyordu. Belki 4e Küçük Mülk Sahipleri Partisi ve Petoefi merkezinin iştirak edeceği bir koalisyon hükümeti kurmaya da hazırdı. Fakat Kadar'ın bu deveyi güdebileceğine kimse inanamıyordu.

Esasen Macar meselesinin Kadar hükümeti seviyesinde halli beklenemezdi. Meseleye bir çare bulunması, büyük devletlerin siyasetlerini değiştirmesine bağlıydı. Sovyet Komünist Partisinin Merkez Komitesi toplantısına, bu bakımdan Macaristanda son derece ehemmiyet veriliyordu. Hakikaten şimdiki siyaset, sadece Macarlar için değil, Ruslar için de son derece pahalıydı. Nagy cinsi bir hükümetin teşkili ve Rus birliklerinin çekilmesi imkânsız sayılmamalıydı. Rus birlikleri şimdiden ehemmiyetsiz noktalardan çekilmiş, mühim merkezler civarında toplanmaya bağlamıştı. Maamafih Rusların tamamen çekilmesi, yeni Macar Hükümetinin Moskova'ya Batı saflarına geçmiyeceği hususunda güvenilir garantiler vermesine bağlıydı. Bu hususta en sağlam garantiyi Amerika verebilirdi. Amerikanın, Orta Avrupanın silâhsız bitaraf bir bölge haline gelmesini kabul etmesi, Macarları sulh ve istiklâle götürebilecek en kestirme yoldu. Son Rus notası Kremlin'in bu? lunduğu çıkmazdan kurtulmak için, Orta Avrupanın silâhsızlanmasının Amerika tarafından kabulüne güvendiğini gösteriyordu.

NURİ BİRGİ İLE NİÇİN MUTABIK DEĞİLİZ?

"Muayyen bir bölgedeki iktisadi üstünlüğün aynı bölgeye siyasi ve kültürel üstünlüğü de getirmesi mukadder ve haklıdır." G. Cleraenceau

Aydemir BALKAN

riciyeci" tipinin canlı bir timsalidir.

*

Muharrem Nuri Birginin dış politikamızda, bilhassa son üç dört yıl içinde, çok faal ve sorumlu bir rol oynadığı muhakkaktır. Bunun en belli işaretleri Bağdat Paktının tahakkuk ettirilmesindeki gayretleridir. Bağdat Paktının kendi "evlâd"ı olmasıyla iftihar eden Genel Sekre-. ter ile Pariste toplanan son NATO Konseyi vesilesiyle Orta Doğu politikamız ve yeni gelişmeler hakkında faydalı ve açıklayıcı bir görüşme yapmak imkânına bulduk. Bu sütunlardan müteaddit defa Orta Doğu politikamızda vuzuh bulunmadığını ve bu bölgedeki politik hâdiseleri kavramakta gerçekçilikle hareket etmediğimizi belirtmiştik.

Bu arada şunu da ilâve etmek yerinde olur: Bir basın toplantısı yapmayı vaadeden Başbakan sonradan fikrini değiştirerek, Genel Sekreter Muharrem Nuri Birgiyi bu işe memur etti. Fakat aynı gece buluştuğumun Genel Sekreter ise. kendisiyle Dış İşleri Bakanlığı Genel Sekreteri veya delegasyon üyesi gibi değil, tamamen dostane ve "hususi" bir hasbihal yapabileceğimizi söyledi. Muharrem Nuri Birgi ne delegasyon, ne de bakanlık adına beyanat vermekten çekiniyordu. Vesveseye yaklaşan bu ihtiyatkârlığın sebebini sadece Genel Sekreterin hareket tarzında aramak kâfi değildir. Basın ve umumi efkârı aydınlatmakta, Batılı anlamda bir olgunluğa ve sorumluluğa hâlâ büyük ihtiyaç hissetmemiz, ilerdeki toplantılar için pek de iyimser işaretler sayılmamalıdır.

Muharrem Nuri Birgi konuşmasının tamamen "hususî" olacağını peşinen bildirdiği için söylediklerini korada nakletmekte kendimizi haklı görmüyoruz. Yalnız bu konuşmanın sonunda bizde kalan intiba şudur ki, Muharrem Nuri eski politikasına sadakatla bağlıdır ve Bağdad Paktının savunmasını sonuna kadar sebatla yapacaktır. Doğrusunu söylemek lazım, gelirse, "evlâd"ı saydığı ve iftihar ettiği bu eser bahis mevzuu olduğunda, heyecan ve samimiyetini takdirle, karşılamak lâzımdır. Yalnız ne var ki biz bu meselede Muharrem Nuri Birgi kadar iyimser değiliz. Savunduğumuz kıymetler Türkiyenin dış politika geleneğine zaman zaman uygun görünse de tatbikatta çok faktörü ihmal ettiğimizi, bilhassa Orta Doğudaki sosyal ve politik gerçekleri iyi takip etmediğimizi sanıyoruz. Arap memleketlerinde artık bir halk oyunun mevcut olduğunu -haklı ve-: ya haksız- bu halk oyunun İngiliz veya İngiliz taraftarlarının aleyhtarı olduğunu kabul etmek zorundayız. Şimdiye kadar ihmal ettiğimiz Arap nasyonalizmi ve bazı psikolojik amiller Orta Doğudaki boşluğu yaratmıştır. Arap kütlelerine klâsik -ve bulanık- usullerle İngiliz menfaatlarının korunduğu hissini veren Bağdad Paktı, Orta Doğuda Sovyet nüfuzunu önlemek şöyle dursun büsbütün körüklemiştir. Çünkü Arapların çoğunluğu; modası geçmiş Quisling'ler. entrika ve tehdit metodları neticesinde -hiç de arzulamadıkları halde- yüzlerini Sovyetlere dönmüşlerdir. Hem İngiliz müstemlekeciliğini -açık veya kapalı- savunmak, hem Nuri Saidi sonuna kadar kurtarmağa azmetmek, hem de Arapların sempatisini ve işbirliğini sağlamağa çalışmak Noel babaya inanmaktan farksızdır. Bu bir' hayaldir. Gene bu hayaldir ki Sovyetleri bugün --tersine bir neticeyle- Orta Doğuda söz sahibi durumuna getirmiştir. İstiklâllerine yeni kavuşan, eğitimin ve ulaştırmanın hızıyla dünya görüşleri değişen ve uzun zamandan beri ızdırap, içinde bulunan Arap kütleleri" ni XIX. Asır metodlarıyla ve yarım tedbirlerle oyalamak gerçeklere göz kapamak olur. Genel Sekreterin "evld'ı Bağdat Paktı bu sebeblerden "raşitik" doğmuştur ve uzun ömürlü olamıyacaktır..

•

Bereket Amerikalılar tam iki aydır Orta Doğuda kesif bir siyasi faaliyete girişerek "hasar"ları asgariye indirmeğe ve Sovyetlere karşı bütün Arap kütlelerini içine alacak bir "siyasi grup" inşası peşindedirler. Vesayet formüllerini teşvikin ağır bir siyasi gaf olduğunu anlamışlardır. Bunun için İngilizleri İcabında itelemekten çekinmemişler dir. Amerikalılar gayelerinde muvaffak olacaklardır. Çünkü Arapların sempatilerini ve işbirliği arzularını süratle kazanmaya başlamışlardır. Bu siyasi faaliyetin yanıbaşında geniş bir iktisadi kampanyaya da girişen Amerikalılar Orta Doğuyu Sovyetlerin elinden kurtaracaklardır. Tekrar edelim: Arapların Sovyetlere gülümsemeğe ne arzuları, ne de ihtiyaçları vardır. Onları şimdiye kadar bu duruma sürükleyen, Batının eski müstemlekeci metodlarını hatırlatan basiretsiz siyasetleri olmuştur. Amerikalılar Asya ve Afrikalıları kazanmak için sonsuz gayret sarfetmektedirler. Nehru - Eisenhower görüşmesi bu bakımdan belki asrın en mühim mülakatı olmuştur. Bütün Orta Doğu, Afrika ve Güney Asya büyük bir gelişmenin arifesindedir. Bizim için zaman hâlâ elverişlidir. Ancak politik gerçekleri ve sosyal şartları dikkatle takip etmemiz ve dostlarımızın hareket tarzına uymamız lazımdır. "Basra harap olduktan sonra" değil...

Janos Kadar
Saati *geliyor*

Nehru ve Tito gibi bu teze dünden taraftar elçiler kullanan Amerikanın Rus tezini kabul etmemesi için mühim bir sebebin mevcudiyeti şimdilik iddia edilemezdi. Esasen Doğu Almanyada da karışıklıkların başlaması ihtimali, Batı Almanya kadar Amerikayı da endişelendiriyordu. Batı Almanya, Almanyanın birleştirilmesi meselesinin bir an önce neticelendirilmesini ileri sürüyordu. 1957 Seçimlerinde iktidara gelmesi bir hayli kuvvetli olan Sosyalist Partisi Şefi Ollenhauer, Almanyanın birleşmesi ve Orta Avrupanın silâhsızlanması konusunda Ruslarla derhal müzakerelere girişilmesi talep ediyordu.

Amerika Orta Avrupanın silâhsız ve tarafsız bir bölge haline getirilmesini kabul edebilirdi. Bir takım demokrat senatörler, böyle bir plânı tasvip ettiklerini açıklamışlardı. Şimdilik bu tür "Noel Rüyasi' idi. Fakat bazı rüyaların tahakkuk etmesi gömülmemiş birşey değildi.

Hindistan

Bir iş adamı

Bu paftanın başında Yeni Delhi hava meydanına Dacca'dan gelen Hindistan Hava Yolları uçağından inen kısa boylu, yumuşak hatlı ve çekik gözlü adamı karşılayanların sayısı bir kaç kişiyi geçmiyordu. Bu, iş adamlarına yapılan cinsten bir karşılama töreniydi. Maamafih karşılayıcılar arasında Nehru' nun beyaz takkesinin de seçilmesi ziyaretin sanıldığı gibi ticari olmadığını gösteriyordu.

Doğu Pakistandan gelen bu yolcu, Kızıl Çin'in Başbakanın Chou Enlai'den başkası değildi. Aynı adam göçen ay da Hindistana gelmiş, gül çelenkleriyle karşılanmış ve şerefine muazzam gösteriler tertiplenmişti. Bu seferki mütevazi kabul resmi, Chou'nun 'Hindistan seyahatinin eskisinin bir devamı olarak telâkki edilmesiyle izah olunuyordu. Hakikaten "Kızıl Başbakan" seyahatini, Nehru'yu Eisenhower'le konuşmasından evvel ve sonra görecek şekilde hazırlamıştı. Chou, Eisenhower'in görüşlerine çok ehemmiyet veriyordu. Nehrunun Amerikadaki vazifelerinden biri de Chou ve Ike arasında arabuluculuk yapmaktı. İktisadî güçlükleriyle uğraşmak zorunda olan Çin, Formoza meselesinin bir ah önce hallim arzu ediyordu. Bundan başka Çine Birleşmiş Milletlerin kapısını açacak yol Amerikadan geçiyordu. Son olarak Amerikayla olan ticari münasebetlerim düzeltmek, hatta belki de birgün Amerikan yardımından faydalanmak Çinin menfaati icabıydı,

Moskova'ya gitmezden önce, Kızıl Cin Başbakanı için, Amerikanın görüşünü bilmek herhalde çok İstifadeli olacaktı. Kızıl Çin'in de Tito'nun yolunu seçmesi imkânsız sayılmamalıydı.

Yeni aktörlerle, son derece gizli olarak, yeni bir Dünya sulhu ve yeni bir Dünya muvazenesi tedricen hazır bulunmaktaydı. Bu yeni muvazenenin istinad noktası da Moskova değil, Washington olacaktı.

Endonezya

Bir ihtilâl müsveddesi

Bin adalı, bin dilli, bir sürü partili ve okuyup yazma bilenlerinin sayısı pek az olan Endonezya'da Albay Simbalan'ın kansız ihtilâli, geçen haftanın ortasında asi albayın Sumatra ormanlarına kaçıp saklanmasiyla, gene kansız bir şekilde sona erdi. Hükümet kuvvetleri, Sukarno'yâ sadık subayların emrinde ormanlar içinde Albay Simbalan'ı ararken Cavadan Sumatraya takviye kuvvetleri gönderiliyordu. Cumhurbaşkanı Sukarno, Sumatra halkım yani Kumandan Yarbay Camin Gintag'a itaata davet etmiş ve halk bu davete icabette kusur etmemişti.

Siyasî partiler Sukarno'yu destekliyorlardı. Sumatradaki ayaklanma üzerine 8 siyasî parti, "askerî bir hükümet darbesinin önlenmesi ve demokrasinin muhafazan" hakkında müşterek bir tebliğ neşrettiler. Tabii korunacak olan bir Asya demokrasiliydi. Siyasî şefler herşeyden önce keselerini doldurmakla meşguldüler. Bir ihtilas dâvasına adı karışan Dış İşleri Bakanı Abdülgani, ordunun müdahalesine rağmen, mevkiinden uzaklaştırılamamıştı. Sansür memleket dışına haber sızmasına mani oluyordu. İsyan bastırılmıştı ama, huzursuzluğun devam ettiği muhakkaktı. Rezaletlerin ve nüfuz ticaretinin kaide okluğu bir memlekette, bunun başka türlü olması beklenemezdi. İktisadî kalkınma teraneleri altında, "Yiyin efendiler, yiyin; ta hânı iştiha sizin" prensibini, Endonezyalı liderler canü gönülden benimsemişlerdi. Fakat halle ne kadar cahil, sansür ne kadar kuvvetli olursa olsun ta prensibin yaşama şansı ancak bir şekilde mümkündü: Huzursuzluğu zorbalıkla bastırmak.. Sukarno ve şürekâsının yaptığı da buydu.

Chou En-lai Pakistanda Sahravardi ile müşterek tebliği imzalıyor
Nehru'nun eteğine yapışan kızı

B A S I N

Gazeteler

Hoşa **gitme merakı**

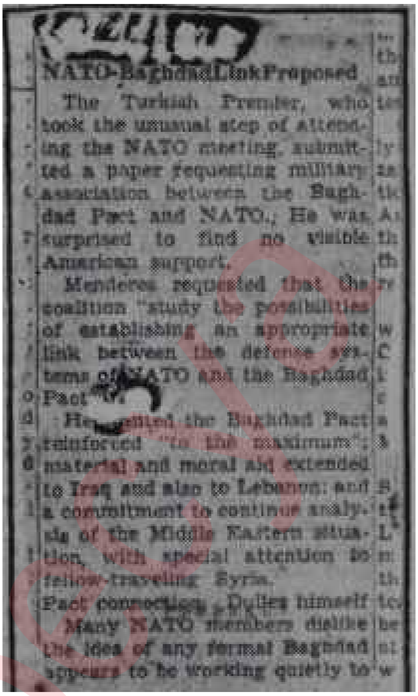
Geçen haftanın sonunda bir gün Ankaralılar meşhur Zafer gazetesini açtıklarında birinci sayfanın göbeğinde, üç sütun üzerine kocaman başlıklı, siyah klişeli dehşet saçan bir yazıyla karşılaştılar. İktidarın keskin edalı organı soruyordu: "Niçin rahatsız oluyorlar?". Başlıklarda, resim altlarında aynı şiddette kelimeler vardı. Pravda'dan, yüz kızarmasından, "Türk değil mi bunlar"dan geçilmiyordu. Gazete o gün mizanpaj değil, sanki mizansen yapmıştı. Hücuma uğrayan AKİS idi. Zafer, AKİS'in bir hafta evvel "Niçin uydururuz bunları?" başlığıyla neşrettiği yazı karşısında geç ateşlenen bir bomba gibi parlamıştı.

Fakat iki gün sonra İktidarın organı, öyle şaşaalı şekilde olmasa da, kanun gereğince gene üç sütun üzerine "Rahatsız olan yok!" başlığıyla AKİS'in cevabını neşretti. Cevap son derece basitti: Zafer'i, iddialarını ispata davet ediyordu. O kadar! Fakat Ankaralılar o gün bugün İktidarın organını karıştırıyorlar; Zafer'in sesi sedası çıkmıyor. Acaba dillerini mi yutmuşlardı?

Mesele şuydu: Zafer gazetesi, Anadolu Ajansının meçhul bir "Paris Hususî Muhabiri"ne atfen "Başta Le Figaro, bütün Fransız basını"nın Adnan Menderes hakkında takdirkâr ve sitayişkâr neşriyat yaptıklarını, NATO'nun son toplantısında alınan kararlarda Türk Başbakanının müessir olduğunu yazdıklarını büyük başlıklarla ilân etmişti. Bununla da kalınmamıştı. Haberler, ve tefsirler radyo vasıtasıyla dört bucağa da duyurulmuştu. Güya "gazeteler Adnan Menderesin NATO toplantısına katılmasının büyük faydalar temin ettiğini ve alınan kararlarda müessir olduğunu ayrıca belirtmekte" idiler.

Bunlar gülünç "hoşa gitme gayretleri" idi. Zira Le Figaro'nun bir yazısından rastgele alınmış, iki cümleden başka, Fransız basınında - ne de diğer memleketler basınında-, böyle yazılar çıkmamıştı. Çıkmasına; imkân da yoktu, zira herkesin belirttiği, NATO toplantısında sadece Mr. Dulles'ın müessir olduğuydu. Ancak tek parti rejimlerinde İktidar şahipi zatı pöhpöhlemek için kullanılan bu gibi tahriflere çok partili Türkiyede ne lüzum vardı? Hakikatler neden doğru şekilleriyle duyurulmuyordu da, üzerlerine yaldız vuruluyordu? Adnan Menderes NATO'ya bir teklif yapmıştı, NATO ile Bağdad Paktı, arasında daha sıkı münasebet istiyordu. Ama bu teklifi ne Amerikadan ve ne de diğer devletler ekseriyetinden müzaheret görmemişti. Bu bakımdan kabul edilmemişti. Yanlış bir adım attığımız, siyasî havayı takip edemediğimiz açıktı. Dosyamızi İyi hazırlamamıştık. Le Figaro bile o ilci cümlenin arkasından "Si on n'a pas pû fixer une politique commune, il est â esperer que... = Her ne kadar müşterek bir politika tesbit edilmemişse de, ümit olunur ki..." demişken bunu, tahrif suretiyle "Eğer müşterek bir politika tesbit edilmişse.." diye tercüme edip "işte, bütün Fransız basını Başbakanımızın alınan kararlardaki müessiriyetini takdirkâr ve sitayişkâr bir lisanla belirtiyor" tarzında övünmeler gülünç değil miydi?

AKİS "Niçin uydururuz bunları?" başlıklı yazısında bunları belirttikten sonra kibar kibar soruyordu: "Peki, şimdi sorarız Anadolu Ajansına, Zar

NATO-Baghdad Link Proposed

The Turkish Premier, who took the unusual step of attending the NATO meeting, submitted a paper requesting military association between the Baghdad Pact and NATO. He was surprised to find no visible American support.

Menderes requested that the coalition "study the possibilities of establishing an appropriate link between the defense systems of NATO and the Baghdad Pact."

He ... the Baghdad Pact reinforced "to the maximum"; material and moral aid extended to Iraq and also to Lebanon; and a commitment to continue analysis of the Middle Eastern situation, with special attention to fellow-traveling Syria.

... Pact connection. Dulles himself ...

Many NATO members dislike the idea of any formal Baghdad ... appears to be working quietly to ...

New York Times'in yazdıkları
Burhan Belgeye ithaf

fere ve Radyolara: Kimi aldatmak istiyorlar? Bir Türk Başbakanını umumî alâkayı üzerine çekmesi hangimizi memnun etmez? Ama memnun edileceğiz diye... uydurma havadisleri ciddi ciddi vermenin lüzumu var mıdır? Herkes kör, âlem sağır mıdır ve Türkiyede yabancı basını takip edenler yok mudur?"

Bunda kızacak ne vardı? Ama Zafer pek kızdı.

Ateşli cümleler

Geçen haftanın sonunda, üstelik tercümenin tamamilyle ters olduğunu da gösteren bir "Le Figaro kupürü" ilâvesiyle Zafer, AKİS'e ateş püskürtiyordu. AKİS Pravda mıydı? AKİS, Başbakan hakkında yabancı basında sitayişkâr yazılar çıkması karcısında niçin rahatsız oluyordu AKİS'ln **meşrebi** neydi, kimler tarafından çıkarılıyordu, ne biçim bir mecmuaydı?. Yazıyı yazan üstadın bir, "AKİS mensuplarının Türk..„vatandaşlığından ihraçı"nı istemesi kalıyordu!

Bu mecmuada o yazı gülunenek okundu ve bir cevap gönderildi. Cevapta tercümenin yanlışlığı ortaya konduğu gibi Zafer'i pek basit bir ispat denemesine davet vardı. "Başta Le Figaro, bütün Fransız basınını NATO kararlarında Adnan Menderesin fevkalâde müessir olduğunu takdirkâr ve sitayişkar bir lisanla"yazdıkları iddia olunmuyor muydu? Tamam! O halde, tercümesinin yanlışığı da ortaya çıkan Le Figaro'yu bir kenara bırakın ve üç tane, sadece üç tane Fransız gazetesi gösterin ki bu neviden yazılar yazmış bulunsun Bundan masum bir teklif hatıra gelebilir miydi? Pravda'ya gelince, cevapta o gazetenin Rusyadaki İktidar Partisinin organı olduğu, öyle rejim lerdeki İktidar Partisi organlarının edasıyla konuştuğu, bu bakmadan eğer Türkiyede bilhassa eda bakımından Pravda'yı hatırlatan bir organ varsa onun elbette ki AKİS olamıyacağı kemali nezaketle hatırlatılıyordu.

Zaferin talihsizliğine bakınız ki o mizansenin yapıldığı günlerde Tür' kiyeye gelen New York Times, Paristen yazılan bir yazıda, hâdiselerin tamamiyle AKİS'in dediği şekilde cereyan ettiğini en emin kaynaklardan alarak - Amerikan delegasyonu- bildiriyordu. Dosyamızın iyi hazırlanmadığı, böylece bir defa daha ortaya çıkıyordu.

O gün bugün, İktidarın muteber organının sesi sedası çıkmaz oldu.

Ajanslar

Esen rüzgârlar

Bu hafta içinde Ankarada Anadol Ajansında, garip bîr hava esiyordu. Ajansın bütçesi Meclisin **Bütçe** Komisyonunda görüşülüyordu. Ama Umum Müdür ortada yoktu. Hükümette basın işlerini tedvir vazifesini Celâl Yardımcı henüz pek yakın tarihte Emin Kalafattan devraldığından hakikaten sıkıntı çekiyordu. Zira Ajans mevzuunda bilgisi pek fazla değildi. Doğrusu istenilirse Ajansın yüksek kademelerinde dahi Ajanscılık bahsinde malûmat sahipleri pek, hem pek seyrekken bir Bakanın ihtisas sahibi olmasını beklemek haksızlıktı ama, ne yapılsın ki Komisyonda milletvekilleri lâf dinlemiyorlardı. Celâl Yardımcı Umum Müdür Şerif Arzık'ın hasta olduğunu biliyordu. Kendisinin nerede bulunduğunu sordu; "Park Otelde" dediler. Hastaların Park Otelde kalmaları garipti ama, Bakan sesini çıkarmadi. Zira Umum Müdür Başbakanın refakatinde seyahatteyken hastalanmıştı. Umum Müdürün iki muavinini den biri **Umum** Müdürlük arzusundaydı. Ancak meslekte tecrübesi bu-

Sunmadığından Ajans Umum Müdürlüğünü ihtimal ki Meclis müzakerelerini gelip, Devlet memurları locasından dinlemekten ibaret sayıyordu. Hakikaten Şerif Arzık da böyle ya-ardı ama, onun gazeteciliği vardı ve yazı yazardı. Öteki muavin ise çok iyi, fevkalâde bir Yazı İşleri Müdürü idi. Ancak Ajanscılık ile Yaşa işleri müdürlüğünü birbirinden hayrettir ama- meselâ camcılık ile şoförlük kadar ayrı şeyler olduğu dünyada kabul edilmiş hakikatlerdendi. Bunların ceremesini, bu hafta Celâl Yardımcı çekti. Zira görüldüğü *gibi* mesul mevkilerine bırakınız her zaman Ajanscı getirmeyi, hatta bazan gazeteciliği dahi arızî sayılanların getirilip oturtulması neticesi müessese klâsik devlet dairelerinden bihalini almıştı. Bir Ajansı öldürense, bundan başka ne olabilirdi ki?

Bu yüzdendir ki Ajans Bütçe Komisyonunda şiddetle tenkit olundu. Müessese her sene dünya kadar para alır, hiç bir iş görmezdi. Hususî Muhabiri bulunmayan havadis ajansı ihtimal ki Türkiyeden başka yerde yoktu. Milletvekilleri birçok derdi ortaya döktüler. Derdin başı ortada kaldı.

Halbuki mesele, bunların hepsinin üstünde adam meselesiydi.

Radyolar

Talihsiz dinleyiciler

*B*u haftanın başında yılbaşı akşamı evlerinde kalanlar, radyoları İstanbulu almıyorsa, hakikaten tadsız bir gece geçirdiler. Ankara Radyosunun hazırladığı, -daha doğrusu hazırlamadığı- program kelimenin tam manasıyla bir fecaatti. Devletin dünya kadar parasını yutan bu radyonun pek muhterem idarecileri bula bula bir kaç plâk bulmuşlardı. Bütün gece, bir kaç lokalden nakil yapıncaya kadar, onları çaldılar da çaldılar. Hem de nasıl baştan savma bir şekilde.. İki alaturka plâk çalınıyor, onları iki alafranga plâk takip ediyordu!

Şimdi, bu hakikaten esef verici durum karşısında yapılacak şey Ankara Radyosunun mesulleri hakkında ciddi bir tahkikat açmaktan başka şey değildir. Eğer bu efendiler vazifelerini başaracak kudretten mahrumsalar derhal değiştirilmelidirler. Yok bu kudrete sahipken ihmalden, lâkaydiden dolayı dinleyicilerinin yılbaşı gecesini tadsız tuzsuz bir hale sokmuşlarsa bunun hesabını mutlaka vermelidirler. İstanbul Radyosu, Türkiyede bir istasyonun pek âlâ cazip yayınlar yapabileceğinin delilidir. Demek ki işi bilenler için imkânlar mevcuttur. Ama bir yılbaşı gecesini sadece plâklarla geçiştirmek!.

Yok, buna müsaade edilmemelidir. Zira hakikaten günahtır, hakikaten yazıktır ve Ankara Radyosu bir devlet çiftliği olmamak lâzımdır.

Avrupa Basınında Türkiye

Feyyaz TOKAR

Bonn - Ocak...

Bir vakitler yabancı gazete ve mecmuaları okumak itiyadında olanlar -zira şimdi döviz yokluğu yüzünden bunları ele geçirmenin pek mümkün olmadığını işitiyoruz- kolleksiyonlarını karıştırıp 1960 Mayısının son günlerine ait nüshaları çıkartacak olurlarsa, demokrasi rejimine bir damla olsun kan dökmeden giren bir diktatörlüğün topladığı hayranlığı ve takdir cümlelerini, mazinin yadedilmeğe değer hatıraları olarak bir defa daha gözden geçirebilirler.

Savaş yularının çetin mücadele haberlerinden, harp sonrasının zorlu iktisadî meselelerine kayan Avrupa basınının Türkiyeye tahsis ettiği ilk sütunlar, 1950 Mayısındaki demokratik gelişme dolayısıyla oldu. Avrupa basını Türkiyedeki bu gelişmeyi son derece alâka çekici buluyordu. Zira tarih, sağlamlaşmamış demokrasilerden diktatörlüğe kayan pek çok rejimin misalleriyle doluydu; fakat bir dikta rejiminin şefliğini yapmakta olan bir kuvvetin tebessümlü vedaına belki de ilk defa şahit oluyordu.

*

Tedris sistemleri bizimkinden çok farklı olan Avrupa memleketlerinde 1930 Haziranı başında bir anket açılmış olsaydı ve "Türkiye hakkında neler biliyorsunuz?" suali sorulsaydı, alınacak cevapların şu klişe içine sığdırılacağı muhakkaktı: "Osmanlı İmparatorluğunun yıkılmasından sonra Atatürk ismindeki bir millî kahramanın garplılaştırmaya çalıştığı ve şimdi ihtilâlsiz olarak çok partili rejime giren bir memleket..".

Coğrafya kitaplarında Türkiyeyi Arap devletleriyle beraber okuyan ve bir zamanların faydalı müstemlekeleri olan Mısır, Suriye gibi memleketlere daha fazla yer ayrılan bu kitaplarda, "Türkiye de bunlar gibi bir memlekettir" iharesini bulan Avrupalının, esasen daha fazla birşey bilmesine de imkân yoktu.

Avrupa basınında 1950 Mayısından sonra alâka gören Türkiye, NAT0'ya iltihakımızı müteakip sütunlarda daha fazla yer almaya başladı. Artık bir mukadderat birliği yapılmıştı.

Amerika gibi bir kuvvetin, kuyruksuz uçurtmayı andıran cılız Arap memleketleri halkına kur yapmak ihtiyacını hissettiği bir devirde Türkiyenin Avrupa basınında alâka görmeye başlaması, "göğüs kabartıcı" gibi malûm sevinç tâbirleri bir yana, müstakbel beynelmilel temaslarımız İçin ümit veVici bir İşarettir.

Türkiyenin içine girdiği bu sen». patik atmosferin .tatlı kokularını ilk bozan iktisadi durumumuzla alâkalı haberler 1953 den sonra intişar etmeye başladı. Türk bankalarının ödeme güçlüğü çekmeye başlamaları, Avrupalı tüccarın neşesini kaçırmakla kalmadı, Avrupa hükümetlerinin vazifeli şubelerine kadar inttkaj etti. İktisadi durumumuzu tenkit eden makaleler her geçen gün dozlarını arttıra arttıra nihayet o derece ızdırapla okunan bir başlığı klişe haline getirdiler ki, basın kanununa göre suç teşkil edecek kadar sert olan bu serlevhayı kullanmadığımız için memnunuz.

İktisadî tenkitler körük önündeki bir ateş gibi daimi bir üflemeye tabi tutulurken, 6-7 Eylül hâdiseleri en kötü resimleriyle Avrupa basınının makbul malzemesi oldu.

Basın ve toplantılar kanunları, D,P. Grubundaki hadiseler Avrupa basınında Türk gazetelerinden daha fazla yer ve tenkit haneleri bulmaya başladı. Rejim mevzuunda alınan kararlar tenkit edebiyatının çeşitli kelimeleriyle çerçevelenirken, inkılâplardan tavizler verildiği hususu Avrupa basınının ayrı bir yemi oldu.

Türkiyenin her zaman ve geniş şekilde muhtaç olduğu Avrupa basınıyla arasına bu koca aysberglerin girdiği sırada Süveyş hâdiseleri ve Suriye üzerindeki İngilizin mübalâğalı oyunu, bakışları çok daha kesif bir şekilde Orta Doğunun Türkiyesine çevirdi.

Üçüncü bir dünya harbinin gıdıklayıcı kokularının çeldiği sırada dikilen nazarlar, Türkiyenin ekonomisini ve dahili politikasını hafıza hanesine kaydetmiş ve gözbebeğinin içerisine askeri kuvvetine itimat edilir sağlam bünyeli Türkiyeyi almıştı.

turnada şayan askeri gücümüzün Batılı müşahitler tarafından da teslim edildiği günlerde Dış politikamızı son derece dikkatli bir mecraya sokmamızın ve dahili hoşnutsuzlukları gidermemizin Türkiyeye kazandıracakları, ilk plânda Avrupa basınının gölgelenen sempatisi olacaktır.

1950'nin beyaz ihtilâlini 1957nin ilk günlerinde gölgelerinden kurtaracak kimselerin Life'ların Time'ların ve Kristal'lerin kapaklarına geçecek resimlerinden, kendileri kadar bizim de memnunluk duyacağımız tabiidir.

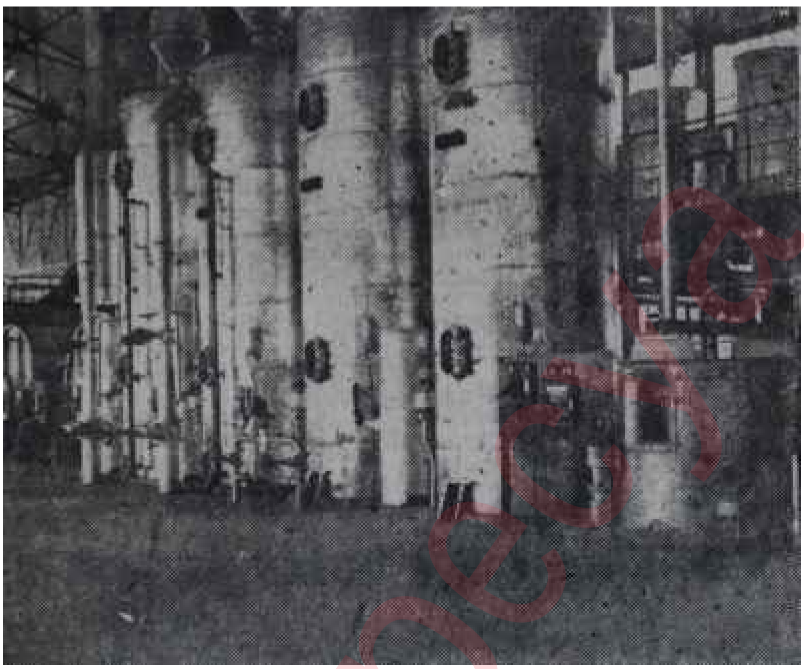
Yılbaşı

Gidenin Ardından

1956 yılı, birçok hâdisenin hatırası ile bizi başbaşa bırakarak, tarihe karıştı. 1956'da her sahada birbirini kovalayan kimi gülünç, çoğu üzücü hâdiseler gibi iktisadî ve mail sahada olup bitenler de halkın dikkatini çekmekteydi. Bütün dünya için söylenebilecek bu söz memleketimiz için bilhassa doğruydu.

1956 yılına girdiğimiz günlerde iktisadi sıkıntı feryatları çoktan göklere yükselmeğe başlamıştı. Şüphesiz memlekette bir kıpırdanma, bir canlanma başlamıştı. Daha doğrusu zaten vardı. Birçok yeni iş sahalarının açılması, o güne kadar kullanılmayan kaynaklardan faydalanılması, o güne kadar sözde bir iş sahibi olarak yarı aç, yarı tok sürünen bazı kimselerin yeni iş yerlerinde iş bulabilmeleri hep sevinilecek şeylerdi. Bu noktada bütün vatandaşların birleştiklerini görmemek mümkün değildi. Herşeyi inkâr etmek âdetinde olan birçok muhalif bile bu canlılığın farkında olduğunu, İktidar Partisi mensuplarına olmasa bile, söylemekten çekinmiyordu. Türkiyenin hayatında 1948 yılından sonra büyük ölçüde bir değişme başlamıştı. 1948 yılından 1953 yılına kadar millî gelir seviyesinin boyuna ve süratle yükselmesi heyecan verici birşeydi. Millî gelirin yükselmesi iktisadi bünyedeki düzelmenin en iyi ölçülerinden biri idi. 1953 yılından sonra, bilhassa zirai mahsullerdeki azalış yüzünden, milli gelir seviyesinde bir düşme olmuş ve 1956 yılı başında henüz eski seviyesine ulaşamamıştı. Buna rağmen millî gelir seviyesi on sene öncesine göre bir hayli yüksekti.

Bunlar, lehte söylenebilecek noktalardı. Fakat aleyhte konuşmak da mümkündü. Nitekim 1956 yılı başladığında böyle konuşanlar hiç de az değildi. Memleketin her tarafından Muhalefetin kuvvetlenmesinde, İktidar Partisinin hergün biraz daha itibardan düşmesinde iktisadî şartların büyük tesiri vardı. Bazı kimseler tarafından şiddetle hissedilen iktisadî sıkıntıya bir de vatandaş hak ve hürriyetlerinin kısıntıya uğratılması yüzünden uğranılan iç sıkıntısı ekleniyordu. Üstelik hak ve hürriyetlerin kısıntıya uğratılmasının mazereti olarak iktisadî kalkınma, iktisadî istiklâl savaşı sözü edilmiyor muydu, vatandaşı hafakanlar basıyordu. Bu ne pahalı iktisadî kalkınmaydı?

Şeker fabrikalarından birinin içi
Bir yatırım

Gerçekten kalkınma siyasetimizin aleyhinde söylenebilecek? pek çok söz vardı. İlkin hedefin iyi çizilmemiş olması söylenebilirdi. Kalkınma diyorduk. Fakat kalkınmadan ne anladığımız pek belli değildi. Her defasında kalkınmayı bir başka türlü tarif etmek pekâlâ mümkün olabiliyordu. Hedef açıkça belli olmadığı gibi, bu sisler içindeki hedefe giden yolun da iyi seçilmediği sanılıyordu. Hükümet plândan, programdan hoşlanmadığım kaç defa söylemişti. Plân, işleri, ağırlaştırıcı bir kırtasiyecilikti. Halbuki "cezbe içindeki" politikacılarımızın dakika kaybetmeğe tahammülleri yoktu. Birşeyler yapılmalı, bir an önce yapılmalıydı. Ya yanlış, ya isabetsiz olursa? Bu da düşünülecek şey miydi? Hükümet iktisattan anlardı şüphesiz. Hem sonra hiçbir şey yapmamak daha mı iyiydi? İşte böyle bir hava içinde birşeyler yapılmıştı. Yapılıyordu. Fakat bazı işlerin, sebebine bir türlü akıl erdirilemiyordu. Meselâ yeni şeker fabrikaları kurulması hangi hesaba uygundu. Hepsi için yeter pancar yetiştirilebilse, hepsi tam randımanla çalışsa, böylece şeker istihsalimiz birkaç misli artsa fazla şekeri ne yapacaktık? İhraç edeceğimiz söylenecekti. Fakat bizim 70-80 kuruşa mal olduğu söylenen şekerimizi kime, hangi fiyatla satacaktık? Satmasına satardık şüphesiz. Ama belki maliyetinin yarısına satardık. Aradaki farkı da çeşitli yollarla vatandaşın sırtına yüklerdik. Ondan sonra da coğrafya kitaplarımıza Türkiyenin bir şeker ihracatçısı olduğunu iri harflerle yazdırırdık. Meselâ Türkiyeyi bir buğday ihracatçısı yapmak için sarfedilen gayretleri anlamağa imkân yoktu. Türkiye yükte ağır, pahada hafif buğdayı satmaktan pek birşey kazanamazdı. Fiat bakımından Türk buğdayı iyi cins Kanada buğdayına göre aşağı yukarı iki defa pahalıydı. Maliyetinden çok aşağı fiatla satılan buğday memlekette, enflâsyoncu baskıyı arttırması bakımından, çok pahalıya mal oluyordu. Ziraat sahasında himmet bekleyen ilk iş hayvancılık, boynu bükük duruyordu. Halbuki şeker fabrikacı siyaseti hayvancılık siyaseti ile birlikte yürütülse herhalde çok daha iktisadî olurdu. Köylüyü kalkındıracak gelir kaynaklarının başında ahır hayvancılığının geldiği nedense gözden kaçırılıyordu.

Birkaç yılın İktisadî siyaseti sonunda, 1956'nın ilk aylarında, ulaştığımız netice memlekette kalkınma sözüne karşı bir kin duyulması olmuştu. Çünkü kalkınmanın finansmanı enflâsyonu körükleyici bir tarzda yapılmıştı. Yatırımların hayat pahalılığı yaratacağı, bilinen bir şeydir. Yatırımın artması gelirin artması demektir. Gelirin artması fiatları arttırabilir. Fakat bu artışın da akla uyar bir seviyeyi aşmaması gerekir. Halbuki artık millî gelir seviyesinde bir düşme kendini gösterdiği halde fiatlar, bulutlara tırmanma yansına çıkmışlardır. Yatırım siyasetinin kaçınılmaz bir neticesi olarak kabul edilmesi imkânsız olan bu aşırı yükseliş, gelirleri çok az miktarda artan ya da hiç artmayan kimseler için hayatı son derece güçleştiren bir sebeb tir. İşin acı tarafı, Türkiyede bu sınıfın, yani gelir seviyesinde fiat artışlarını kargıiıyacak bir yükselme

olmayan sınıfın çoğunluğu teşkil etmesidir. Milli gelirin bölüşülmesinde aşırı bir adaletsizlik varsa, bir takım insanlar hergün milyonlarına milyonlar ekliyebilirken büyük bir çoğunluğun gelirindeki artış devede kulak kalıyorsa millî gelirdeki artışı cemiyet bakımından zararlı bile saymak, bir bakıma, mümkün olabilirdi. Ziraî bünyemiz, vergi sistemimiz bu adaletsizliği, bir dereceye kadar, giderme gücünden mahrum olduğu için enflâsyon memleketimizde, belki şartları biraz farklı bir başka memlekette okluğundan çok daha ağır hissediliyordu. Böyle bir duruma çare bulmak mümkündü. Dünyada bir çok iktisatçı vardı. Bunlara akıl danışılabilirdi. Zaten bazı ana prensipleri bilmek için iktisat sahasında uzman olmağa da lüzum yoktu. Dünyanın en iyi iktisatçıları olmasalar bile memleketimizdeki birkaç iktisatçıdan da pekâlâ faydalanılabilirdi. Nitekim bazı hususî müesseseler bu yola, girmişler, memleket iktisatçılarına raporlar hazırlatmışlardı. Fakat hükümetin bildiği yoldan şaşmayacağı 1956 yılının ilk aylarında bütçe görüşmelerinden anlaşıldı. Mart başında yürürlüğe giren bütçe, enflâsyonu bir tehlike olarak kabul eden bir memleketin bütçesi olamazdı. Yeni bütçenin hayat pahalılığını biraz daha arttıracağı işten anlayanlar tarafından yazıldı, söylendi. Fakat boşuna nefes tüketiliyor, boşuna mürekkep -hem de bu mürekkep kıtlığında- harcanıyordu. Çünkü hükümet pahalılığı kabul etmiyordu. Fiatlar yükseliyorsa bu sadece hayat seviyesinin yükselmesindendi. Vatandaş eskisinden çok daha iyi yaşıyor, geçim sıkıntısı çekmiyordu.

1956 yılının aylan eksiklikçe hayat pahalılığı arttı. Hayat pahalılığı arttıkça hükümetin huzuru eksildi. O zaman bir de gördük ki pahalılık resmen tanınmıştır. Tanınmıştır ama pahalılığa baba olarak tüccar gösterilmektedir. Tüccarı cezalandırmak pahalılığı geldiği yere göndermek için Millî Korunma Kanunu hükümleri değiştirildi. Şiddetle tatbik edilmeğe başlandı. İlk günlerde birkaç adım geriler görünen pahalılık kısa zamanda eski hızını yeniden kazandı. Onu geldiği yere göndermek isteyenlere sanki "beraber geldik, beraber gideriz" der gibiydi.

Millî Korunma Kanunu tatbikatı 1956'nın en dikkate değer tarafı oldu. Aylarca, kimse bilhassa esnaf, başka söz bilmedi. Bütün konuşmaların konusu Milli Korunma idi. Sabahları gazetelerini alanlar herşeyden önce Ekonomi ve Ticaret Bakanlığının tebliğlerini arar olmuşlardı. Bir pehlivan tefrikası gibi birbirini takip eden bu tebliğler heyecanlı bir polis romanından daha fazla alâka çekiyordu. Kararlar boyuna değişiyordu. Piyasa altüst, vatandaş da bazı ihtiyaçlarını karşılayamaz olmuştu. Üstelik bu kararların tek maksadı piyasayı istikrara, vatandaşı lâyık olduğu ucuzluğa kavuşturmaktı. Milli Korunma Kanunu tatbikatı bir ileri bir geri sallana sallana nihayet yuvarlandı. 1956 nın son aylarında hayat pahalılığı en az altı ay öncesi kadardı. Amansız takipler tavsamıştı. Etiketlerde yeniden tırmanma göze çarpıyordu.

1956 İçinde fiat bakımından rekor sayılacak yükselmelerin yanında gene rekor sayılacak yokluklar yer alıyordu. Türkiyenin son devirlerinde bu kadar çok şeyin bir arada yok oldukları bir başka yılı hatırlamak kolay olmayacaktır; 1965 yılında da bazı şeylerin bulunmadığı olmuştu. Zaman zaman şekerden, kalaydan tutun da nal mıhına kadar pek çok şey bulunamamıştı. Ama 1956. gerçekten rakipsizdi. Kahve büsbütün yok olmuştu. Arasıra evlere dağıtılabilen çok az miktardaki kahve ilâç niyetine kullanılıyordu. Bunda bir bakıma isabet vardı. Çünkü zaten birçok ilâçlar da kayıplara karışanlar arasında idi. Evinde, hastahanede falan ilâç bulunamadığı için çırpınan hastasını gören kimse kalkınmadan birşey anlamadığını, hatta ondan nefret ettiğini söylese haksız mı olurdu? Yedek parça sıkıntısı 1956 da da bütün şiddetiyle devam etmişti. Birçok makine bu yüzden istihsal faaliyetinden çekilmek zorunda kalmıştı. Bazı fabrikaların gene bu yüzden kapandığı, kapanmak üzere olduğu da sık sık gazetelerde yer alan haberlerdendi. Zaten bazıları işliyecekleri ham maddeyi de bulamıyorlardı. İnşaat malzemesi darlığı şiddetle hissediliyordu. Daha önce de bulunması güç olan çivi, demir gibi malzemeye pencere camı da eklenmişti. Oynayan çocuğunun topu ile camı kırılan pencereye gazete kâğıdı yapıştırmak zorunda kalan bir kimse için de kalkınma anlaşılır şey değildi. Bunların yanında, memlekette imâl edemediğimiz daha bir sürü mal vardı ki yoklukları günlük hayatı bir işkence haline getiriyordu.. Sabahleyin yataktan kalkan erkekler için tanınmış markaların taklidi yerli traş bıçakları ile traş olmak bir eziyet halini almıştı. Dolmakalem mürekkebi dikkatle takip edilen "sabıkalılar"-dan biri idi. Gerçi mürekkep bulunmaması pek o kadar mühim değildi. Çünkü kağıt yoktu. Mektup falan gibi en basit insan ihtiyaçlarından geçtik, devlet kapısında takip edilecek bir iş için gerekli dilekçeyi yazacak kâğıt bulunmaması belki de dairelerin işlerini azaltmak, kırtasiyeciliği önlemek için pek faydalı bir şeydi. Bu yoklar listesini uzatıp gitmek mümkündü. Belki de bulunanları saymak, bulunmayanları saymaktan daha kolaydı. Fakat daha da kolay bir yol vardı: "Dünyanın dördüncü buğday ihracatçısı Türkiye"nin Amerikan yardımı sayesinde buğdaysız kalmaktan kurtulduğunu belirtmek.

Pancar mahsulü

Bu kadar çok fabrikaya yetiyor mu?

Yeni yıl ne getirecek?

Yeni yılın başlaması birtakım iyi dileklerin ortaya atılmasına vesile olur. 1957'nin şu ilk günlerinde vatandaşların iktisadî ve malî hayatımızla alâkalı iyi dileklerini şu şekilde sıralamak mümkündür.

Hayat pahalılığının esas sebebi kabul edilmeli, Millî Korunma Kanunundan medet umulmamalıdır.

Bu dileğin maksadı yatırımların durdurulmasını istemek değildir. Tersine, plânla, bilgili bir çalışma ile, belki de daha fazla yatırım yapmak

Anadolu köylerinden birinde sürü

Köylüyü kalkındırmanın unutulan *şekli*

İmkânı bulunabileceği iddiası üzerinde durmak gerekir.

İktisadi sahada bugünkü başıboş gidişin tersine planlı bir çalışma ile kalkınma hamlesine hız yermek için çalışılırken, mali sahada da bilhassa vergi, siyaseti ile alakalı değişiklikler yapılmalıdır. Milli gelir dağılışındaki adaletsizliği önlemek için vergi tesirli bir silâh olarak kullanılmalıdır. Meselâ yüksek zirai gelirler mutlaka vergilendirilmelidir.

Kısacası hem yatırım faaliyeti devam etmeli, hem de büyük bir vatandaş kitlesinin ağır bir yük altında ezilmesi önlenmelidir. Kalkınmada fedakârlığa katlanmak şart olduğu açıktır. Ama bu fedakârlık bir nesilden, daha doğrusu bir nesli teşkil eden insanların sadece bir kısmından beklenmemelidir.

1957 bu bakımdan ne getirecektir? Bunu bugünden tam bir kesinlikle söylemek şüphesiz imkânsızdır. Fakat 1957'nin ilk hediyesi olarak yakında yürürlüğe girecek olan bütçe, bugünkü tasarı şekliyle, pek ümit verici görünmemektedir.

Petrol

Gözler kuyuda

Petrol sıkıntısı göçen hafta içinde de hem yurdumuzda hem de Avrupada kendini hissettirmekteydi. Süveyş Kanalı Nasırın kasten batırttığı, gemilerle tıkalı idi. Batılılar, tabii baş la Fransa ile İngiltere, Kanalın açılması için çırpınıyorlardı. Amerikanın petrol yardımı için bazı şartları ileri sürmesi onları kanalın açılması faaliyetinde daha telâşlı kılıyordu. Ama Nasır henüz Cumhurbaşkanı idi. Batırttığı gemilerin süratle çıkarılması, Kanalın yeniden açılması işine gelmezdi. Batı Avrupanın her geçen gün biraz daha fazla sıkıntı duyması Nasır için hedef ve başarıydı. Bu yüzdendir ki bütün siyasi maharetini kullanarak temizleme işini geciktirmeğe çalışıyordu.

İngiltere ile Fransanın elinde bu güç işi sür'atle görebilecek malzeme de vardı, personel de.. Fakat Nasır bu personelin çalışmasını istemiyordu. İngiliz, ve Fransız gemileri ve techizatı Kanalda kullanılabilirdi. Fakat personel asla!. Görüşmeler bu sebeple bir hayli uzadı.

Çeçen hafta içinde ajansların verdikleri haberlere göre Nasır inadından vazgeçmiş, İngiliz ve Fransızların kendi vasıtaları ile Kanalı temizlemelerine razı olmuştur.

Bu haber milyonlarca insan için bir müjde yerine geçmiştir. Ne var ki petrole kavuşmak o kadar kısa zamanda mümkün olamıyacaktır. Uzmanların tahminlerine göre Kanalın yeniden geçişe açılması ancak on hafta içinde mümkün olabilecektir. Yani bugünkü durum hiç değilse Marta kadar sürüp gidecektir.

Ajanslar bu havadisi yaydıkları sıralarda başta Zafer olmak üzere Türk gazeteleri, bir başka müjdeyi yurda yayıyorlardı. Yeni kuyuların açılmakta olduğu Garzan'da son günlerde bol miktarda petrole rastlanmıştı. Garzan, Kamandan sonra ikinci petrol araştırma sahası idi. Bu bölgede kuyular açılıyor, netice ümit ve merakla bekleniyordu. Bunlardan biri olan 17 numaralı petrol kuyusunun sondajına başlanan iki ay kadar olmuştu. Bu devrenin sonunda bu kuyuda bol miktarda petrol olduğu anlaşılmıştı. 21 numaralı kuyu da aynı durumda idi. Bir de 22 numaralı kuyu vardı ki jeolojik durumu bakımından bilhassa dikkati çekiyordu. İşte son günlerde bu üç kuyunun birbiri arkasına petrole girmesi ve petrol tabakasının Garzan istikametinde büyük bir gelişme göstermesi bu bölgenin petrolce zengin olduğunu ispat etmişti. Garzan petrol bölgesinden, istihsal edilen ham petrol borularla Batman rafinerisine gönderilmekte, orada tasfiye edildikten sonra yurdun bir kısım ihtiyacı karşılanmaktadır.

Başı dertte Suriye

Batı Avrupa memleketleri petrolsüzlük yüzünden çeşitli güçlüklere uğradıkları bir sırada Suriye onların bu haline gülmek fırsatı elde edemedi. Çünkü Batıyı yaralamak için attığı ok aynı zamanda kendini de yaralamıştı. Son haftalarda Suriye bunun tesirini öyle ağır hissetmeğe başlamıştı ki ihtiyacı olan petrolü sağlaması için Lübnan üzerinde siyasî baskı tedbirlerine, hatta tehdide başvurmak zorunda kalmıştı.

Hatırlanacağı gibi Süveyş Kanalının İngiliz ve Fransız birlikleri tarafından işgal edilmesi üzerine birçok Arap memleketlerinde Batı aleyhinde gösteriler olmuştu. Bu arada yer yer petrol tesisleri tahrip edilmişti. Bunlar arasında Suriyedeki bazı tesisler de vardı. Irak petrollerinden bir kısmını Akdenize akıtan petrol borularından bazıları Suriyeden geçiyordu. Bu tesislerin bir parçası olan üç büyük pompa istasyonu milliyetçilik duyguları ile Suriyeliler tarafından tahrip edildi. Bu hareketin maksadı Batıyı zarara uğratmaktı. Batı gerçekten zarara uğradı. Ama Suriye de en az o kadar zarara uğradı. Bu arada başka Arap devletleri de aynı duruma düştüler. Tahripten en' fazla müteessir olan Arap, memleketi Iraktı.

Bugün bu istasyonların ne durumda oldukları hiç kimse tarafından bilinmiyor. Çünkü Suriye, Irak Petrol Şirketi mühendislerinin bile pompa istasyonlarına girmelerine izin vermemiştir. Ancak şirketin güvenilir kaynaklardan öğrendiğine göre istasyonlar kullanılmayacak derecede hasara uğratılmıştır. Gene şirket yetkililerinin belirttiklerine göre bu işi yapacak personel, Suriyeliler arasında mevcut değildir. Anlaşılıyor ki işe bir yabancı parmağı karışmış olması kuvvetle muhtemeldir.

Bugün Suriye bir taraftan Lübnan dan petrol sağlamağa çalışırken bir taraftan da Arabian American Oil Company'den petrol alabilmek için, Kral Suud'un yardımını elde etmeğe uğraşmaktadır.

K İ T A P L A R

DİNDE REFORM

(Osman Nuri Çerman'ın incelemeleri, İrgi Matbaası ve Neşriyat evi, istanbul 1956. 168 sayfa, 500 Kuruş)

Denilebilir ki geçen yılın en enteresan kitabı, "Modern Türkiye İçin Dinde Reform" dur. Son yuların politik hay-ı huyu içinde böylesine cesur bir dille din konusuna parmak basabilmiş; kangren olmuş bir yaradan farksız irtica proplemini neşterleyebilmiş bir ikinci eser hatırlamıyoruz.

Osman Nuri Çerman adı basın Aleminde pek duyulmuş bir isim değil "Dinde Reform" adlı kitabından önce yayınlanmış iki kitabı daha olduğunu elimizdeki kitabın kapak içi notundan öğreniyoruz. Bu kitaplardan birincisi "Maarifimizin Mihveri ne Olmalıdır?", ikincisi de "Liser lerde Coğrafya Okutma Metodu" adını taşıyormuş.

İkinci kitabının adına bakarak tahmin edebiliyoruz ki Osman Nuri Çerman, bir lise öğretmenidir. Hatta son kitabın ifadesindeki pervasızlığa ve gözü pekliğe bakarak diyebiliriz ki emekliye ayrılmış bir lise öğretmenidir.

"Dinde Reform" bir kayıt olmamakla beraber Atatürk'e ithaf edilmiş bir kitaptır. Zira Osman Nuri Çerman hareket noktası olarak Atatürk'ün fikirlerini ve Kemalizmi ele almıştır. Kitabın arka kapağındaki Atatürk gravürü ve "Ey millet, iyi biliniz ki, Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler, mensuptur memleketi olamaz.

En doğru en hakiki tarikat, tarikatı medeniyedir. Medeniyetin emir ve talep ettiğini yapmak insan olmak için kafidir" sözlerini kanaatimize delil olarak gösterebiliriz,

168 sayfalık kitap pek çok arabaşlığı ile başlıca 2 bolüm halinde ve bir ders kitabı havası içinde hazırlanmış. Bir ders kitabi havası içinde ama, ne yazık ki çok karışık ve metotsuz hazırlanmış bir ders kitabı havası içinde..

İlk bölüm 128 sayfa tutuyor. Bu bölümdeki bahisler birbirine öylesine karışmış ki ayırdetmek hayli zor oluyor. Kitap "Gaye ve Maksat" başlığını taşıyan bir önsözle başlıyor, İnsan ister istemez bu önsözün başlığına takılıp kalıyor: Gaye ve Maksat... Kitabın yazarı için bir not veriyorsunuz: Gaye de maksat da aynı anlamda kelimelerdir. Bunları yan yana getirmekteki kasıt ne? Hükmü yapıştırıyorsunuz. Yazar dikkatsiz...

Ancak kitabı sayfalarca okuduktan ve yazarın cüret ve cesaretine hayran kalmaya başladıktan sonradır ki bu "gaye ve maksat" gafının ve kitapta rastlıyacağınız diğer dil aksaklıklarının affı cihetine gidiyorsunuz.

Osman Nuri Çerman'ın kitabının mevzuunu şöylece bir iki cümle içinde hülâsa edebiliriz:

İslâmiyet bundan 1300 küsur yıl önce esasları tesbit edilmiş bit dindir. Üstelik biz Türkler için ithal malı bir dindir. Yani milli değildir. Kaideleri Arapça vazolunmustur. Arapça, hem de bundan 1300 yıl önce kullanılan Arap çayı bilmeyen bir Türk için Kur'an hiçbir şey söylemez. Üstelik 1300 yıldan beri İslâm dininin esasları pek çok değişikliklere uğramış, İslâmiyet doğusundaki saflığını ve duruluğunu kaybetmiştir. Kur'anın yabancı bir dille yazılmış olması dolayısıyla kolayca okunup anlaşılamaması araya bir takım mutavassıtların girmesine sebeb olmuştur. Bu mutavassıtlar ise, şahsi çıkarları için dinin simsarlığım yapmaktadırlar. Tanrı buyruğunu çıkarlarına göre tefsir etmekte, Kur'anın emirlerini kendilerinden başkasının okuyup anlayabilmesine imkân bırakmamak için dolaplar çevirmektedirler. Cahil halkı Tanrı buyruğu ile hiç ilişiği olmayan tarikatlar, tekkeler, medreseler, şeyhler, ermişler, yatırlar, muskalar, niyet kuyuları, adak tasları v.s.. ile şaşkına çevirmekte ve alabildiğine yolmaktadırlar. Halbuki din ne şiddet, ne de tethişle benimsenir. Dinin münakaşa edilmezliği diye bir kaide yoktur. Bizzat Kur'andan alınan ayetler "İnsanları Tanrı yoluna hikmetle, güzel sözle, öğütle çağır. Onlarla en güzel şekilde münakaşa ve mücadele et" (Kur'an, 7. sure, 1. ayet), diyerek münakaşa edilebileceğini göstermektedir. Hâl böyle iken din adamı diye geçinenlerin Tanrı buyruklarını münakaşasız kabul ettirmeğe kalkışmaları bu emirlere riayetsizlik ve asıl dinsizliktir.

Bugünkü yanlış anlayışlar içinde İslâmiyetin irtica ve safsata ile yoğrulmuş şekli Türk Milletinin'ileriye doğru atılışını kösteklemektedir. Bunu önlemek lâzımdır. Bu ise ancak Kur'anın dilimîze çevrilmesi, herkes tarafından anlaşılır hale getirilmesiyle sağlanabilir. Bu bir an evvel yapılmalıdır. İslâmiyet hurafelerden kurtarılmalı, medeniyete ve günün icaplarına çelme takan bir zihniyet ve inanış olmadığı ortaya çıkarılmalıdır. Bu hususda Türk Milleti için en iyi rehber Atatürktür. Aslında Atatürk'ün esaslarım çizdiği Kemalizm, dînin ta kendisidir. Ancak bu dindir ki Türklüğü kurtuluş yoluna çıkarır.

İşte Osman Nuri Çerman'ın Dinde Reform"unun ana hatları böylece çizilebilir. Kitapta bu fikirler misaller, çeşitli yazarlardan alınan makaleler ve Atatürk'ün din konusunda söylediği sözlerle süslenerek tahkim edilmiştir. "Dinde Reform"un 128 inci sayfasından sonra gelen ikinci bölüm, yahut ikinci kitap "Kemalizm" adım taşıyor ve muhtelif dünya meseleleri karşısında bir din gibi düşünülürse Kemalizm'in hangi esasları vazettiğini Atatürk'ün nutuklarından alınan parçalarla sıralıyor. Kitap, Atatürk'ün Türk gençliğine hitabesiyle sona eriyor.

Osman Nuri Çerman'ın din bahsindeki bazı Orijinal iddialarından bası örnekler almakta fayda vardır.. Meselâ reform mevzuunda deniliyor ki:

"Dinde reform: Yani esaslardan ayrılmayarak değişme, yenileşme, ilerleme islâm dininin emridir de. Herkes bilir ki, dinimiz, zamanın değişmesiyle ahkâmın da değişmesi gerektiği bir din emridir. Nitekim hırsızın elini kesmek, zina eden kadını recm etmek, yani yarı beline kadar toprağa gömerek onu taşlıyarak öldürmek, mirastan kız evlâtları yarım erkeklere bir, annelere sekizde bir vermek gibi Kur'an emirleri, hükümleri kaldırılmış, başka cezalar, miras için kız erkek arasında fark gözetmemek gibi modern kanunlarla değiştirilmiş, yenileştirilmiş bulunmaktadır. Yeri göğü yaratan yüce Tanrı nice zamanlardan beri değişmiş olan bu hükümler için hiçbir ses çıkarmamıştır."

Kur'anın türkçeleştirilmesi gerektiğini ileri sürerken de şu tarihi hadise naklediliyor:

Kur'andaki ayetler zamana, mekâna, hadiselere, icaba göre nazil olmuştur. Eğer Kur'an zamana, hadiselere göre bükümleri değişmez olsaydı Kur'anın tümü birden nazil olması gerekirdi. Çünkü Tanrı herşeye kadirdir. Halbuki çeşitli zamanlarda çeşitli olaylar karşısında çeşitli ayetler inmiştir. Meselâ bir gün Hz. Muhammed kölesi ve evlâtlığı Zeyd'in evine gider. Kapıyı vurur. Ses çıkmaz, az iter, kapı açılıverir, İçeriye doğru bir de bakar ki Zey'in çok güzel olan karısı Zeynep oradadır. Yarı çıplak olarak iş görmektedir. Bu latif vücudun kıvraklığından, nefasetinden heyecanlanır. Ya Zeynep kalp-

ten kalbe yol açan Tanrıya şükürler olsun, diye bağırır ve oradan gider.

Zeynep kocası gelince durumu anlatır. Zeyd hemen efendisi ve babalığı Hz. Muhammed'e koşar: Ya Muhammed. der. Karım Zeynep çok hoşunuza gitti ise onu derhal boşayayım, sizin zevceniz olsun der. Hz. Muhammed bu fedakârlıktan çok memnun olursa da, onların iyi geçinmelerini tavsiye eder. Fakat Zeynep Peygamber karısı olmayı kafasına koyduğu için Zeyd'le geçimsizliğini arttırır. Nihayet Zeyd onu boşamaya mecbur kalır. 3 ay iddet müddeti bitince Hz. Muhammed Zeyneple evlenir. Fakat diğer karılarından Ayşe fena halde sinirlenir, etrafta dedikodu çoğalır:

— Zeyd Peygamberin oğlu idi, oğlunun karısı ile evlenmek ahlak ye fazilete yakışır mı? diye propagandaya başladılar.

Ayşe ve diğer karısı Hafıza bu izdivacı reddetmek için bazı cemaatle birlikte seslerim yükselttikçe yükselttiler. O zaman hemen sür'atle bir ayet nazil oldu: (Ahzep suresi, 37. ayet) ve iz tekalüllezi enam.... Hem sen Allahın kendisine lütuf ve inayet gösterdiği, senin kendisine lütuf ve inayet gösterdiğin kimseye zevceni kendin için tut. Allaha karşı vazifene dikkat et diyordun. Allanın ortaya çıkaracağım içinde saklıyordun. İnsanlardan korkuyordun. Halbuki en çok korkulmağa değer olan Allahti. Vakta ki Zeyd ondan yana dileğini yerine getirdi. Onu seninle evlendirdik ki müminler hakkında oğullarının zevcelerini, onlardan yana dilediklerini yerine getirdikten sonra, almaları hususunda beis görülmesin. Allanın emri mutlaka yerine getirilir. Ayet 38: (Peygamberin Allah tarafından emrolunanı yapmasından dolayı Peygambere hiçbir vebal teveccüh etmez). Bu ayet üzerine bazı tarihçiler Ayşenln Hz. Muhammede mukabele ederek (Hak taalâ senin zevklerini tatmin için ne kadar da acele ediyor) dediğini rivayet ederler.

İşte ancak Kur'anın dilimize çevrilmesi bize bunları hakiki cepheleri ile gösterecek pek çok şeylerin Hoca efendilerin dediği gibi olmadığını anlatacaktır. Müellif bu hususunda en iyi rehberin Atatürk'ün bu sözleri olduğunu söylüyor: "Hangi şey ki akıl, mantık, ilme ve vatanın, milletin, islamın menfaatine uygundur, o şey dindir. Aksini iddia, gaflet, dalâlet veya hıyanettir".

Osman Nuri Çerman'ın kitabında dinde reformun yanıbaşında buna paralel olarak tutulacak yollar da gösteriliyor. İrtica ile nasıl mücadele edilmesi gerektiği, kıyafet inkılabının zarureti, kadın hakları, çarşafla mücadele, uyuşturucu Doğu musikisi yerine Batı musikîsine gidilmesi gerektiği vs.. de gene bu kitapda delilleri ve sebebleri ile inceleniyor.

Netice olarak, "Dinde Reform" adlı eser bütün dağınıklığına rağmen dikkate alınması, üzerinde dikkatle durulması gereken bir kitaptır.

T İ Y A T R O

Beşinci Tiyatro

Açılamayan **perde**

Geçen haftanın başında, Salı günü saat 14 den itibaren Beşinci Ti yatro kurucularından herhangi biriyle görüşmek imkânsızdı. Zira hepsi de o saatte D.P. Milletvekili Necmi İnanç riyasetindeki ciddi bir toplantıda bulunuyorlardı. Bu mühim toplantının mevzuu ne idi?

Bu mevsim başında Devlet Tiyatrosundan bazı gazetelerin "mühim" diye vasıflandırdıkları iki istifa vuku bulmuştu. Devlet Tiyatrosundan istifa edenlerden biri Oğuz Bora, diğeri ise Nuri Göksevendi. Daha sonra bu istifalara bir yenisi daha eklendi: Devlet Tiyatrosunda Teknik Müdür Muavinliği kadrosunda bulunan ve daha çok tiyatronun dekor işlerinde faaliyet gösteren . Sermet Çağan, halen Büyük Tiyatroda temsil edilmekte olan "Yağmurcu" piyesinin dekoru bizzat rejisör tarafından kendisine tevdi edilmişken Genel Müdür tarafından geri alınması üzerine malûm istifasını verdi, Aslında bu üç istifanın da şahsi birtakım kırgınlıklardan ziyade kararlaştırılmış bir gayenin tahakkuku için vuku bulduğu aşikârdı. Ne Oğuz Bora, ne Nuri Gökseven kendilerini bulundukları kadro içinde maddeten ve manen, tatmin edilmiş bulmuyorlardı. Bu, bilhassa Oğuz Boranın Devlet Tiyatrosundaki görevini ikinci planda bırakıp, dışarıda bazı ticari faaliyetlere girlşmesiyle de kendini gösteriyordu: Evvelki yıl birkaç arkadaşıyla bankaların maddi yardımına dayanarak kurmuş olduğu Sanat Sevenler Klübü ise Oğuz Boraya beklediği şöhret ve parayı temin edememişti. Aksine Klüp günden güne çıkmaza girmiş, alacaklıların adedi artmağa başlamıştı. Sanat Sevenler Klübü bir iki temsilden ibaret kalan tiyatro faaliyetini böylece çabucak tüketmiş ve Klüp artık sadece Oğuz Bora ile birlikte bazı "sanat severler"in oturup sohbet ettikleri, arasıra da nişan ve düğünlere kiraladıkları bir yer haline gelmişti. Oğuz Boranın istediği bu değildi. Devlet Tiyatrosundaki kadrosu içinde kendisinin günden güne daha mağdur hissetmekte iken eli kolu bağlı durması gerekmezdi. Bir çıkış yapmalıydı. Bu çıkış, Devlet Tiyatrosuna gerçek tiyatro sanatının ne olduğunu ispat etmeliydi. Tabii gerçek san'atkârın da...

Beşinci Tiyatronun kapısı
Açılmadı gitti...

Yeni kadrolar tesbit edilip kontratlar imzalandıktan sonradır ki Oğuz Bora bu çıkışı yapmanın artık sırası geldiğine iyiden iyiye kanaat getirdi. Yalnız peşinen halledilmesi gereken bir mesele vardı: Para meselesi...

Sam Amca

Yeni bir tiyatro kurmak bugün binlere, yüzbinlere bakardı. İşte bu sırada D.P. Milletvekili Necmi İnanç yardıma yetişti. Maddî yardımda bulunacağını vaadetti. Sözünde de durdu. Derhal bir şirket kuruldu. Kontratlar hazırlandı. İşte Oğuz Boranın Devlet Tiyatrosundan istifası bunun Üzerine vuku buldu. Devlet Tiyatrosundaki kadrosu içinde kendini mağdur hisseden kimse Sadece Oğuz Bora değildi. Lâkin bunların içinden yalnız Nuri Gökseven Devlet Tiyat-

fosundan ayrılmak ve kurulacak yeni bir tiyatroda çalışmak cesaretini göstermiş, Oğuz Bora ile birlikte o da istifasını vermişti. Sermet Çağan'ın da böyle bir tiyatro kurulacağından haberi vardı. Zaten yıllardan beri istediği şey kendisinin söz sahibi bulunacağı hususî bir tiyatroda faaliyet göstermekti. Kendi tiyatro anlayışı iğinde çalışmak arzusu gerçekten de samimi idi. Yeni kurulacak Tiyatrodan aldığı teklifi reddetmesi bu sebeple pek beklenemezdi. "Yağmurcu" piyesinin dekoru hâdisesi, kararını kuvvetlendirmeğe vesile teşkil etti.

Kayıp mı, kazanç mı?

Hernekadar bazı gazeteler bu istifaları o zamanlar "mühim" diye vasıflandırmışlarsa da bundan doğacak neticenin hayırlı olabileceği üzerinde durmamışlardı. Devlet Tiyatrosu bu yıl sahnelerini dörde çıkarmasına rağmen, hâlâ ne keyfiyet, ne de kemiyet bakımından seyirciyi tamamen tatmin edecek durumda değildi. Onun yanısıra her memlekette olduğu gibi bizde de hususî tiyatroların kurulmasına elbette ihtiyaç vardı. İşte sebebleri ne olursa olsun Ankarada ilk defa husus bir tiyatro kurmak gayesine müstenit bu istifalar, tabiidir ki cesaretle atılmış hayırlı birer adımdı. Müteşebbisler, sadece bu sebeble bile alkışlanabilirlerdi.

Ankarada yeni açılacak bu tiyatro Devlet Tiyatrosuna bir nazire olarak Besinci Tiyatro adım aldı ve Tuna Caddesinde, eski Ekselans Pavyonunun bulunduğu yer kiralanarak hazırlıklara, başlandı. Onbeş - yirmi gün öncesine kadar Tuna Caddesinden geçenler beyaz üstüne siyah harflerle "Beşinci Tiyatro" levhasının asıldığı kapının arkasında hummalı bir faaliyetin hüküm sürmekte olduğunu görüyorlardı. Bir yandan eski salonda ve antrede tadilâta girişilirken öte yandan da tiyatro kadrosuna,, dahil bulunanların poz poz resimleri dükkân ""vitrinlerini süslüyor, duvarlara kırmızılı beyazlı büyük afişler asılıyordu.

Beşinci Tiyatro perdesini. Can Yücel'in Tennessee Williâms'dan tercüme ettiği "Cam Biblolar - Glace Menager" ile açacaktı. Can Yücel bu tercümesini önce Devlet Tiyatrosuna

Oğuz Bora

Şapkayı çıkarıp, kolları sıvayınız!.

vermiş, eser Edebî Heyetçe tetkik edildikten sonra bu mevsimin başında oynanması karar altına alınmıştı. Fakat Devlet Tiyatrosu sözünde durmamış, 1956 - 57 sezonunda perdelerini başka eserlere açarken "Cam Biblolar" in temsilini de meçhul bir geleceğe bırakmıştı. Bunun üzerine Can Yücel tercüme ettiği piyesi geri alarak Besinci Tiyatroya vermişti. Böylece Besinci Tiyatro hayırlı teşebbüsünü daha da hızlandırmış, İstanbul - dan misafir sanatkârlar davet etmiş, kadrosunu daha da zenginleştirmek için Devlet Tiyatrosundan bazı elemanları da kendisine çekme çarelerini aramağa koyulmuştu. Bunların içinde Nuri Altınok'tan sağlam bir vaad dahi almıştı.

Ne oluyor?

Araya g'linler girdi. Tuna Caddesindeki salona yıkılan Yeni Sinemanın koltukları satın alınıp yerleştirildi. Sahne geriye doğru genişletildi. Dekorasyon, ışık işi hızlandırıldı. Bütün bunlar rçfh 100 bin" liraya yakın bir para sarfedildi. Sonra Beşinci Tiyatro kurucuları gittiler, İstanbulda Divan Otelinde bir basın toplantısı yaptılar. Bu toplantıda Ankarada ki yeni tiyatronun 15 Aralıkta açılacağı haber verildi. F a k a t Beşinci Tiyatro İS Aralıkta perdesini açmak şöyle dursun Tuna Caddesinde kiraladığı salondaki tadilât faaliyetini birdenbire durdurmuştu. Üstünde romen harfleriyle V yazılı ve henüz tamamlanmamış kapıların arkasında Artık hiçbir hareket görülmüyordu. İlk hamle içinde geceleri bile çalışılırken şimdi içerde tam bir karanlık hüküm sürüyordu. Dışarı sızan tek haber, Beşinci Tiyatronun dağılacağı havadisiydi. Ne olmuştu"? Ankaralı tiyatro severlerin çoktanberi özledikleri ve kuruluşunu sevinçle karşıladıkları bu yeni ve hususi tiyatro neden hâlâ perdelerini açmıyordu? Tiyatrodaki faaliyet niçin durmuştu?

Sebeb, kurucular arasında anlaşmazlıkların başgöstermesiydi. İşte Necmi İnancın geçen haftanın basında Salı günü. öğleden sonra yaptığı mühim toplantı daha ziyade maddî bir dâva üstüneydi ve kontrat sahiplerini tiyatro idaresiyle uzlaştırıcı bir gaye taşıyordu. Bütün bunların arasında Ankaramn tiyatro sever seyircileri de Beşinci Tiyatronun faaliyete geçeceği ve perdesini açacağı günü hâlâ inançla, ümitle bekliyorlardı.

Son durum

Geçen haftanın sonunda Cuma günü Beşinci Tiyatronun müteşebbisleri, aralarında son' bir "uzlaşma toplantısı daha yaptılar. Bu toplantıda, araya giren dikenlerin büyük bir kısmının ayıklanması kabil oldu. Kurucular durumu bir defa daha gözden geçirdiler. Fikirleri, arkadaşlarmmkilerle bağdaşamıyarî^ Nuri Gökseven Beşinci Tiyatrodan ayrılmaya karar Terdi. Diğer müteşebbisler de bir limited şirketin kurulmasını kararlaştırdılar. Tuna Caddesindeki salon tiyatro faaliyetinin dışında sinema salonu olarak kullanılacaktı. Bu takdirde gündüzleri ve tiyatronun çalışmadığı gecelerde salondan istifade etmek mümkün olacaktı. Sinema işletmek kâr getiren bir işti, bu suretle elde edilen gelir tiyatro teşebbüsünün ağır masraflarını kısmen de olsa karşılıyacak ve Beşinci Tiyatronun yaşamasını kolaylaştıracaktı. Ortakların anlaşması, Tuna Caddesindeki sessizliği sona erdirecekti. Önümüzdeki günlerde Tuna Caddesinden geçenler, eskiden Ekselans Pavyonunun bulunduğu binadan çekiç, keser seslerinin yükseldiğini gene duyacaklar ve Ankaralılar ihtimal, içinde bulunduğumuz, ayda hasretini çektikleri hususi teşebbüsün eseri bir tiyatroya ve yeni bir sinema salonuna kavuşmuş olacaklar.

Sosyal Hayat

Faaliyet ayı

1956 senesinin son ayı, Ankaralı kadınların büyük faaliyet gösterdikleri bir ay oldu. Kadın Cemiyetlerinin bir çoğu sık sık toplantılar yaptılar, mühim faaliyet programları tesbit ettiler ve bu faaliyetlerini gerçekleştirebilmek için bilhassa gelir kolları yılmak bilmeyen bir enerji ile çalıştılar. Faaliyet hareketini aybaşında Ankara Palas salonlarında verilen büyük bir balo ile Yardımsevenler açtı. Artık bir teşkilâtlı müessese şekilinde çalışan bu cemiyet, yeni kurulan daha birçok yardım cemiyetleri için cesaret verici bir örnekti. Çünkü bu teşekkül de senelerce evvel, kasasında beş lira ile işe başlamıştı. Bu yolda sebat eden, kazanıyordu. Yardımsevenler balosunu Ankara Soroptimist kulübünün yemekli defilesi takip etti. Bir hafta sonra da Türk kadınları, Amerikan sefirinin evinde tertip ettikleri bir defile ile yardıma muhtaç çocuklara büyük bir gelir sağladılar.

Bu sırada memleketimizdeki mühim bir dâvaya el atan Verem Savaş Derneğinin çalışkan hanımları hayırlı bir projeyi tahakkuk ettirmek için canla başla çalışıyorlardı. Geçen seneden beri ecnebi firmalardan topladıkları yardım dövizleri ile memlekete "seyyar bir röntgen makinesi" kazandırmak üzereydiler. Bu seyyar röntgen makinesi ile civar köyleri taramak, hastalığı memba--da ve başlangıçta yakalamak mümkün olacaktı. Verem Savaşın yeni sene içinde tahakkuk ettireceği bir başka proje de, kat'i şekilde karar altına alınmıştı: Tüberkülozlu hamile kadınlar için yeni bir hastahane açılacaktı. Tüberkülozun irsi olmadığı malûmdur. Ancak doğumdan sonra hasta annelerin yavrularına bu menhus hastalığı geçirdikleri de bir hakikattir. Hususi hastahanelerde, anne tedavi görürken çocuk da ayrı bir odada, kovuşta büyütülecek, anne iyileşinceye kadar onunla teması kesilecektir. Böylece Verem Savaş Derneği asli gayesine, yani hastalığı doğmadan boğmak gayesine doğru geniş bir adım atmış olacaktır.

Gene Aralık ayında Kadınlar Birliği geniş bir eğitim programının tatbikine başlamıştır. Okuldan mahrum kalmış, okuma ve yazma bilmeyen kadınlarımız için açılan kurslar faaliyete başlamıştır ve Haziran ayın da tahminen 200 kadar mezun verecektir. 20 yaşından itibaren her kadın bu kurslara devam edebilir. Alfabe kursları yanında metodsuz biçki ve dikiş kursları, ev idaresi, çocuk bakımı kursları da vardır. Bu kurslarda talebelere umumi bir hayat bilgisi, biraz kültür, muaşeret, ahlâki telâkkiler, aile bilgisi de verilmektedir. Bu işi gönüllü öğretmenler ve Kadınlar Birliğine mensup gönüllü hanımlar üzerlerine almışlardır.

Kadınlar Birliği bu şekilde Türk kadınını fikren kalkındırmak yolunda adımlar aterken, Kadının Sosyal Hayatım Tetkik Kurumu da fikri araştırmalarına devam etmiş ve dördüncü kitabını hazırlamıştır. Birinci kitap Fransada ve Türkiyede kadının çalışma şartlarını mukayese eden bir tetkik eseridir. İkinci kitap "yabancı memleketlerde kadın hareketlerini" izah ediyordu. Üçüncüsü Türk kadın muharrirlerinin eserlerini ihtiva ediyordu. Bu son ay içinde hazırlanan dördüncü, kitap, çalışan kadınlarımızla yapılan, bir anketten çıkarılan neticeleri izah etmektedir. Anket çalışan bir kadınla yapılmıştır.

Gene Aralık ayı içinde Hayvanları Koruma Cemiyeti yararına yapılan balo 30 bin lira gelir temin etti. Kor Diplomatik bu balo ile bilhassa alâkadar oldu. Baloda sefireler ve kız ları gönüllü olarak çalıştılar. Medenî cemiyetlerde sokaklarda başıboş dolaşan serseri hayvanlara tesadüf edilmez, kadınlarımızın bu dâvaya da el atmaları zaten beklenirdi.

Ankarada cemiyet için çalışan gönüllü hanımların en çok faaliyet gösterdikleri bir yer de Türk El San'atlarını Tanıtma Derneğinin Adil Handaki satış mağazası olmuştur. Anadoludan sevkedilen güzel el işleri yanında, burada yapılanlar da vardır. Çevrelerle yapılmış yeni takvimler, çevrelerden imal edilmiş albümler, demir ayaklı hasır sehpalar *yeni seneye* girerken *hoş buluşlardır..*

Süreyyada bir yemek

Gene Aralık ayı içinde, birçok şık ve zarif hanımlar acele adımlarla Kızılaydaki saate baka baka Soysal apartımanının önündeki dar yola saptılar. Saat birdi ve o gün öğle yemeğinde Süreyyada buluşacaklardı.

Süreyyadaki öğle yemeğini tertip eden, Arnavutköy Amerikan Kik Kolejlileri Derneği idi. Ankarada toplanan bu faal İstanbullu hanımların dövizi şu idi: "Hem çalışalım, hem eğlenelim".. Senelerden sonra birbirlerini bulan çok eski arkadaşlar mektep sıralarındaki kadar neşeliydiler, gülüyorlardı.. Yemek ortasında bazan çok eski bir mektep şarkısını tutturuyorlardı. Her cemiyet gibi en çok ehemmiyet verdikleri, sosyal yardım kollarıydı. Tahsillerini yarım bırakmak durumuna düşen ralışkan çocukları himayelerine alıyor ve maddi yardımlar sayesinde bu gibi çocukların okullarına devam etmelerini! sağlıyorlardı. Sosyal yardım, yalnız maddi değil manevî bakımdan da ele alınabilecek birşeydi. Derneğe mensup bazı hanımlar Çocuk Esirgeme Kurumunda gönüllü olarak çalışıyorlardı. Keçiörendeki Çocuk Yuvasına giderek orada çocuklarla meşgul ölüyor, onlara alâka gösteriyorlardı. Bu kimsesiz çocukların maddi ihtiyaçları yoktu. Ama ne de olsa bir anne, bir abla, bir kadın şefkatinden, yakınlığından tam olarak istifade edemiyorlardı. Onların bildikleri ve sevdikleri kelimeler vardı: "hademe" nedir biliyorlardı, "hemşire"yi de iyice tanıyorlardı, "ambar memuru" kelimesi de onlara hiç yabancı değildi. Ama "denizi', "vapur", "tank", "uçak" gibi kelimeler onlara bir hayli yabancı geliyordu. Gö-

Kimsesiz çocuklarla meşgul olan hanımlar

Asrın kadınının yeni vazifeleri

nüllüler gidecek onlara resimli kitaplar götürecek, hayata ait tabloları onlara, tıpkı bir anne bir abla gibi anlatmaya çalışacaklardı.. Bu gönüllüler yeni vazifelerini o kadar severek anlatıyorlardı ki, bir öğle yemeğinde dört yeni gönüllü daha kaydedildi. Aynı şekilde gönüllü olarak Tıp Fakültesine gidenler de vardı.. Bunlar hastaların mektuplarını okuyor, onları teselli ediyor, meşgul oluyorlardı.

Amerikan Kız Kolejlileri Derneği Başkam Nermin Streater'in bu sene için gayet enteresan bir projesi vardı: Taşradan gelerek yurtlarda kalan talebelere bir yakınlık göstermek, onlara bir abla nasihati verebilecek kadar yaklaşmak, arkadaşlık kurmak, onları evlere davet ederek muhitlerini genişletmek.

Yuva'daki çocuk
İhtiyacı: Biraz şefkat

Taşra ile büyük şehirleri yakınlaştırmak, dâvalara nüfus edebilmek bakımından, bu proje muhakkak ki çok ehemmiyetli idi. Nermin Streater ve arkadaşları önce yurtları gezecek, mevzuu ve ihtiyaçları iyice tesbit edecek, sonra harekete geçeceklerdi.

Yemek neş'e ile devam ederken bir yandan sosyal yardım kolu ve bir yandan kültür kolu faaliyet raporlarını veriyor ve yeni üyeler, yeni gönüllüler kaydederek, gülerek ve eğlenerek çalışıyorlardı.

Yemek ikiye doğru bitti. Bir müddet sonra Kızılaydan geçen aym hanımlar gene telâşla saate bakıyorlardı.. İçlerinden bir çoğu çalışıyordu ve bir çoğu daireye, büroya biraz gecikmişlerdi.

Dertlerimiz

Jale CANDAN

Gazetelerdeki okuyucu mektupları sütunları benim için gazetelerin en canlı, faydalı kısımlarıdır. Bir siyaset adamı, bir gazeteci, hatta bir ilim adamı hayat pahalılığından şikâyet eder, bazı tenkitlerde bulunursa onu maksadı mahsus ile hareket etmekle suçlandırmak mümkündür. Ama adresini bildiren bir masum vatandaş 144 lira ile bir ay nasıl geçindiğini bildirir ve derdine bir çare ararsa, ona kimsenin bir diyeceği olamaz, yapılacak şey, yalnızca derdine bir çare aramaktır.

Gene filânca partiye mensup bir şahsın, bir gazetecinin veya bir ilim adamının çıkarılan filânca kanunun mahzurlarım sayıp dökmesi fena karşılanabilir ve kendisinin bazı töhmetler altında tutulmasına sebebiyet verebilir. Fakat şayet bir vatandaş bu kanunun kendisini şu veya bu şekilde mağdur ettiğini bildirine, akan sular durur.

Eğer böyle bir sütunda bir erkek karısından değil de, bütün kadınlardan şikâyet edecek olursa, doğrusu kimse onu hır çıkarmakla suçlandıramaz. Düşünceleri belki yanlıştır, belki doğru.. Fakat muhakkak samimidir. İçtimai dertler için de bu böyledir, dilekler ve şikâyetler için de..

Okuyucu mektuplarından İnsan pek çok şeyler öğrenir.. Cemiyetin aksaklıkları, ihtiyaçları, iştiyakları, umumi seviyesi sık sık bu aynaya akseder. Kendi müşahedeme dayanarak söyliyebilirim ki son senelerde oraya en çok mevzu olan şey hayat pahalılığıdır. İkinci derecedeki şikâyet mevzuu ise kadınlara yapılan sarkıntılıklardır.

Üzerinde durmak istediğim bu sarkıntılık mevzuu cemiyetlinizin muhtelif cereyanların tesirinde nasıl bocaladığına kuvvetli bir delildir. Vakıa kimse sarkıntılık eden erkekleri tasvip etmiyor. Fakat kimi tramvaylarda kısa kollu elbiseler giyinerek dolaşan kadınları kabahatli buluyor, kimi kadına halâ bir süs eşyası gözü ile bakan şarklılığımızı tenkid ediyor, kimi de dairelerde ve yollarda yapılan sarkıntılıklar yüzünden kantarını ve kızlarını çalıştıramıyacaklaruıı ileri sürüyorlar, öyle zannediyorum ki en münevver erkeklerimizin arasında dahi bu yanlış zihniyetle hareket edenler vardır. Çalışan kadına daha çok sarkıntılık edileceği fikri o derece yanlıştır ki, Anadolunun en ücra bir köşesinde dahi çalışan gene bir öğretmen kıza hususi bir hürmet gösterilir. Yoksa her sene muhtelif mekteplerden mezun olan yüzlerce kızımızın dağ başlarına giderek, kendi kendilerine oturup çalışmaları aradaki içtimai hayat şartları ile kabili izah mıdır?

Zaten herşeyden evvel sarkıntılık etmenin ne olduğunu izah etmek lâzımdır.. Sarkıntılık etmek, istemeyen bir kadını ısrarla takib etmek, lâf atmak, rahatsız etmektir ve bu kötü, iptidai âdet bugün ancak kadınların kapalı oldukları yerlerde mevcuttur. Kadınlar kapalı oldukça sarkıntılık artacaktır. Nitekim geçenlerde tanınmış bir muharririn yazdığı gibi çarşaf devrinde sarkıntılık yalnız lâfla değil, bilfiil hareketle de yapılırdı ve bugün hafızalarımızı durduracak bir "çimdik" modası mevcuttu.

Evet, kadın kapandıkça sarkıntılık artar, hür ve serbest hareket ettikçe, şerefli bir çalışma hayatına atıldıkça bugün tıpkı Batıda olduğu gibi, sarkıntılık ortadan kalkar.

Vakıa son zamanlarda bazı vahim sarkıntılık hikâyelerine şahit olduk. Fakat bunlar aradığı muvazeneyi henüz bulamayan bir cemiyetin çektiği sıkıntılardır. Halk tabakalanın seviyeleri birbirine yaklaştıkça ve kadın, batılı mânada hür olmayı anladıkça sarkıntı lık hâdiseleri kendi kendine kaybolacaktır. Elli sene evvelini bir düşünecek olursak, "çimdik" modasından "lâf atma" modasına doğru gene de bir terakki kaydettiğimizi kabul etmek icabedecektir. Bu da ümit vericidir.

Cinsi Hayat

Erkeklerin bilmedikleri

Muhakkak ki kadınların cinsî hayat mevzuunda birçok bilmedikleri vardır. Fakat aynı mevzuda erkeği daima bilgili, daima tecrübeli tasavvur etmek de hakikaten yanlıştır. Bilhassa izdivaç problemleri üzerindeki etüdleri ile nam yapmış olan Amerikalı Dr. Abraham Stone'a göre erkekler de bazan tıpkı kadınlar gibi cinsiyet bahislerinde tamamıyla bilgisizdirler. Aslında kadın teşekkülâtını ve kadının cinsî mekanizmasını hakikaten tanıyan pek az erkek mevcuttur. Çok kadın tanımış olmak, çok kadınla yaşamış olmak bir erkeğe icabeden bilgiyi vermek balonundan daima tesirli değildir..

Kadınların başlıca şikâyeti

Dr. Abraham Stone "Erkeklerin cinsi hayat mevzuunda bilmedikleri şeyler" isimli makalelerini kadın-

larla yaptığı hasbıhallere, anketlere, onlardan aldığı mektuplara dayanarak yazmıştır. Kadınların çok büyük bir ekseriyeti, bir noktada birleşmektedirler. Onlar için cinsî münasebet erkekle kadın arabasında mevcut olan ruhi bir anlaşmanın, aşkın, alaka ve şefkatin devamıdır. Cinsî hayat yalnız başına kadınlara birşey ifade etmemektedir. Meseleyi şöylece hülâsa etmek kabildir: Manevi cephesi bulunmadıkça, cinsi münasebet kadına kolay kolay zevk veremiyecektir.

Bir kadın Dr. Stone'a şu şayanı hayret itirafta bulunmuştur: Kocası bütün gün kendisiyle didişmekte, kendisini manen, hırpalamaktadır ve gece olunca kendisine yaklaşmak, sahip olmak istemektedir. Şiddet ve kin saatlerinden sonra aşk dakikaları yaşamak mümkün müdür? Bu kadın cinsi münasebetten ebediyen nefret etmiştir. Bir başka kadın, aynı hisleri başka kelimelerle ifade etmiştir: Kadınlar için cinsi münasebet, erkekle kadın arasında hiç inkitaya uğramadan devam eden bir sev--i bağının bir parçasıdır, arızi bir birleşme değildir.

Üçüncü bir kadın ise hemcinslerinin hemen hemen umumî olan şikâyetlerini şu kelimelerle adeta kanunlaştırmıştır:

"Kelimeler ve hareketlerle ifade edilen sevgi ve alâka cinsi münasebet esnasında dahi, cinsi münasebetin kendisinden çok daha mühimdir."

Bütün bu şikâyetlerden elde edilen netice şudur: Erkekler aşka icabeden zamanı ve düşünceyi vermemektedirler. Kadın, günün birçok saatlerinde sevildiğini, istendiğini tekrar tekrar hissetmek ister. Cinsi münasebet esnasında ise bunları duymak onun için şarttır.

Sevişen bir çift
Tabiat hükmünü yürütüyor

Kelimelerin sihri

Dr. Abraham Stone bu mevcuda kendisine mektup yazan bir kadının sözlerini son derece alâka çekici bulmuştur. Kadına göre, bir zevce sevildiğini ve hâlâ arzu edildiğini duymaktan hiç bıkmaz ve bundan daima çok şey kazanır. Söylenmiş bazı kelimeler kadınları cinsî münasebet esnasında arkasına gizlendikleri bir mahcubiyet, alâkasızlık ve soğukluk maskesinden kurtarabilir. Cinsî soğukluk da bazan böylece birkaç sihirli aşk kelimesinin ateşinde erir.

Ruhi faktörler

Zaten ruhi faktörlerin yalnız kadınların değil erkeklerin de cinsî hayatına tesir ettiği kabul edilmiş bir hakikattir. Cinsi bakımdan çok kuvvetli olan erkeklerin dahi bazı heyecan ve huzursuzluklar yüzünden iktidarsızlığa düştükleri malûmdur. . Meselâ hayattaki muvaffakiyetsizliklerini mütemadiyen yüzlerine çarpan karıları ile birçok erkekler, cinsi münasebette kifayetsiz olurlar. Bu belki de tahteşşuurun altına gizlenen bir intikam arzusu neticesidir. Yaşlanmak ve iktidarsızlık korkusu da birçok erkeklerin cinsi hayatını sekteye uğratabilir.

Bilgi

Dr. Abraham Stone karıkocalar arasında sık sık rastlanan kifayetsiz cinsî münasebetlerin mesuliyetini, çok büyük çapta erkeklerin bilgisizliğine bağlamaktadır. Kadınların ekserisi, kocalarının kendilerini manevi şekilde tatmin yoluna hiç gitmediklerinden şikâyetçidirler. Bundan başka onların doğrudan doğruya cinsi hayatı ilgilendiren şikâyetleri de vardır. Meselâ oinsî münasebet esnasında ekseri erkekler çok fazla düzdüz, çok fazla aceleci.olurlar. Ekseri kadınlar cinsi zevke erkeklerden çok daha uzun bir zamanda erişirler, tatlı sözler, sevgi hareketleri, kadını uyandıracak ve onu tahrik edecek fiziki bir tutum bu sırada şarttır. Bazı karıkocaların evlilik biraz ilerledikten sonra, artık öpüşmekten dahi vazgeçtiklerini düşünecek olursak, aile felâketlerine sebebiyet veren birçok sadakatsizliklerin sebebini kolayca buluruz.

Nereden bilgi edinmeli?

Madem ki, erkeklerin kadın bünyesini ve kadının cinsî ihtiyaçlarını bilmesi şarttır, erkek bu mevzuda muhakkak bilgi sahibi olmağa çalışmalıdır. Bunun için bütün neşriyatı takib etmesi ve cinsi hayatın aile saadetinde oynayacağı rolü bilmesi tâyinidir Fakat kitapların öğretemiyeceği birşey varsa o da her Çiftin kendi hususi vaziyetidir. Erkek kârısının durumunu en iyi karısından öğrenecektir., İlk andan itibaren erkek ile kadının derhal cinsi mânâda anlaşıp uyuşması hemen hemen imkânsızdır. Cinsi zevk ekseri izdivaçtan bir müddet sonra, birbirini tanıyıp ihtiyaçlara cevap verdikten sonra başlar. Erkek karısı ile bu hususta gayet samimi şekilde konuşmaktan çekinmemeli, onun arzularını öğrenmeli ve sabırlı olmalıdır. Erkeğin hiçbir zaman, unutamıyacağı üç hakikat vardır: Birincisi, kadında erkek gibi cinsi bir zevk duyabilir ve bu aile saadetinin şartlarından biridir.

İkincisi cinsî soğukluk ekseri bünyevî değil, bilgisizlik neticesidir.

Üçüncüsü, sabır ve sevgi cinsi münasebetlerdeki ilk aksaklıkları muhakkak düzeltecektir.

Zamanımızın **kadını**
Zevce değil, bilmece

Tecrübe bazan zararlıdır

Erkeğin eski tecrübelerini daima gözönünde tutarak hareket etmesi

der hatadır. Bir tecrübesiz genç kızla evlenen erkek, şayet vaktiyle tecrübeli bir kadınla macera geçirmiş se bu macera yeni izdivaç için bir kusur teşkil edebilir. Erkek karşısındaki genç kızın o ilk maceradaki olgun kadın gibi kolaylıkla zevk duyabileceğini tasavvur eder, genç kızı cinsî hayata alıştırmak, onu uyandırmak zahmetine katlanmaz. Üstelik onu kolaylıkla cinsi soğuklukla itham edebilir. Erkekler genç kızlıktan kadınlığa, geçiş devrinin bir hayli güç ve zamana bağlı bulunduğunu ve bunun için bilgiye ihtiyaç olduğunu bilmelidirler.

Kadının hakları

Erkeklerin bilmeğe mecbur oldukları birşey de, kadına cinsî münasebette, bazı inisiyatif hakları tanımaktır. Kadın bazı gün yorgun ve arzusuz olabilir. Buna mukabil bazı gün kocasını davet edebilir. Bu hususta kırılan kadın kabuğuna çekilir ve çekingen olur. Erkek kadını istemeye alıştırmalıdır ve istendiği takdirde karısına daha büyük bir zevkle bağlanacağını hissettirmelidir.

Moda

Şık kadın

Her kadın şık olmak ister ve olmadığı takdirde de kabahati parasızlığa yükler. Halbuki Parisin moda kralları hiç de bu fikirde değiller. Dünyanın en zengin ve en şık kadınlarını giydiren bu san'atkâr terziler şık olmayı fazla elbise yapmağa bağlamıyor ve şıklığı her kadının -hatta mütevazi bütçeli kadınlarıneide edebilecekleri bir bilgi şeklinde izah ediyorlar.

Şık kadın

İş parada değil zevkte

Büyük şehirlerimizde, bazı muhitlerde şıklık ekseriya ihtişam, gösteriş ve lüks ile karıştırılmaktadır. İşte, bilhassa bu bakımdan moda krallarının mütevazi bütçeli kadına vermek istedikleri ders, alâka çekicidir ve faydalıdır. Çünkü bu ders, aynı zamanda fazla para sarfederek gösteriş yapan ve hiç de şık olmayan kadınlara verilmiş bir ibret dersidir.

Moda kralı Dior'a göre şıklık herşeyden evvel, bir zevk ve dikkat meselesidir. Harici görünüşü ile hakikaten alâkadar olan bir kadının birçok elbiseye İhtiyacı yoktur. Fakat mevcut elbiselerini zekâ ile ve aşkla seçmiş olmalıdır.

Elbiselerini seçerken bir kadın herşeyden evvel kendi kendisine karşı dürüst olmalı, güzel taraflarını kusurlu tarafları kadar ve kusurlu taraflarını güzel tarafları kadar nazarı itibara almalıdır. İyi giyinmek herşeyden evvel kendi kendini tanımaktır.

Şık bir kadın konuşuyor

Chanel vaktiyle Parisin en meşhur terzisiydi. Bugün gene en meşhurları arasına girmiştir. Fakat o yalnız şık kadınları giydiren bir terzi olarak değil, şık giyinen bir kadın olarak konuşmaktadır. Çünkü yaşlılığına rağmen bugün Parisin en şık birkaç kadınından bir tanesidir. Chanel'e göre bir kadının yalnız gençliğine güvenmesi çok esef vericidir. 20 yaşındaki bir kadın, tabiatın kendisine verdiği bir yüze sahiptir. Fakat 50 yaşındaki bir kadın, kendi gayretleri ile kazandığı bir yüze sahip olabilir. İç güzellik beraber olmadıkça hakiki güzellik yoktur. Cazibe, güzelliğe daima tercih edilmiştir ve ancak bilgiyle, giyime elde edilebilir. Sadelik hiçbir zaman fakirlik demek değildir.

Hakiki bir ders

Tanınmış birçok güzel kadınların ve genç sinema şöhretlerinin terzisi Givenchy umumî nasihatlerin yerine hakiki bir giyim dersi vermeyi tercih etmiştir. Giveheby'ye göre bir gardrobun üç esaslı temel eşyası vardır: 1 — Birkaç şekilde giyilebilen güzel bir takım; 2 — Isıtıcı bir manto; 3 — Dar ve dekolteli bir kokteyl elbisesi.. Bu takımlar, zevkle seçilmiş aksesuarlar sayesinde kolaylıkla değişik görünüşler elde edebilirler.

Şık bir kadın az mücevher takmalıdır. Taktikleri ucuz ve düşük kaliteli yalancı mücevher olmamalıdır ve eskileri taklit eden antika duruşlular tercih edilmelidir. Büyük renkli yüzükler, eldivenler en ciddi kıyafetlere icabeden rengi derhal verir. Şapkasız siklik olmaz. Bir kadın en çok şapkası ile tipini belli edecektir.. Şapka, şıklık terazisine konan son muvazene dirhemi gibi birşeydir. KÜçük bir elbiseyi, en sade bir kostümü bazan en ağır bir kıyafet şeklinde gösterir.

Pahalı bir elbise

Yakışıyor mu?

Kadınlara kompliman

Balenciage, herşeyden evvel, kadınlarla hoş geçinmek isteyen bir san' atkâr terzidir. Ona göre her kadın doğuştan şıktır. Ama mesele bu şıklığı dışarıya aksettirebilmektedir. Şık olmak ne bir kadının eteğinin boyuna bağlıdır, ne de ceketinin uzunluğuna. Mesele bu kadar basit değildir. Şık olmayı aklına koyan kadın, herşeyden evvel, şahsiyetini keşfetmeğe uğraşmalı, kendi kendisine şöyle bir dikkatle bakmalıdır. Ondan sonra elbise ısmarlayabilir. Zengin kadının avantajı şudur ki, büyük bir terziye gidebilir ve terzi ona şahsiyetini bilme hususunda yardım eder. Şahane elbiseler satın almakla hiçbir kadın şık olamaz ve birçok kadın "süeter etekle" dolaştıkları zaman, süslendikleri zamandan çok daha şıktırlar.

C E M İ Y E T

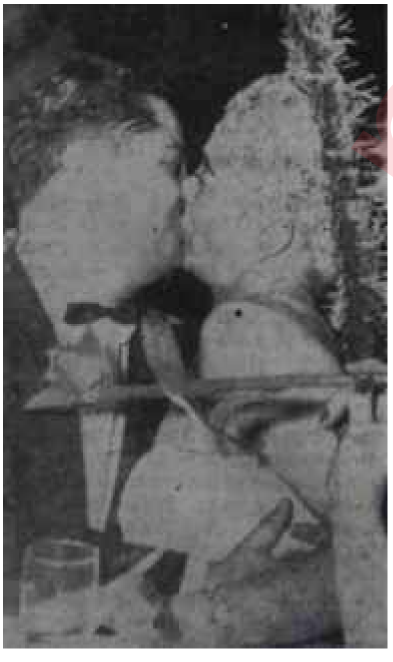
Yeni yü ümit ve neş'e ile karşılandı. Yılbaşı gecesi hemen hemen bütün eğlence yerleri yeni yılı eğlenerek karşılamak isteyenler tarafın-; dan doldurulmuş bulunuyordu. Fakat bu eğlence yerlerinin en muhteşemi, muhakkak ki, İstanbuîda Hilton, Ankarada da -tüzüğüne göre vazifesi at neslini ıslah olan- Jokey Klübü tarafından Hipodromda tertiplenen baloydu. Bazı İstanbullular Hiltonda yeni yılı çılgınca eğlenerek karşılar? ken, Ankara Hipodromunda hazır bulunanlar da başta Devlet Bakanı Emin Kalafat ve İşletmeler Bakanı Samet Ağaoğlu olmak -üzere neş'eli saatlar geçirdiler. Ama i gecenin yıldızı tabii Refik Koraltan idi.

●

Uzun seyahati boyunca nereye uğra? Udrysa tesadüfen o memleketin işlerinin ters gittiğini söyleyen Mr. Golden, "Ben ayak basınca Tokyo ve Beynitta zelzele, Hong Kongda kanlı nümayişler oldu," dedi. Zsa Zsa Gabor, Errol Flynn, Barbara Hutton'un ve tran Şahının kızkardeşi Prenses Fatmamm avukatı ve California Belediye reisliğinin bir numaralı namzeti olan Mr. Golden uğursuz değil, sadece "işleri tersine çevirmek" gibi bir hassası var,. Bunu duyan vatandaşlarımızdan bir çoğu, "Oh, şimdi belki bizim işler ters dönüp düz gider" diye sevindiler.

●

Hiltonun Karadeniz dairesinin simdiki bas sakini Mr. Jackie'dir: Kendisi Yalovada yaşar, birçok güzellik müsabakalarında birinci geliniş, İstanbul gazetelerinde muhtelif pozlarda resimleri intişar etmiştir. Etrafındakiler tarafından çok sevilmekte ve sayılmaktadır. O kadar ki, yılbaşını Hiltonda geçirmesi için İstanbula bilhassa getirilmiştir. Velhasıl kendisi çoğumuzdan daha mesut bir mahlûktur. Mahlûk diyoruz, zira Jaokie Amerikalı zengin Sullivan ailesinin biricik köpeğidir.

Hiltonda Yılbaşı

Şapır şupur

●

Bu hafta Beyoğlunda biraz kanlı, hayli komik bir hâdise oldu. Nadia isimli güzel bir İtalyan kızı Morris adında bir musevi gencini tabancayla sokak aralarında kovaladıktan sonra bir kenara sıkıştırıp üst dudağından vurdu. Morris senelerdir "en şık kadın" diye tanınan Lorret'in ağabeyidir. Nadia ise birkaç sene evvel babasıyla birlikte İtıalyadan İstanbula gelmiş, Morris'le sevişmesi yüzünden babasıyla arası açılınca İstanbulda kalmıştır. Hafta sonunda anne babasının İtalyadan teşrifleri traji komedinin son perdesini teşkil etti.

*

Uzun zamandanıberi İstanbulda annesini ziyaret etmekte olan Prenses Neslişah geçen hafta Kahireye gitti. Yeni yılı kocasıyla ve çocuklarıyla geçireceğini söyledi. Yalnız emin ve şen yerlerde yaşamakla meşhur, güzel prensesin Kahireye dönüşü Orta Doğuda sükûn ve istikrarın avdetine en büyük delil addedilmektedir.

Halk Partisinin eski Bakanlarından İsmail **Rüştü** Aksal yılbaşını geçirmek üzere İstanbula geldi ve uzun zamandır görmediği bir dostuna artık bekarlıktan bıktığını söyledi. Bunu duyan bazı genç kızlarımız eski Maliye Bakanının şimdiki malî durumunu merak ettiler. İsmail Rüştü herzamanki emin haliyle "Çok şükür avukatlık kusanın karnını iyice doyuruyor" dedi. Ama bu ifade muhataplarını pek tatmin etmedi. Fakat buna rağmen İsmail Rüştü Aksal'a birçok zeki ve güzel kızımızın talip olacağı tahmin edilmektedir. Zira akıllı *genç* kızlarımızın hale değil istikbale baktığı malûmdur.

*

İstanbul Hilton Otelinin 801 numaralı, Sekiz odalı Karadeniz dairesinde yasayan her müşteri ya milyoner, ya da beynelmilel şöhrete haizdir. Geçen hafta, her iki vasfı üzerinde toplayan iki ahbap çavuş bu mükellef dairede üç gün kalarak sessiz sedasıf İstanbuldan ayrıldılar. Milyoner vasfını Amerikada büyük işlerle uğraşarak kazanan Rus asıllı Amerikalı iş adamları, ikinci ve kendilerince en mühim vasıflarını beynelmilel şöhreti haiz iki şahsiyetin ahfadından olmakla kazanmış bulunuyorlardı. Bunlardan biri, otuzbsş yaşında, yakışıklı bir zat, Rusyada komünist rejimi devirmek üzere or-

İsmail Rüştü Aksal

Zeki, kızlar istikbale bakar

dusuyla Kızılorduya karsı çarpışan meşhur general Wrangelin oğluydu. Tolstoyun torunu olan arkadaşı ise, ellibeş yaşlarında ve çok, ama çok uzun boylu biriydi. Kendileri ile konuşan bir muhabire Mr. VVrangel, "Babam olmasaydı, beyaz Rusların Batıya kaçmasına ve canlarını kurtarmasına imkân kalmazdı" dedi. Mr. Tolstoy ise, "Eskilerden konuşmak istemiyoruım" diyerek derim bir ah çekti. Firarları esmasında Beyaz Rusların memleketimize getirdikleri;, nimetleri (meselâ plajlarda kadınlı erkekli denize girmenin adet olmasını) hatırlayan eski nesle mensup bidcok Türkler iki ziyaretçiye azamî muhabbeti gösterdiler.

Nobelden beri türlütürîü faaliyete. sahne olan Hilton Otelinin en başarılı eğlencesi çocuk tbalosuydu. Bu balo için birçok Ankaralı ve İzmirli anne babalar çocuklarını donatarak İstanbula getirdiler. Bir çokları da otel kapısında uzun bir kuyruk yaptılar ve bilet kalmadığını duydukları halde oradan aya'iimıyarıak ağlayıp sızlamağa başladılar. Bu yalvarmaca tahanımül edemeyen otelin gayet nazik yeni müdürü Mr. Lind 500 kişi için hazırlanan salona 700 kişimin girmesine razı oldu. Anneler çılgınca eğlenirken Noel Baba bir eşek üstünde, salona girdi. Ortalık bir anda sessizliğe gömüldü. Çocuklar nefes almaktan bile korkarak eşeğin salonda dolaşmasını seyrederken hayvanın her tarafından fındıklar dökülmeğe başladı. Annelerden çoğu kendilerini yere atarak derhal dökülenleri topladılar. Nihayet balo kimsenin ezilmesi gibi müessif bir vaka olmadan sona erdi de çocuklar rahat bir nefes aldılar,

Opera

Konya'da ilk opera

Geçen hafta Pazartesi sabahı bir otobüs Ankaradan yola çıktı. İçinde, Devlet Operasına mensup şarkıcılar, çalgıcılar, bir orkestra şefi -İlhan Usmanbaş- ve bir de rejisör -Azmi Örses- vardı. Bir gün önce de bir kamyon, dekorları ve sahne işçilerini götürmüştü. Konyaya giden ilk operet trupu yolu tutmuştu.

Böyle bir başlangıç için, Benjamin Britten'in "Bir Opera Yapalım"ından daha uygun bir eser bulunamazdı. Ünlü İngiliz bestekârının bu eseri, öğretici bir mahiyet taşıyordu. Halka -bilhassa çocuklara ve gençlere- opera denen sanat biçimini tanıtmak için yazılmıştı. İlk ve ikinci perdelerde, "Küçük Ocak Süpürgecisi" adlı bir operanın nasıl meydana geldiği, bestelenişinden sahne için hazırlanışına kadar, sade ve açık bir şekilde anlatılıyordu. Son perdede ise meydana gelen opera temsil ediliyordu. Britten herşeyi ustaca hazırlamıştı. Halkı sahneye bağlamak için çok tesirli usullere başvurmuş, bu ara dinleyicilerin koro vazifesini görmelerini, bazı parçaları sahneyle beraber söylemelerini gerektirmişti. kinci perdede orkestra şefi dinleyicilere bu şarkıları öğretiyordu. "Bir Opera Yapalm'ın temsil edildiği heryerde, halkın iştirak etmemesi ihtimaline karşı dinleyicilerin arasına şarkıcılar konur ve böylece bir soğukluk çıkması önlenir. Bununla beraber Konyalılar, hatta Ankaralılardan daha fazla -eser geçen yıl Ankarada oynanmıştı, şarkıya İştirak arzusu gösteriyorlardı. Gerçi Devlet Operası korosundan birkaç kişi halkın arasında yer almıştı. Konya okullarının musiki öğretmenleri, öğrencileri temsile getirmişler ve şarkıya katılmalarını sağlamışlardı. Fakat temsil esnasında, halkın candan iştirak ettiği, subayların, doktorların ve -ve savcının- küçük bir çekingenlikten sonra keyifle şarkı söyledikleri görülüyordu.

Benjamin Britten
öğreten bestekâr

Konya, ilk operasını sevinçle karşılıyordu. Verilen dört temsilde bütün yerler doluydu. Alkışlar candan ve sıcaktı. Temsiller, şimdi kütüphane olarak kullanılan eski Halkevi salonunda verildi. Bu, 1.000 kişilik, güzel bir salondu. Sahnesi ve ışık tertibatı, bir opera trupunun asgari ihtiyacını rahatça karşılıyordu. Yalnız orkestra yeri hesapsız yapılmıştı; 2,5 metre derinliğindeydi. Bu durumda şefin, hem çalgıcıları, hem sahneyi görebilmesi imkânsızdı. Mesele, orkestra çukuruna masalar koymak suretiyle halledildi. Masalardan birinin üstüne çalgıcılar çıktı. Zaten "Bir Opera Yapalım"ın orkestrası, bir yaylı saz kuarteti, piyano (dört el) ve vurma çalgıları gibi küçük bir topluluğu gerektiriyordu. Yaylılar, masaların üstüne çıktılar. Piyano, orkestra çukurunun -kuyu demek daha doğru 2,5 metrelik derinliğine gömüktü. Şef Usmanbaş ise, masaların üstüne bir başka masa ve bir de iskemle koydu; onların üstüne yerleşti. Bu defalık orkestra meselesi böylece halledildi. Fakat bundan sonra, daha büyük kadrolu orkestrası olan operalar Konyaya gidecekleri zaman Devlet Tiyatrosu müdüriyetinin, orkestra yerini tadil ettirmesi lâzımdı.

Diğer bir mesele, piyanoyla alâkalıydı. Konya lisesinin piyanosu vardı. Basit bir duvar piyanosu.. Fakat sesi yarım ton düşüktü. Heyette usta, bir akorcu bulunmadığından -zaten böylesi Türkiyede kaldı mı?- bir musiki öğretmeninden temin edilen akor anahtarıyla, bozuk sesler düzeltildi; fakat piyanonun umumi tonu, yarım ton düşük olarak muhafaza edildi. Neyse ki orkestrada, seslerini düşürmeleri veya yükseltmeleri mümkün olmayan nefesli sazlar yoktu.

Devlet Operasının ilk Konya yolculuğu muvaffak olmuştu. Şimdi bunu, diğer operaların takip etmesi gerekiyordu. Bundan sadece Konya, değil, öteki Anadolu şehirleri de istifade etmeliydi. "Bir Opera Yapalım" dan sonra Konyaya, Menotti'nin "Konsolos" unun gönderilmesi düşünülüyordu.. Şüphesiz ki "Konsolos" da, operaya yabancı bir halkı bu sanata ısındırmak için çok uygun bir eserdi. "Konsolos"u, aynı bestekârın "Medium"u ve "Telefon"u, takip edebilirdi. Böylece, operaya yeni yaklaşan bir topluluğu daha başlangıçta çağdaş operaya alıştırmak imkân

İlhan Usmanbaş
Masaların üstündeki şef

dahiline girebileceği gibi, realist konuları ve tiyatro bakımından haiz oldukları cazibe sayesinde bu gibi eserler operayı daha büyük bir inandırıcılıkla halka kabul ettirebilirlerdi. Zaten Devlet Operası artık, sudan operetlerle uğraşacağına, küçük kadrolu modern operaları Ankarada denemeğe başlamalıydı. Bu gibi operalar hem başkentin büyük bir ihtiyacını karşılar, hem de gerektiğinde, Anadolu turneleri için kültür bakımından Uygun, "portatif" olma bakımından rahat, bir özel repertuar meydana getirebilirlerdi.

Kültür

Festival başlıyor

Üniversiteliler Müzik Derneğinin hazırladığı Ankara Musiki Festivali nihayet başlamak üzeredir. Çeşitli güçlüklerden bir kısmını yenmeğe.. ötekilerinin yanından geçmeğe muvaffak olan, festival tarihini bir iki defa tehir etmeğe mecbur kalan müteşebbisler, artık isleri yürür hale getirmişlerdir, önümüzdeki Cumartesi günü Büyük Tiyatroda, Ferit Alnar idaresindeki Cumhurbaşkanlığı Orkestrasının vereceği bir konserle açılacak festivalin on tane olay ihtiva eden programı, ölçülerimiz, imkânlarımız ve kuvvetlerimiz nisbetinde, çok zengin, çeşitli, hatta iddialıdır. Yerinde bir görüşle, festivale Türk musikisinin ve çağdaş musikinin hakim olması sağlanmıştır, İlk icraları yapılacak olan Türk eserleri arasında Bülent Arel'in Passacaglia ve Fuga'sı, Bagatellerl, İlhan Usmanbâş'ın Keman Konsertosu ve Piyano Prelüdleri vardır. Bundan Başka Anton Webern'in Bagatelleri, Kre-

nek'in Yaylı Sazlar için Yedi Parçası gibi eserler de Türkiyede ilk defa çalınacaktır. Ârel'in Bağatelleri bundan önce kısmen çalınmıştı; bu defa tamamı icra edilecektir. Aynı bestekârın Rilke Liedleri de tam seri olarak mezzo soprano Necdet Demir tarafından teganni edilecektir. Daha önce memleketimizde çalınmış olanlar arasında Adnan Saygun'un Viyolonsel Sonatı, Ulvi Cemal Erkin'in Piyano Konsertosu ve Bülent Tarcan'ın Süit'i vardır. Tarcan'ın, Yapı ve Kredi Bankası Kompozisyon Mükâfatını kazanmış olan bu eseri, Pertev Apaydın tarafından idare edilecek ve programı tamamen Türk musikisine tahsis edilmiş bir filarmoni konserinde, Ankarada ilk defa çalınacaktır.

Festival olaylarından herbiri, ilgi

Pertev Apaydın
Özlenen şef

çekici tarafları olan ve musikiseverleri cezbedecek şeylerdir. Bunların arasında, Devlet Operasının ünlü bassosu Ayhan Baran'ın bir resitali, Cumhurbaşkanlığı Orkestrası başkemancısı Sedat Ediz'in ilk defa orkestra idare edeceği bir konser -bu konsere solist olarak Suna Korad ile Özcan Sevgen katılacaklardır.- Selçuk ve Kâmuran Gündemir'in çift piyano resitali, Helikon Kuarteti'nin Türkiyede ilk defa Webern'in musikisini dinleteceği bir oda musikisi konseri, mail bakımdan büyük sıkıntı içinde bulunduğu halde artistik seviyesi bu yıl her zamandan daha üstün olan Helikon Orkestrasının bir konseri ve bu konsere üniversiteli bir genç piyanistin -Oğuz Onaran- iştirak etmesi, İhsan Künçer idaresinde ki Cumhurbaşkanlığı Armoni Mızıkasının yıllardan beri vereceği ilk konser, fonografın gelişmesine dair İlhan Mimaroğlu'nun vereceği konferans sayılabilir. Ankara Musiki* Festivali, "ilk"lerin bolluğu bakımından dikkat çekmektedir. Zaten festivalin kendisi de, yerli 'bir teşekkülün böyle bir hareket hasırlaması bakımından, bir "ilkedir.

Gecen yıl neler gösterdi?

1956 yılında Ankaranın musiki hayatında neler olup bittiği bir düşünülürse, Üniversiteli gençlerin hazırladıkları festivalin ehemmiyeti daha iyi belirir. Gerçi'biten yıl, oldukça hareketli geçmiştir. Robert Shaw Korosu, Dizzy Gillespie Orkestrası, Ballet Theatre, Gebel Triosu, William Warfield, Henry Cowell gibi dünyaca meşhur sanatkârların ve sanat topluluklarının Ankarayı ziyaretleri, hiç şüphesiz ki başkenti, yıllardanberi hasretini çektiği bollukta ve üstünlükte musiki olaylarına kavuşturmuştur. Fakat apaçık görül» mektedir ki ancak yabancı sanatkârlar sayesinde başkentin sanat hayatı biraz canlanabilmiştir. Musiki hayatımız da "Amerikan yardımı"na muhtaç hale gelmiştir. Bu sahada kendilerinden iş beklenen resmi müesseseler en basit vazifelerim bile yapamaz duruma düşmüşlerdir, 1966 yılı boyunca Filarmoni Orkestrası devamlı bir şeften mahrum kalmış, memleketlerinde nasıl ekmek parası kazanabildiklerine akıl erdirilemiyen ehliyetsiz misafir şefler yüzünden icra seviyesi gitgide düşmüştür. Geçen mevsim olduğu gibi bu mevsim de Filarmoni Orkestrası, mutad konserlerim bile veremez hale gelmiştir.

Devlet Operası 1956 boyunca, bibirinden kötü temsiller ortaya çıkarmış, hele 1956-57 mevsiminin ilk kısmında «bir operet hariç- hiçbir yem eser sahneye koymamış, Ekim, Kasım ve Aralık ayları, biri geçen mevsimden kalmış, diğeri birkaç yıl önce oynanmış iki operanın tekrar ıyla geçiştirilmiştir. "Repertuar tiyatrosu" sistemine gideceğim vadeden Devlet Operası yeniden, bir operayı haftalarca Ustüste oynama usulüne dönmüştür. Fakat bu defa temsillerin kalitesi -hernekadar opera kadrosunda değerli şeşler varsa da- birkaç yıl öncesiyle kıyaslandığı zaman bile çok aşağıda kalmaktadır. Devlet bütçesinin maddi bakımdan cömertçe desteklediği bir operanın sanat bakımından bu üzücü hale düşmesi, 1956 yılında verilen'her temsilde, opera idarecilerinin ya kayıtsızlığını, va da liyakatsizliğim belli etmiştir.

Böyle bir durum karşısında Ankaranın musiki ihtiyacını ancak, hususî teşebbüsler karşılayabilirdi. Helikon Derneği, içinde bulunduğu maddi sıkıntı yüzünden , -aynı zamanda da sanat heyecanı taşıyan ve derneğe faydalı olmak isteyen üyelerin mev' cut olmaması ve bütün işin bir tek adama, Bülent Arel'e, yüklenmesi sebebiyle- yaptığı işlerin sayısını gitgide azaltmağa mecbur kalmış ve her bakımdan iflâsın eşiğine yaklaşmıştır. Ses ve Tel Birliği, çalışmalarına muntazam bir tempo ile devam etmekte, kaliteli konserler hazırlamaktadır. Ancak bu derneğin de maddi durumu ve teşebbüs kabiliyeti pek parlak olmadığından konserler. Derneğin pek az sayıda dinleyici alabilen lokalinde verilmekte, halka aksetmemekte, sadece dernek üyelerinin istifadesi düşünülebilmektedir. Geriye, geçen yıl kurulan Üniversite Müzik Derneği kalmaktadır. Bu dernek şimdiye kadar verdiği bir iki konserde, işini ciddiye aldığını belli etmiştir. Dernek, ilk muazzam teşebbüsüne, gelecek hafta başlıyacak festival işiyle girişmiştir. Ankaranın musikiseverleri konsere gitme iti-

Bülent Arel
Helikon'un ağır sıkleti

yadım kaybetmedilerse, cazip bir programla halk huzuruna çıkan derneğin başarıya ulaşacağı, festival olaylarından herbirinde salonların tamamen dolacağı tahmin olunabilir. Festival olaylarından üç tanesi -Cumhurbaşkanlığı Orkestrasının iki ve Helikon Orkestrasının bir konseri- paralıdır.

Bu konserlerin üçüne birden bilet alanlara, davetiyeli konserler için bedava davetiye verilmektedir. Geri kalan olaylar içinse giriş serbesttir. On olaydan ancak üç tanesine bilet ücreti koyan Üniversite Müzik Derneği, festivalden büyük bir maddî kazanç ümit edemez. Fakat Ankaranın ilk musiki festivali halkın rağbetini kazandığı ve bu bakımdan başarıya ulaştığı takdirde en azından derneğe, gelecek yıl da aynı hareketi tekrarlama cesaretini verir. Bundan da herşeyden önce musikimiz faydalanır..

S İ N E M A

Filmler

Miki ve sonrası

Son iki filmi, "Peter P a n " ve "Lady'nin Aşkı - Lady and the Tramp", Walt Disney'in canlı - resimlerde artık söyliyecek sözü kalmadığını bir kere daha gösteriyor.

Canlı - resim ve kukla flimlerinde önderliği Çekoslovaklar alalı çok oldu. Jiri Trnka'nın kuklalarının methini duymayan kalmadı. Fransada **Paul** Grimault "Le Petit Soldat - Küçük Asker" ve "La Bergere et le Ramoneur - Çoban Kızı ve Baca Temizleyicisi île başarı kazandı. Kanadalı Norman Mac Laren doğrudan doğruya pelikül üzerine çizdiği şekillerle kamerasız sinema ve aletsiz **musiki** denemelerine girişti, "Blinkity-Blank" ve Rythmetic" adlı denemeleri alâkayla seyredildi. İngilterede John Halas ile Joy Bathchelor George Orwell'in tanınmış romanı "Animal Farm - Hayvanlar Çiftliği"ni meydana getirdiler. Canlı-resimde Amerıikada bile yeni yetişen nesil Walt Disney'in papuçlarını dama attı. U.P.A. şirketini kuran prodüktör Bosustow New-Yorker ve Harper's Bazaar gibi dergilerin karikatüristlerini etrafında toplayarak Amerikada modern bir canlı - resim anlayışının yayılmasına yol açtı. U.P.A.'nın tipleri Mister Magoo'lar, GeraJd Mac Boing Boing'ler bir zamanların Miki Faresinden açılan yeri doldurdular.

Miki Fare'nin yeri gerçekten çok önemliydi. Dünyanın "Şarlo" kadar sevdiği bu tip hemen hemen her memleketin vatandaşlığına kabul edilmişti. Ona Almanyadâ Michael Maus, Fransada Michel Souris, Japonyada Miki Kuchi, Yunanistanda Mikel Mus, İsveçte Musse Pigg, Orta Amerikada El Raton Miguelito diyorlardı. Beyaz perdede onbir yıl devamlı görünmüş; çiftçi, müzisyen, kâşif, yüzücü, kovboy, mahkûm, şoför, balıkçı, futbolcu, dükkâncı, gemici, boksör, sihirbaz, avcı, hafiye, terzi, v.s. olarak çile doldurmuştu. Aristokrasi ile alay ettiği için Yugoslavyaya sokulmamış, Nazi Almanyası ordusunu karikatürize ettiği için Hitler tarafından yasaklanmıştı. Miki Fare (Mickey Mouse) "Şarlo" ile birlikte XX. Asrın en tipik şahsiyeti idi. Walt Disney, düzensiz dünyanın zalimcesine ezdiği insanların isyanını Miki ile sembolize ediyordu. İyi kalpli Miki bütün beşeri huylara sahipti. Yerine göre sinirlenir, etrafı kırar geçirirdi. Disney filmleri adeta çağının aynasıydı. **Küçük** insanların davranışlarını kahramanlarında aynen yaşatabiliyordu..

Disney'in çağının adamıyken yarattığı en tipik eserlerden biri de "The Three Little Pigs - Üç Küçük Domuz" idi. *1933* yılında Amerika ekonomik kriz, geçirirken. açlık ve korkuyu bir kötü kurt allegorisiyle vermiş, temeli sağlam bir ev kurmayı tek çare olarak göstermişti. İflâsların, işsizliğin alıp yürüdüğü bir devirde, başkan Roosevelt Amerikalılara birbirlerine destek olmalarını, ümitlerini kesmemelerini tavsiye ederken "Koca Hain Kurttan Kim Korkar" adlı şarkı memleket boyunca dilden dile dolaşıyordu. Bir çocuk masalından meydana getirilen film başı dertte ülkenin inanç kaynağı olmuştu.

1928-39 yılları arasında altın çağını yaşayan Disney'in konuları özlü olduğu kadar tekniği de sağlamdı. Filmlerinin belli bir dramatik kuruluşu **vardı. İki** karşıt **kuvvet** tanıtır, bunların çatışmalarından doğan bir sürü **karışık** hâdiselerden **sonra** beklenmedik bir neticeye varırdı. Disney ses ve daha sonra da rengi sinemada ilk defa ustalıkla kullanabilenlerdendir. Fon müziğim görüntülere uydurma metodu "mickey - mousing" diye tanınmış, birçok sinemacı tarafından örnek alınmıştı. Devamlı hareket esası üzerine kurulan filmlerinde renkler bile hikâyenin gidişine g:öre daima değişir.

Walt Disney
Farelerin Dostu

1938 yılında "Snow White and the Seven Dwarfs - Pamuk Prenses ve Yedi Cüce" Walt Disney'in sanatının zirvesine çıktıktan sonra inmeğe başladığı ilk adımdır. Bu ilk uzun film denemesinde hicvi, karakter tahlilleri, nüktedanlığı, yerini romantizme ve aşırı iyimserliğe bırakmaya yüz tutmuştu. Hikâyelerini gerçek dışı tiplerle anlatırken filmlerine insanı sokması da onu başarısızlığa götüren yollardandır; Bu durumda canlı-resimlerin özü olan stilizasyon bırakılıp realizme bir dönüş yapılıyor, halbuki ne kadar ustalıkla yapılırsa yapılsın, elle çizilen insanlar hareket ettikleri zaman stiller kadar tesirli ve inandırıcı olamıyorlardı. "Pamuk Prenses ve Yedi Cüce" muhtevada da hafifleşmenin bir işareti miydi. Günlük meseleler ve kahramanların yerini masallar alıyordu.

"Pamuk prenses ve Yedi Cüce"-nin ticarî başarısı arkasından benzerlerinin ortaya çıkmasına sebeb oldu. Sırasıyla, "Pinocchio", "Dumbo", "Alis Harikalar Diyarında", "Kül -Kedisi" gibi canlı - resimlerde Walt Disney'in masal anlatma tekniği kalıplaştı ve katılaştı. Konulârı ve kahramanları "Streetype"lar haline geldi. Eski canlılığını, yaratıcılığını

Disney'in cineınascope canlı - resmi: "Lady'nin Aşkı"

Seyredenlerin boynu tutuluyor

kaybeden sanatçı zaman saman denemelere de baş vurdu. "The Three Caballeros" vs "Song of South" gibi filmlerde canlı-resimlerle canlı aktörleri birlikte kullanmaya kalkışması fiyasko oldu. Ama Disney'in en çok gürültü yaratan denemesi şüphesiz "Fantasia"dır. Müziğin resim yoluyla tasvirine çalışılan bu filmin bölümlerini birbir inceleyen büyük Fransız sinema tarihçisi Georges Sadoııl "Histoire de l'Art du Cinema" adlı kitabında Disney'i takbih etmekte ve şöyle demektedir: "Malî başarısı cinayetlerini karşılayamaz. Her suçun kazançla affedilemiyeceği bugün artık anlaşılmıştır.." Tanınmış İngiliz sinema nazariyecilerinden Ernest Lindgren ise "The Art of film" adlı kitabında şunları yazmaktadır: "Disney'in Fantasia'da Beethoven'in Pastoral Senfonisini kullanışı bu müzikten beni tamamen soğutacaktı. Filmdeki görüntüler gözümün önüne geldikçe Pastoral Senfoniyi bir daha zevkle dinleyemiyeceğimi sanıyordum. Klâsik müziğin sesli filmlerde bu şekilde kullanılışından kaçınılmalıdır. Bereket ki bu gerçek şimdi anlaşılmış, artık en mütevazi dokümanterler için bile hususi fon müziği bestelenmeğe başlanmıştır."

Canlı - resim alanında Disney'in 1953 mahsulü olan "Peter Pan" kendisinden önce hazırlanan masalların kalıplarına dökülerek meydana getirilmiştir. Bu tekrarlamanın yanında "Lady'nin Aşkı - Lady and the Tramp"in daha alâka çekici olması beklenebilir. Ama bu filme, "köpekler ve insanlar," "köpeklik - "suçu" yahut "köpekler" yaşadıkça" karakterinde hikâyeler seyretmeğe gidenler hayal kırıklığına uğrayacaklardır. Disney eserinin isminde bir şeyler vadetmesine rağmen köpeklerin şiirine yaklaşamamış, "Avare'" usulü romantik, iyimser ve ahlâkçı bir film yapmıştır. "Lady'nin Aşkı" nın cinemascope olması da ayrı bir talihsizliktir, devamlı bir hareket esası üzerine kurulan filmlerde göz öbür filmlere kıyasla daha çok yorulur. Dekorları ve kahramanları da gözün dikkatini fotoğrafların tesbit ettiği tabii dekor ve süjelerden daha fazla çeker. Görme duyusuna böyle ağır görevler yüklenmişken perdeyi alabildiğine genişletip dikkati büsbütün dağıtmak filmi seyretmeyi epey yorucu bir iş haline getiriyor:

Yıllarca önce Walt Disney bir garajda resim çizerken küçük bir fare ile ahbap olmuş, o hayvancıkla aynı dertlere sahip olduğunu, kaderlerinin birleştiğini farketmişti. Küçük fare bir sinema yıldızı olarak insanların sıkıntılarını perdede yaşattı, ölmezler arasına girdi, yaratıcısına milyonlar kazandırdı. Ama Disney zamanla kendisine milyonlar kazandıranları, fareleri ve insanları unuttu. Fareler ve insanlar kendilerini unutanları kolay kolay affetmez. Sağlam tekniğine, zengin filmlerine rağmen Walt Disney'in canlı-resimlerde artık bir otorite sayılmayışı bu sebebten dolayıdır.

S P O R

Futbol

Dostluk paktı

Gecen hafta Cumartesi akşamı Beyoğlundaki Galatasaray klübünün lokalinde toplanan üç büyük klüp temsilcileri, foto muhabirlerine, "bakın, görün! İşte biz nasıl dost olduk" dercesine tebessümle poz vermişler ve 13 maddeden ibaret dostluk paktının altına imzalarını atmışlardı. Artık her üç klüp de kendi başına hareket edemiyecek ve bu 13 maddenin oldukça ağır sayılan hükümlerine riayet edeceklerdi. Hükümleri çiğniyenler 30 bin lira tazminat ödemek mecburiyetindeydiler. Bu prensipler profesyonel sporcuyu adeta bacağından ağaca asacak kadar ağır hükümler ihtiva ediyordu. Bütün dünyada futbolun ilerlemesine profesyonellik sebeb gösterilirken üç klübün bu şekilde hareket edişi spor çevrelerinde ve bilhassa sporcular, arasında iyi karşılanmadı. Şimdilik bir sene müddetle imza edilmiş olan bu anlaşma her 3 klübün önümüzdeki yıl içinde yapacakları kongrede umumi heyetlere arz edilecektir. Eğer umumi heyet anlaşmayı tasvip ederse, Pakt otomatik olarak 5 sene uzatılacaktır. İnhisarcılık zihniyetinin pek açık bir ifadesi olan bu dostluk anlaşmasının umumi heyetler tarafından kabul edilmemesini isteyenlerin sayısı bir hayli fazladır.

Lider terledi.

1956 yılının son maçını yapan Galatasaray İstanbulspor karşısında bir hayli ter döktü,zorla mağlubiyetten paçasını kurtarabildi. Lider az kalsın namağlûp unvanını kaybediyordu. Kapalı tribünün sağ tarafına sıkışan taraftarları bu durum karşısında takımlarını tescih edememişler "Cim Bom bom" sesleri ancak ikinci devrenin sonlarına doğru atılan beraberlik golünden sonra duyulmaya başlamıştı. Üst üste Fener galibiyetleri Galatasaraylı futbolcuların nefislerine olan itimatlarını arttırmıştı. Hem de tehlikeli denebilecek bir şekilde sahaya rakiplerini küçümseyerek çıkıyorlardı. Alarm çanı Kasımpaşa maçında çalmıştı. Bu maçta galibiyet çok güç elde edilmişti. Bu sebeble İstanbulspor maçının neticesinden endişe duyanlar fazlaydı. Hatta bazı spor tahminleri yazdıkları yazılarda İstanbulspora şans tanımaktaydılar. Bu biraz büyük riskti ama böyle, düşünenler gerçekten yanılmamışlardı. İstanbulsporlular ilk devrede iki gol atmışlardı. Bir kadarını da İbrahim ve Aydemir kaçırmıştı. İkinci devrede ise hava birden sertleşti. Maçın hakemi oyunun idaresini elinden kaçırdı. Asab bozukluğu daha ziyade Galatasaraydan gelmekteydi. Bu hal beraberliği temin edinceye kadar devam etti. Sık sık çarpışmalar oluyordu. Kâmil, İbrahim ve Kasaboğlunun sakatlıkları mühimdi. Zorla beraberliği temin e - den Galatasaraylılar birinci devrenin son maçında bir puvan kayba uğradılar. Lideri yakından tehdit eden Fenerbahçe ise bir gün evvel ligin zayıf takımı hüviyetini taşıyan Emniyeti 6-0 yenmişti. Fener forvetinin kısırlığını bilenler neticeyi hayretle karşıladılar. Hakikaten o gün garip

Fenerbahçenin Emniyete beşinci golü

Dişlerine göre bulunca aslan kesildiler

birşey olmuştu. İkramkâr tanınan Fener forveti bu huyundan vaz geçmişler ve uzak yakın demeden her mesafeden savurdukları şiltlerle bu farklı galibiyeti sağlamışlardı. Lig maçlarının ilk devresi bu şekilde resmen sona ermiş bulunuyor. Hava muhalefeti sebebiyle geri bırakılan Adalet - Kasımpaşa ve Emniyet - Beyoluspor maçları önümüzdeki hafta içerisinde yapılacak ve İkinci devre lig malları başlıyacaktır. Yalnız bu hafta Beşiktaş Beykozla Federasyon Kupası final maçını oynıyacaktır.

Spartak maçları

Hava şartlarının uygun gitmemesi yüzünden beklenildiği günlerde Türkiyeye gelmeye muvaffak olamıyan şöhretli Çek takımı Spartak evvelki haftanın sonunda Ankaraya geldi ve toprağa ayak bastıktan hemen iki saat sonra Ankaragücü takımının karşısına çıktı. Uzun ve zahmetli bir yolculuktan sonra, nefes almaya bile fırsat bulamayan Çek futbolcularından o gün için iyi bir oyun beklenemezdi. Nitekim Ankaragücü maçı vasatın pek altında, zevksiz ve heyecansız bir oyun oldu. Maç 1-1 beraberlikle bitti. Bu Spartak'ı Türkiyeye getirenler için hakiki bir talihsizlikti. Zira Ankaralı seyirciler bu netice üzerine Spartak'ın zayıf ve iyi futbol göstermekten aciz bir takım olduğu kanaatina kapıldılar. Bu yüzden Spartak'ın Ankarada yaptığı diğer iki maçta tribünlerin yarısı boş kaldı. Halbuki Spartak, bu iki maçta nasıl bir takım olduğunu gösterdi. Futbolu Orta Avrupa stilinin zevk ve incelikle dolu bir numunesiydi.

İkinci maçında Hacettepe ile karşılaşan Çek futbolcuları bu maçı rahatça 6-0 kazandılar. Üçüncü maçta karşılaştıkları Ankaralı dört klüp karmasını da 6-2 mağlup ederek İstanbulun yolunu tuttular. Spartak İstanbulda ilk maçını bu hafta Salı günü Mithatpaşa stadında Fenerbahçeye karşı oynadılar ve sahadan 1-0 mağlup çıktılar. Fakat hakiki galip "çamur"du. Zira Mithatpaşa stadı o gün tam tabiriyle bir "çamur, deryası" idi. Çamurdan ne top kurtulabiliyordu, ne de oyuncular.. Fakat hakem, a bir başka âlemdi. Sert hareketlere müsamaha etmesi oyunun bütün zevkini kaçırdı ve kör döğüşü haline gelen maçtan bazı Fenerbahçeli oyuncular sedyelik olarak çıktılar.

1956' nın Arkasından

Namık SEVİK

1956 yılı içerisinde cereyan eden muhtelif spor hâdiselerini kısaca gözden geçirmek ve bir nevi muhasebesini yapmak herhalde faydasız olmıyacaktır. İşte, henüz Aktüalitesini kaybetmiyen güreş meselesinden başlayabiliriz. Melburn Olimpiyadlarında güreşçilerimiz maalesef kendilerinden beklenen başarıyı gösteremediler. Hele Serbest stilde Olimpiyat şampiyonluğunu Ruslara kaptırmamız, efkarı umamiyede büyük bir üzüntü yarattı. Buna ait çeşitli dedikodular, ithamlar ortaya atıldı; gidişte olduğu gibi kafilenin dönüşünde de bazı kimseler sert tenkitlere maruz kaldılar. Üzerine en çok şimşek toplayan şahıs Güreş Federasyonu Başkanı Vehbi Emre oldu. Mağlubiyetin meşgulü olarak o görüldü. Keza idari hataların da gene onun tarafından meydana getirildiği İddia, edildi. Vehbi Emre bu durum karşısında istifa etmeyi düşündü ve etti de.. Fakat 1956'nın son günlerinde meydana gelen bu istifa hâdisesi henüz bir neticeye bağlanamadı. Çünkü Millî Eğitim Bakanı bu istifayı, kabul etmedi. Ama buna rağmen Güreş Federasyonu Başkanlığına talip olanların isimleri ortalıkta dolaşmaktadır. Bu namzetlerarasında öyle isimler bulunmaktadır ki, insan gayri ihtiyari "Mevcut hatalar bu şahıslar tarafından mı giderilecek ve güreş branşı çökmekten böyle mi kurtarılacak?" demekten kendini alamıyor. Atletizm mevzuu da böyle. Orada da idari bakımdan bir keşmekeş var. Bunun tarihi 1956 değil, daha eskidir. Fakat hâdiseler alâkalı kimseler tarafından örtbas edilmiş ve tam bir idareyi maslahat zihniyeti ile hakikatin ortaya dökülmesine mani olunmuştur, Nihayet Melburn Olimpiyatlarına atletlerin götürülmeyişi bu çıbanı patlatmıştır. Naili Moran ile Umum Müdür arasında sert çatışmalar olmuş ve nihayet 20 yıldan beri federasyonun başında bulunan Moran bu vazifeden ayrılmıştı.

Ana spor Futbole gelince, 1956 senesinin futbolumuz için hayırlı bir yıl olduğunu söyleyebiliriz. 1956'nın ilk başarısını Puskas'lı Czibor'lu, Bozsik'li, Lantoş'lu Macar milli takımına karşı kazandık: 3-1!...

Bu başarı dahilde ve hariçte adeta bir bomba tesiri yarattı. Ecnebi yazarlar bu mevzu üzerine seri makaleler kaleme aldılar. Macar futbolunun artık zirveyi döndüğünü ve bir düşüşün başladığını iddia ettiler. Futbolcularımız bir anda kahraman payesine ulaştırılmışlardı. Meclise davet edildiler, alkışlandılar!.. Başbakan şereflerine öğle yemeği verdi... Ankara dönüşü İstanbul valisi kendilerini hararetle karşıladı... Milli kadroda bulunan bütün futbolculara hemşehrilik beratları verildi. Fakat bu debdebe ve alayiş uzun sürmedi. Peşi sıra Lizbon'da Macarlara nisbetle çok zayıf olan Portekiz karşısında 3-1 mağlûp olduk. Onu İstanbulda Brezilyaya karşı kaybettiğimiz 1-0 lık maç takip etti. Başarımıza sürpriz damgası vuranlar, neticede haklı çıkmışlardı. Yaz gelmiş, artık futbole veda edilmişti. Yeni sezonla neler olacağı bilinmiyordu. Alâkalı şahıslar daha ziyade Demir Perde memleketlerinden millî maç almışlardı. Bu seriden ilk karşılaşmayı Polonya ile yaptık. Yenebileceğimiz bir maçı berabere bitirdik. Ama takım artık bir kıymet ifade etmeye ve kollektif oyuna uymaya başlamıştı. Genç futbolcular 90 dakika boyunca sahada mücadele edebilecek kıvama gelmişlerdi. Daha sonra aynı senenin beşinci milli maçını Prag da Çekoslovakya ile yaptık. Çek futbolunun Avrupa klasmanındaki yeri ön sıralarda idi. Yenileceğimiz kanaati herkeste hâkimdi. Evet, saha ve seyirci avantaj lan yanında kuvvet ölçüleri bakımından Çekler bize çok faik gözükmekteydiler. Hele maç günü sahanın buzlarla kaplı oluşu, termometrenin — 15'*i* göstermesi bizim için ümit verici sayılamazdı. Hatta Çek halkı dahi sporcularımıza elleri ile 5 rakamını gösteriyorlardı. Fakat netice hiç de tahmin edildiği gibi olmadı. Millî takımımız kuvvetli rakibine karşı başabaş bir oyun çıkararak neticede sahadan 1-1 beraberlikle ayrıldı. Bu maç maalesef olimpiyat gürültüleri arasında hakikî değerini bulamadan kaynayıp gitti. Doğrusu muvaffakiyet olarak en az Macar galibiyeti kadar ehenmmiyetliydi. Anormal hava şartlarını hesaba katmayarak Demir Perde gerisinde maç alanlar çek büyük bir hatâ işlemişlerdi. Bereket versin, Millî takımımız güzel oynadı. Yoksa bu maç bir hezimetle de neticelenebilirdi. 1956 yılı sporumuzun bütün branşları bakımından -futbol hariç - başarılı geçmemiştir. Bu sebeble önümüzdeki senelerde bir varlık göstermeleri için artık çalışılmanın icabettiğine inanmış olmaları gerekir, ölçüyü kendilerine göre değil bir nisbet dahilinde kalmak şartiyle, dışardan almalılar.

Kapak Baskısı : Rüzgârlı Matbaa Denizciler Cad. - ANKARA

Kapak Klişesi : Kenan Dinçman Klişe Fab. - İSTANBUL